

Catalogued throughout

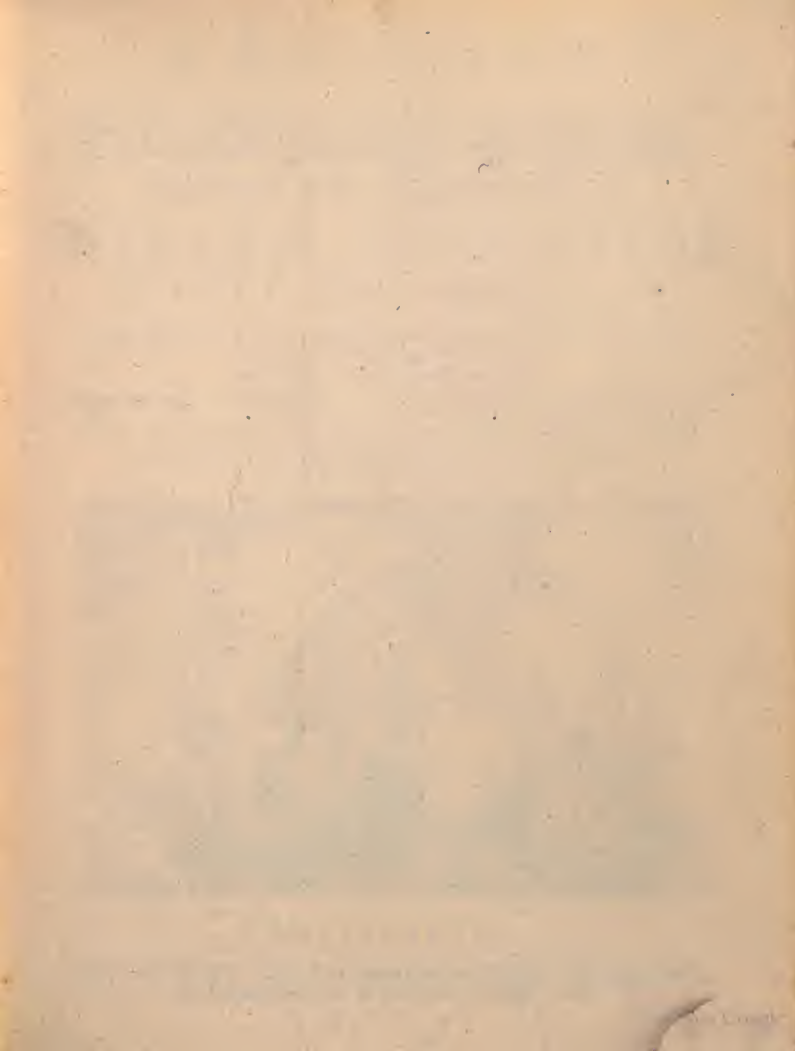

600023264N

203 f. 337

JOURNAL

OFTE

Gedenckwaerdige beschrijvin-
ghe van de Oost-Indische Reyse van
WILLEM YSBRANTSZ
BONTE-KOE van HOORN.

Begrijpende veel wonderlijke ende gevaerlijke saec-
ken hem daer in weder-varen.

Begonnen den 18. December 1618. en vol-eynd den 16. November 1625.

Waer by gevoeght is het Journael van *Dirck Albertsz Raven*, als
oock verscheyden gedenckwaerdige geschiedenissen, op veel plaetsen
verbetert, en een groot deel vermeerdert.

IN AMSTELREDAM,

Voor Joost Hartgers, Boeck-verkoper in de Gasthuys-Steegh/ bezij-
den het Stadt-huys/ in de Boeck-winkel. 1648.

203. f. 337.

JOHN A. E. L.

OF THE

General and Special Agents

of the State of New York

WILLIAM YSBRAANTS

BONTE-KOE van HORN.

Residence: New York City

Office: New York City

General and Special Agents

of the State of New York

and of the United States

5 A. 1. 1. 1. 1. 1.

General and Special Agents

Aen den Leser.

Grustige Leser / wy sien dooz erbarentheydt / dat / gelijck alle Menschen eenderhande kost niet ebenwel smaect / oock alle Boecken een pder niet eben aengenacm zijn; d'een heeft vermaeck in dese / en d'ander in die stoffe te lesen: elck heeft sijn besondere neppingh. En gelijck de onderschepde oeffeningh ongelijke Boecken ter Werelt bzenght / soo binden sy oock altijt haer gelijcksinighe Lesers. Ghy dan die vermaeck scheidt in 't lesen van ghedenckweerdige Reysen / en wonderlijcke geschiedenissen ('t welck onder alle wel een van de soetste tijdt-koztinghen is) leest dese navolgende beschrijvinge van W. Y. Bontekoe, 'k vertrouwde dat ghy uw' tijt niet kwalijck sult besteeft achten. 't Is iijst stoffe nae uw' lust. Want hebt ghy u opt vermaeckt of verwondert in 't lesen van de Reysen van Linschoeren, Heeml kerck; Olivier, Spilberghen, Schouten en andere; dese geschiedenis sal u geen minder vernoeegen geben / overmits die in sich begrijpt veel verwonderens-waerdighe saecken. 't En zijn geen beuselen noch droomen Luciani of Pantagoræ, noch geen fabuleuse verhalen van Monsters / vreedende maechsels van Menschen / als een-voetige / een-oogighe en sulcke die sonder Hooft de Oogen en Mont in de Boort hadden / en anders / waer-mede onse Dooz ouden (dooz eenige licht-geloobige Schrijvers) verlepdt zijnde / tot verwonderinge wierden gebracht. Noch dese beschrijvinge is niet van hooren seggen / (ghelijckmen seyd) Neen / maer komt upt selfs ondervindinge/verhalende wat wonderen dat Godt aen den Aetheur selfs / als oock aen die gene die by hem waren / bewesen heeft. Want wie en sal sich niet op het hooghste verwonderen/wanneer hy leest/hoe dat een Mensch/daer het dickwils soo haest mede gedaen is) dooz soo veel gebaer en tegenspoet/sat soodanige / waer in het hoopen / na eenige wytkomste / scheen te zijn als wanhoopen / dooz des Heeren genade is ter behouder plaats ghebracht. Doch alsoo ick vertrouwde den Leser meer lust te hebben nae het Verhael self / als langer van my met reden opgehouden te worden / wil daerom hier mede af-breecken / alleen dit noch seggende : Dat soo den Leser in de stijl of maniere van seggen pers vindt dat soo niet en is / als de volmaektheydt wel soude verespichen / bidde daer in den Aetheur te verschoonen/want sijn Hog-wit in 't beschrijven van dese sijne Reys / is niet op waerheyt als op cierelichheyt van seggen gelweest.

Hier mede baert wel.

SONNET.

Op de wonderlijcke Reyse van W. Y. Bontekoe.

Nieuwsgierigh-volck, dat stof soeckt tot verwonderingh,
Waer toe te rugh gesien, wat in voorleden Jaren
Uytheeschen is gebeurt, oft vreemts is weder-varen:
Ziet hier hoe *Bontekoe* beschrijft hoe zonderlingh

Dat Godt hem heeft bewaart, en in zijn hoede nam,
Toen 't scheen of 't Water haer al 't zamen zoud' vernielen.
Hoe wonderlijck, toen 't Schip met meer als hondert Zielen
Door 't vuur aen stucken sprongh, hy 't ongeval ontquam.

Hoe dat hy met de Boot geberght wordt. Hoe sy swerven
Alleen op Godts genaë, en 's levens nootdrust derven.

Hoe Godts Almogentheydt de Visschen uyt de Zee
Doet springen in de Boot; en Vogels in haer handen.
Doet vliegen. Hoe dat sy by Moordenaren Landen,
En hoe na veel gevaer, hy komt op *Hoorens-Reë*.

A. B.

Op de beschrijvinge van de Reyse van W. Y. Bontekoe.

Wat voordeel geefst aen 't Gemeen,
Dat yemant heeft veel rampen geleên,
Dat hy door allerley gevaer
Heeft langh gesuckelt hier en daer,
En wonderlijck door Godts bestier
Gerede uyt Water, Moordt en Vyer;
De doode onrworstelt voor een ijd,
En noch in rust zijn Iaren sijn:

Soo niet de Pen, tot meerder nut,
Noch van de Druck-konst onder-slut,
Dit aen de Werelt bracht in 't licht;
't Welck yder met vermaecken sticht:
Waer uyt oock de nakomelingh
Mach weten sulck een wonder-dingh,
En leeren dat des Heeren Hande
Is krachtigh boven 't aerd'fch verstande.

I. W. P.

Aerz

WONDERLYCKEKOE_{na} OOSTINDIEN. Fol. 1

Het *Schip R.*

Vliegende visschen en Meeuwen Fol. 13

Eylant Samatra Fol. 47 'tSchip blyft door een Orkaen Fol. 47

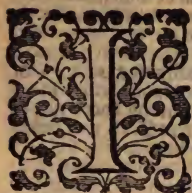

Verhael: van de Avontuer-

lijke Reyse/ van WILLEM YSBRANTSZ.

BONTE-KOE, van Hoorn.

In't Jaer ons Herren 1618. den 28 Decem- 1618.

ber/ ben ich Willem Ysbrantsz. Bonte koe, van Hoorn, Decem.
Terel uptghebaren/door Schipper/ met het Schip ge-
naemt Nicuw-Hoorn, ghemant met 206 eters/ groot
ontrent 550 Lasten/met een Oosten windt.

Den 29 dito/ zijn wy de Hoofden gepasseert.

Den 30 dito/ 's avonds Poort-landt gesien/de Windt
noch al Oostelijck.

Den 31 dito/ Pleymayen gepasseert.

lands- end, de wint noch als vooren/stelden onse cours Zuyt-W. ten Z. in Zee.

Den 2 dito/leip de wint Z. O. stelden onse cours Z. Z. W. met sijbe hoelte. 1619.

Den 3 dito/leip de windt Zuyden/met sijbe hoelte/leipen West Z. W. aen. Januarij

Den 4 dito/leip de wint Zuyt-W. met een aen-nemende harde wint/soo dat
wy de Marsseplen moesten in-nemen. 's Nachts begon het soo stijf te waepen/
dat wy de Fock in-namen/en liepen al Westwaert ober/met een zepl.

Den 5 dito/ 's nachts/ krieghen wy drie woepen waters in/dat het bovenste
Boevenet/bphang half vol waters was; waer door het Volck begon te roepen:
Wy sincken/top sincken/de Boegh-poozten zijn op. Ich dat hoozende/leip met
der haest na vooren in't Galioen/ ende bebont dat de Boegh-poozten noch toe
waren; riep derhalven; Wy hebben geen noot; en sep/knap-handigh een jNan
na d'Orck/en besiet of er geen water in't rupin is/'t welck datelijck geschiede;
doch bevonden gheen water in't rupin/ stelden daerom datelijck ordze om het
water wy te baliën/met leeren Emimers: Maer het volck haer kisten/door't
rumoer van't water/ schobbeiden en dreeven heen en weder/ dat men qualijck
schjap konde komen om te baliën/waren derhalven genootsaecht de kisten/met
koevoeten/ in stukken te smijten/ krieghen als doen rupinte om te baliën/ en
raechten daer door/met Gods hulpe/het water quijt/dreeven doen sonder seplen/
doch het Schip slingherde soo geweldigh/dat wy genootsaecht waren/het zepl
weder by te setten/om't slingeren van't Schip wat te stutten/leiden 't al West-
waert ober; het weer was heel onstuytmigh/ met reghen/dat het scheen dat de
Lucht en de Zee aen malhanderen bast/ende de gantsche Zee brandende was.

Den 6. 7 en 8 dito/was noch al quaat weder/vermengt met regen/sagen die
dag een groote menigte Meentwen/daer door ons vermoede was/dat wy by het
Eplant Brasij ware/so der sulcken Eplant is/doch sagē her niet/halvden die self-
den dag om/en leiden de stebē O.waert ober/de wint was ontrent W. Z. W. al
met onstuytmig weder/en also de storm lag geduert hadde/en noch niet op en hiel/
so is eyndelijck/door't geweldig slingeren van't schip/en door't rechen van onse
groote wand(alhoewel wy het tot 2 plaetse gestwigt hadde) onse groote mast ge-
broken/ontrent 5 baden boven het Boevenet/ door'te bryuch of krack/breefde

1619. Januarij Wp/dat Wp de maſt geheel ſoudē verlozen hebbe/ reſolveerde daerom onſe groote ſteng dooz te ſchietē/om/ waert mogelijch/ de maſt noch ſtaende te houdē/ terwyl onſe reys daer aen gelegē was/ want indien de maſt aber boozt geraekt hadde/ ſouden genootſaecht geweest hebbe/ weder na't Daderlant te loopen/ kregē met groote moeyten en ongelegentheit/ de ſteng dooz/ en lietē het onderſte end van de ſteng dooz 't bovenſte Boevenet ſchietē/ en woelde de ſteng alſo tegē de maſt aē/ waer dooz hy/ tot oſer aller blijſchap/ als doe vaſt ſtont. Dese ſtozm duerde tot dē 19 dito toē/ leyde't dan W. waert/ dan Z. waert ober/ na dat de wint ſchebieldē.

Den 20 dito/wozden het mop ſtil weder/ en terwylē Wp in ſtilte bzebe/woel- den Wp onſe Maſt wel vaſt/ en caliden onſen groote Wandt ſtijf aen/ en haelden het groote Marſzepl upt de Maſs/ met de Maſſe free/ en ſieldē dat in de plaats van ons groot Zepl/ en ſetten de hramſteng op/ in plaats van onſe groote ſteng/ en boerden het Bram-zepl daer aen/ ſoo dat Wp doen alle dingh weder kilaer maechten om te zeplen/ en onſe ſieps te verbozderen/ ſielden onſe hoers nae de Canariſche Eplanden/ Z.Z.W. aen/hadden de wint ontrent Z. O. met mooy weer/ raechten dooz de bequaemhepd van 't weer te met weder op onſe ſtel.

Den 21 dito/ſagen Wp (achter upt) een Zepl/ dat ſijn beſt deed/ ſoo Wp merck- ten/ om by ons te komen/wozpen het op de lp/ en wachten hem in. By ons ho- mende/ waſt een Ooſt-indiſch-baerder/ die den 29 December 1618. upt Zeelant was gezeplē/ daegs na dat Wp upt Terel liepen: By warē heel kant/ en haperde niet/ hadden dooz de ſtozm geen ſchade geleden. Het Schip was genaemt Nieu-Zeelandt, des Schippers naem was Pieter Tijsz. van Amſterdam, hadden doen goede Compagny aen malkander/ Wp zeiden ten naeſten by ſoo hard' als hy/ al ſchoon 't ons aen de Zeplen haperde/ als verhaelt/ de hoers was als booztē.

Den 23 dito/ſagen Wp noch een Zepl aen ſtuer boozt/ liepen daer na toe/ en bernamen dattet het Schip Enchuysen was/ dat met ons was uptgelopen/ mede gebeſtineert om na Ooſt-Indien te gaē/ de ſchipper was genaemt Jan Janſz van Enchuysen, warē als doen met ons drie ſchepen in Compagny/ boere malkander aen boozt te gaſten/ vertelden pder ſijn wederbarē/ ſielden de hoers noch al na de Canariſche Eplādē die Wp in't geſicht kregē en paſſeerde/ hadde de wint Z. O. met mooy weer/ boerden onſe Marſzepls in top/ ſochtē het Eplant St. Anthoni aen te treffe/ om verberſchinge te bekome/ doch hondē het niet in't geſicht krijgē/ dooz de groote miſt en regen/ ſielden derhalvē om de ſekerheit onſe coers na het Eplant Ije de May, of Ije Del Foege toe. Daer ontrent gekomen zijnde/ wiert het ſtilletjes met baraibele windē/ en moſten laberē eer Wp daer aen qua- mē/ raechtē doe van onſe twee machers af/ alſo ſp aen Ije de May en Wp aen Ije Del Foege raechtē/ welcke Eplādē niet verre van malkanderē leggē. By het Eplant homende/ hondē geē Ancker-gront binden/ liepē dicht onder 't lant in de Clamte/ Wp hadden ettelijche klepne Maſten en Spieren upt Hollant mede ge- nomē/ haelde die boozden dag/ boerden die achter tot de Boozt upt/ en haeldenſe in't Schip/ eē Spier van 14 Palm/ ſaegden Wp midde dooz/ maechtē daer twee wangē af/ leyde die (wieben noch twee ander wangē) op onſe Maſt/ 't welch onſe Maſt ſoo ſterck maechten als hy te boozen geweest hadde/ ondertuſſchen ſonden Wp onſe ſloep na lant/ om te Diſſchen/ dicht onder 't lant homende/ quamen de Spaenjaerts met geladen muſquetten op ſtrant/ en ſchoten na onſe ſloep toe/ te hennē gevende/ dat ſp ons volck niet aē lant begeerde te hebbe/ quamē alſo met de Sloep wederom aen boozt/ mede bzeigende wepnig vis/ die ſp noch gebangē hadde/ warē ondertuſſchē noch al beſig met woelen en wangē van onſe Maſt/ de

Maſt

Maest hlaer zijnde / setten onse steng daer weder op/en kreghen alle ding weder hlaer ende hant/daer ober wop al-te-samen seer verblijt waren/want onse maest stondt weder soo traep dat het een lust was. Wy was by na soo dicht als een Dier banen Herck/ raechten dien avondt wederom upt de Calme van't boozschreiben Eplandt/ seiden onse hoers/ om de Linie Equinoctial te passeeren.

1619.

May.

't Gebeurde terwijl wop onder dit Eplant lagen/dat sulcken stof van't Lant quam/eben gelijck oft as van byer geweeft ware/ en stoof so dicht en diel aen't want van't Schip/dat het Want so wirt was/of het met witte as bestobē was. 's Ander daegs smozgens doen de Noek bys kost hadde geschast/sagen wop twee zeplen in't achter upt/lieten onse Marszeplen loopē en hielden daer na toe/daer by komende/waren't onse twee Mackers/te weten/'t Schip Nieu-*Zeelant*, en't schip Nieu-*Enchuyse*.die by de Eplandē lye de May,en lye Del Foegē, by nacht van ons geraecht warē/waren seer verblijt/hoerē malkander aen boozt/bertelē dē malkander ons wederbarē. Wy verhaelē ons dat sy aē lant hadde geweeft/ op lye de May, om te verberse/doch hadden niet homē behomē/en hadde twee Man verloozē die van de Spanjaerts doot geslagē warē/waer van de eene van Hoorn was/genaemt Ybrant Dircksz.hadde eē Z.O. wint/hieldē noch al coers na de Linie Equinoctial. Onder de Linie komēde/wert het stil/hadde somtijts doch harde trabadē/met regē en wint/hadde de wint altemet upt alle boegē/so dat wop drie weke t'soek byachtē/er wop de Linie Equinoctial hondē passere. Het was by nacht al-te-met of de gantsche zee byer was/ so wuystē de zee/en schenen bonckē byers te zijn/die booz van den Boeg van't Schip af stote/en by daeg hielt het op/waren ober dat (meer als gemeē) byerē des Zees/al-te-samē seer verwondert/seidē onse hoers om bobē de Abriolhos te zeplē/hadde eē Z.O. wint/by de Abriolhos komēde/stilde de wint/byrē dē derhalbē wop daer niet bobēn souden mogē/doch temet naderende/rupmde de wint hant/ober hant/liepē ebenwel daer so dicht by langs/dat wop de upterste Eplandē sagen/raechten al-so (met Gods hulpe) daer bobē/waren daer ober al-te-samē seer verblijt/want hadden wop 't moētē wendē/soude een lange reys geballē hebbē/met eē perijckel om veel sieck volck te krijgē Wy gabē het volck dien dag dubbelt rantsoen van eten/en aen pder Baer-volck een slap-han spaensche Wijn/serte doe onse hoers na de Eplandē van Tristan de conde. En na dat wop ettelijcke dagē gezeplē hadde kregen wop de hoogte van de selfde Eplandē/doch en sagen se niet/kregen een N. W. wint/liepen doe Oostelijck aen/om de Caep de Bonesperanse aen te doen. En na dat wop een tijt lang die coers hadde ghoutwē/sagen wy swart gespenckelde Mieuwen/bingender al-te-met met houtjes/die wop met eē bellere bā een ceusel obertogen/met haechen daer aen/en haelden se in't Schip tot tijt-kortinge.

Het sien van dese boozs. Mieuwen / is een tephen dat men de Caep de Bonesperanse is nakende/want sy volgden ons tot de Caep toe. Maer dit is een onsefibaer tephen om de Caep te sien/ of om te weten dat ghy daer ontrent zijt/te weten : als ghy met de peplinge van't Compas bebindt dat het Compas recht Zupen en Boozdē hout/siet dan upt na Lant.Wy dit ppoebende/sagē het lant/te weten de Caep de Bonesperanse,doch warden so stijf uptē westen/ dat wop niet geboide Fockt liepen/ dozsten het landt niet aendoen/vergaderden derhalven de Scheeps-raet/ en resolbeerden/dat wy de Caep verby souden zeplen/dooz dien dat wy al-te-mael noch gesont volck hadden / en gheen water ghebeek/lieten daerom deurslaen en boozt-loopen. Dit was in't laetste van May / wesende vijf maenden na dat wop upt Hollant zeplden.

Wp hielden onse cours ontrent bp de Wal langs tot het lant van Terre de Natal toe. Daer verbp zeplende/was't heel mop weer/voeren malkander aen boozt en maechten goet chier. En also het Schip Enckhuysen gebestineert was/ om na de kust van Cornandel te gaen/begeerden ons te verlaten/en een ander coers te stellen/ om binnen het Eplant S. Lourentius oft anders genaemt Madagascar, dooz te loopen/ en boozt nae de Mayjottes, om aldaer te verberfchen/ namen afscheyt malkander behouden reys wenshende/wp en het Schip Nieu- Zeelant, stelden onse cours / om byten S^c. Lourentius om te loopen / en terwyl wp met 't Schip Nieuw- Zeelant in Compagnie zeplden/quamen malkander al-te-met aen boozt/en boerden nacht om nacht het byer/doch kregē achter-na differentie/ om de coers te stellen/honden niet accordeeren/ja liep so verbd'/dat wp van malkander afscheyden/en liepen elck die coers die hem best docht: Nieu-Zeelant liep 2 streken Zuidelijcher als wp/sp hadden op die tijdt al veel sieck Volck.

Na dat wp een langer tijdt gezept hadden/sint wp van een scheyden/hebbende de hoogte van 23 graden/bezupden de Linie Equinoctial, kregen alle dagen deel sieckte/upr welcke oorsach de Officers (upt last van't gemeene Volck) in de Rejst quamen/versoechende dat wp na het Eplant Madagascar souden loopen om te verberfchen/waren bebreest dat al 't volck noch sieck soude wordē/want daer lagender ontrent 40 in de hoop/en veel andere van 't Volck klaeghden/van niet wel te pas te zijn/besloet daerom/met de gantsche scheeps-ract/dragent te houden na het Eplant Madagascar toe/na een Bay genaemt S. Lofie. Bp 't Lant komende hondē geen plaetse behemmen/om't Schip te bergen/setten onse boot upt/en ic ben met de boot wel gemant na 't Lant gebaren/het Schip hiel af en aen by't Lant: met de boot bp 't lant komende/stozte de Zee soo tegen 't lant/datter geen hang was aen te komen/sagen ettelijcke per soonen op strant komen/en een van onse maets sprongh ober boozt en quam bp 't Volck op't Landt / maer hy kond' haer niet verstaen/sp wesen met de handen neerwaert aen/als of sp seggē wilden/dat daer wel plaets was om aen te komen. Sp lieden en hadde geē verberfchinge bp haer/dat wp sien hondē/moesten derhalvē bruchteloos wederom na boozt toe. Als wp nu sonder verberfchinge aen boozt quamē/hoewel het ons al-te-samen heel moeplijck was/so waren de sieckē daer in bobē matē bedroeft/resolbeerden weder Zee te hiesen/en liepen om de Zuid'/tot de hoogte van 29 gradē/en wonden 't doe weder ober/en liepen O. ten Z. aen/tot dat wp ons bonden op 17 graden Z. byete van de Equinoctial. Doe versocht het volck weder om/om het Lant aen te doen/om te sien of wp geen verberfchinge honden behemmen/'t welc wp goet vonden/want wp sagen datter alle dagē noch meer in vielē van ons volck en eenige stozben/resolbeerden daerom het Eplant Mauritius, of het Eplant de Mal karinas aen te doen/en stelden de coers tusschen bepden in/want dese Eplanden leggen niet verbd' van malkander/quamē also op't O. eyn de van't Eplant de Mal karinas te Lant/liepen dicht bp de hoek om/bp de Wal langs/vonden 40 badem diepte/dicht aen 't Lant/lieten 't Ancher ballen/doch was een onbeguame plaets/om 't Schip te leggen/dooz dien het soo dicht aen't Lant was: daer leggende/quamen de siecken upt haer koopē kruppē/en woudē gaern aen Lant wesen/maer alsoo de Zee byp wat aen liep/waren wp schroomachtig/met de siecken aen Lant te baren/stuerden de boot naer lant/ om te sien hoe of 't daer gestelt was/quamen aen Lant/ en vonden hoop-werck van Lant Schilt-padden/quamen wederom scheep/en de siecken stonden al aen/dat men haer aen lant soude brengen/want sp de lucht in de neus hadde/seggende:Wardē wp

Wp aen Lant/wp waren half gesont/maer de Koopman Heyn-Rol wilde het in gheenderlepe maniere consenteren/ gaf booz reden/ dat het daer schoz was/dat wp licht mochten van 't lant afdojben/ en van al ons volck verstenen woorden/ doch 't volck hielt al aen/en baden mp bp na met gebouten handen/of ick haer aen lant wilde bzengen/soo dat sp mp eyndelijck vermurwden/ dat ick het consenteerde/ging bp de Koopman Heyn-Rol, en bzaegde of sp het wilde toe staē/ gaf booz antwoort neen/in geender manieren. Doe septe ick tegen hem/so neem ick 't ober mp/ich false aen lant bzengen. Liep boven bp 't volck en septe: Kom/ t'sa mannen/helpet malhanderen in de boot/ich sal u aen lant bzengen. Doen holpen de maets die siecken in de boot/ich liet haer een zepl geben/om een Cent af te maken/oor Oly en Azijn/Potten om in te koken/nebens andere eetbare waren/ook Kochs die de siecken souden waerneemen en beholien/en boer datelijck met haer aen lant. Aen lant wesende/kroopen sp bp malhander in't gras/en sepe den/wp boelen alreets beter schap/en so wp toe sagen/bondē in de Bomen groote meenigte van Dupbē/van de blauewe Velt-bliegers/lieten haer met de handē grijpen/en met stocken en rieten doot-slaen/ sonder dat sp het belul hadden wegh te bliegen/sloegender op dien dagh wel ontrent de twee hondert/ trocken daer mede te bper/aen't sieden en aen't bzadē booz die sieckē/ en ooc booz de gesonden. Bondē oock menigte van lant Schilt-padden/hoochtense met pypmē van Damaet/die wp upt Holland genoeg hadde mede gebzocht. Ic boer eyndelijc weder aen boort/ latende de sieckē (die ontrent veertig in't getal waren) met de hoer aen lant blijven. Scheep komende/vonden goet (also het schip op een quade periculose plaats lag) dat ick met de gemande boort 's nachts van boort soude wagen/en zeplen bp de wal langs/om te besien of wp geē beter kēe (om het schip te leggen) konden bekomen/'t welck ick dede/ en septe met de boort bp 't Lant langs/ en bont een fraepe Santbap om 't Schip in te leggen/ontrent vijf mijlē van de plaats daer 't schip lag/voerē in de bay aen lant/en bebonden dat aldaer eē groot Binne-water was/doch niet heel vers/en onstont hier upt so wp oordeleē/om dat het bobē dyp schepē langte/niet vā de strand' was/waer dooz het sou te zee-water dooz't sant heen lechte/in't binne-water/en maecte dat also bzae.

Doozt op het lant komende/vonden menigte van Gansē/Dupbē/grauewe papegaven en ander gebogelte/ ooc menigte van lant Schilt-paddē/sagender wel 20 a 25 onder de schaduwe van eē boom sittē/honder so veel van krijgers als wp begeerden. De Gansen waren so wijs niet/datse op-blogen/als wpse na liepen/smetense met stockē doot/sonder datse op-blogen. Daer waren oock eenige dooerfen/die hlepe blegels hadden/maer konden niet blegē/ waren so ver datse qualijck gaen konden/want als sp liepen/ sleepte haer de neers langs de Aerde.

Maer dat meest te verwonderen was/de papegapē en ander gebogelte/als wp daer een of hadden/en dat wat meuldē/dat het kreet/so quame alle de anderen/ die daer ontrent waren/daer na toe/ghelijck of sp haer wilden ontfetten/en lieten haer mede grijpē/kregen derhalven genoeg van dat goet/om te etē. Dit also gesien hebbende/keerden wederom met de Boort na't schip/dat (als gesept) ontrent vijf mijlen daer van daen lag. Aen boort komende/berteldē hoe wp gebaren waren/hoe wp daer een goede reed' in een sant-bay gebonden hadden/en goede Ant-ker-gront/om 't schip in verskertheft te leggen. Hier ober warē sp al te samē seer verblijt/boeren met de boort en bootschapyen ons volck die wp tegen 't schip ober aen Lant hadden geseft/dat wp met het Schip verzeplen souden/ vijf mijlen van daer/ en souden weder bp haer komen/die daer in wel te byden waren.

1619.

Men boort komende/licht' onse Anker op/en liepen daer na toe/en setten't in de boornocinde sant-bay/op 35 baden/en vertupden't welc vast/lict' doe al het Volck meest aen Lant loopen/om te bossharen wat sp krijgen konden; stelden oock ordre datter aent mannen met de Segen souden gaen visschen in het binnewater/daer van verhaelt is)om te sien of sp boort' Volck de sood' souden konnen vangen. Sp rogen te werck/en bingen selhoone visschē/te werē Harder/en ander bis/ooch mede visschē van groote gelijck de Salinē/die delicact en bet waren.

Wonden mede vers watter/zynde een kleyn Kiebiertje dat van de bergē quam afloopē na de strand toe/ welck Kiebiertje aen bepe zijde heel cierlijck met klepne boomtjes bewassen was/ daer't watter tusschen dooz liep so klaer als een kristal/brachtē daerom al onse lege Leggers aen Lant en vultense upt dat Kiebiertje/en lieten se staen/ ter tijt toe wijsse tegen ons verreck souden Scheep halē/of als't ons goet dochte. Hier by dit watter bonden wy oock een seker boort/daer in met geshouwen of gesnede letter's geschreeben stont/dat de Commuandeur Ariaen Maerits Block, daer hadde geweest/met een Doot van dertien zeplen/hadde aldaer ettelijcke Sloepen verlopen met eenige van sijn maets / alsoo de Sloepen in't landen stucken worden gesmeten/waer dooz eenige maets verbronden.

Die tijt dat wy daer lagen/lieper de Zee noyt so sterck aen. Op dat boortz. Ep-lant de Maskarinas en woont geen volck/ons volck liep meest het geheele Eplant deur en deur/en Bosch-haerden ober al/gereerden hier al met het gevogelte en visschen/sp wisten de Vogelen so frap te bradē/aen houten speten en namen het smeer upt de Schilt-padden en bedroopten in't braden de Vogels daer mede/waer dooz sp soo delicact worden/dat het een lust was om daer van te eten.

Wonden oock mede een afloopent Water / daer groote Aalen in waren. Het Volck trocken haer Hemden upt/en hielden die so open in't afloopent Water/en bingen se alsoo in haer Hemden/waren heel lecher van smaech.

Hier sagē wy oock een ding/daer in wy alle verwonderd waren/te weten/ hoe dat de Zee-Schilt-padden's morgens uptter Zee op strait quamen loopen/ en schraepten een kuyt in't sant/en ledden hare eperen daer in / in groot getal/ welc tot hondert/ja twee hondert toe/en schraepten het sant dan weder ober de eperen welcke eperen dooz de Son/ als die op de middagh en dooz den dag heet scheen/ worden upt-gebroept/datter jonge Schilt-padden upt quamen/ sagse met verwonderingh aen / want sp waren niet grooter als dat haer schiltjes waren als grote Reute-doppen.

Wonden daer oock eenige Segelwaer/en Palmede Boomen/daer wy dzanck pt tapten/soo soet van smaech als soet was.

Sagē daer oock eenige Boche loopen/maer dooz haer groote wildigheyt/konstender geē behomen/als alleen eene/die so out was/dat sijn hoozen hem bā de woemen woordē opge-eten/was onbeguacem om bā mensche ge-eten te worden.

En doemijl wy alle dagen daer dus doende warē/quamē die gene die wy sieck aer't Lant hadden geset(als verhaelt is)al-te-mael wederom by ons/gesont en fris zijnde / uptgenomen seben/die noch sieck bleven leggen / die wy noch daer na/doen wy klaer waren/met de Boot wederom t' Scheep haelden.

Wy teerden het Schip van binnen en buyten/en settē de Poozten al-te-mael op/datter de lucht in en dooz soude wapen/en bespzingdē het Schip oock tot etselijcke plaetse met Afijn/ alles om een goede gefonde lucht in't schip te krijgē.

Wy hadden tot ons gerijf een Soome-wijfer aen Lant geordineert/daer aen wy altyt honden sien/hoe laet dat het op den dagh was. En na dien wy alle da-gen

gen het gebogelte so na liepen : waren sy epndelijck so schichtigh en schuw' van ons/dat sy wech blogen als wy haer ontrent quame/waer dooz dat het gebeurde/dat onse Opper-stierman Jan Piet van Hoorn, met een Dogel-roer aen Lant ging om noch ettelijcke Gansen en andere Dogels te schietē/en na beel of eenige schoten/bozt in't schieten/de loep upt de laed van't vloer/dat de bzoelch-schjoef/recht boven sijn oogh/in't hooft sprong/waer dooz sy sijn een oogh verloor.

Epndelijck maecten wy ons Schip weder kilaer om te dertrecken/sloegen onse Zeplen weder aen/haelden onse Water t'scheep/ stuerden een Trommel-slager aen't Lant/die sloegh ende riep het Volck al-te-mael by malkander/na men ontrent hondert Schilt-padden mede in de Boot/die sy t'scheep bzochten. Hadden ons van alles wel versien/van Schilt-padden/ghebogelte/gedzooghlde Vis/die het Volck gebangen en gedzooght hadden.Wy in de Casuyt hadde een heel vat vol Gansen in-gelept/ met Azijn/half gaer gheloocht wesen/de hadden oock mede een goe parthyp Vis in-gelept met Azijn/om goet te blijven.

En na dat wy aldaer 21 dagen hadden gelege/en gereet waren/zijn wy t'zepl gegaen/staken by de wint ober/hoopten het Eplant Mauritius te bezeplen/maer quamen te laeg/honden het van benedē mop siē/doch niet aen komen. Want al schoon wy aen het Epland de Makarinas so lang gelege hadde/en van alles dat op het Eplant was/genoeg bekomē hadden/soo waren ebenwel ons volck noch al-te-mael niet gesont geborzen/want daer waren vele die noch klaeghten. Dit gaf de Officiers oofsake/om upt de naem vā't vole in de Casuyt te komē/en te brage/of het niet geraet saem was/dat wy noch eē ander verbarsch-plaets souden aendoen/betwyl het Volck noch niet al-te-saem gesont was/en wy noch lang om de zypd mosten lopen/ al eer wy in de trabade winden souden komen/om alsoo onse reys na Baravia of Bantem te verbozderen/dat het ons konde ontschieten/en het volck wederom inballen. Waer op wy na lange deliberatie met de Scheeps-raet goet bonden/bragent te houdē na het Eplant S. Maria,leggende dicht aen't Lande van Madagascar, recht booz de groote Bay van Antongiel, steldender onse coers na toe/kregent in't gesicht/en liepen boven 't West-epnd' van't Eplandt om/op 6. 7. a 8 badem waters/mochten de gront soo kilaer sien als den dag/liepen aen de binne-hant van't Eplant/en setten 't op 12. a 13. Dadem goede gront. De intoonders van't Lant ons siende/zijn datelijck met een Houtwjen (zijnde een Schuytjē upt een Boom gehouwen)aen ons boozt gheomen/en bzochten eenige Appelen/Lemoenen/wat Rijs/en Hoenderē met haer/bewesen ons dat sy sulck goet meer aen Lant hadden/brachten die tot een monster.Bewesen ons dooz heimelijcke tekenē met de mont/dat sy oock noch koepe/Schapen/kalverē/Hoenderen en ander goet hadden/riepen boe/bee/hoekleloe/ dat waren koeper/Schapen/en Hoenderen. Wy sagen dit Volck niet verwondering aen/wy gabe haer Wijn te dzincken/upt een silberē Schael/sp waren soo wijs niet dat sy daer te degen upt konde dzincken/maer staken het hooft of 't aenghesicht in de Schael/ en dzoncken ghelijck de Beesten upt een emmer dzincken; En doen sy de Wijn in't lijf hadden/tierden sy haer of sy geck warē.

Dit Volck was gantsch naecht/uytghesepdt dat sy een kleetjen om de midbel hadden/booz de schamelhepdt/waren geelachtigh-swart van couleur.

Wy boeren alle daghen aen Landt/en rupiden kalveren/Schapen/ Rijs/en Melck booz Bellen/ Lepels/ geel-hechte-messen en Kralen.

De Melck brachten sy te Mercht in bladeren/die in malkanderen geblochtē waren/van satsoen als Bupse-koolen. Al boozt komende/sneden wy de blade

stucke/

1619. stuchē/ en so quam de Melch daer upt loopē. Kruylde oock appelen en lemoenē/
 doch weynig. Kieselbeerde derhalvē met het Schip een mijl 2 a 3 te verzeplē/
 Novem. lichtē ons ancker en zeplde op een ander plaets. Aen Lant komende/bonde daer
 vonden goet dat ic niet de gemande Boot/soude oberbarē/aen't Lant van Ma-
 dagaskar om met wat hoopmanschap te besie/ of ic aldaer niet eē partp Appelē
 en Lemoenen konde bekomen/ twelch ich bede/en voer ober/quamen booz een
 Kiebler/die wy wel eē mijl of anderhalf oprocpde/soudē hem verder opgeroep
 hebbe/maer de boomē die aē bepde sijde vande Kiebler stonde/hingē so na mal-
 hander toe/ja tegē malhader aen(so nau woze het Daer-water van de Kiebler
 op't laetst) dat wy cindelijck te rug mosten heere/vernamē gantsch geen Volck
 noch vuchtē/moeste also vuchteloos wederom, siepē een nacht op't lant/qua-
 mē(na dat wy drie dagē upt geweeft hadde/weder behoude aen't Schip. Voerē
 des anderen daegs weder aen't Eplant/daer't Schip onder lagh/ kregen doen
 noch een deel Lemoenē/Appelē/Melch/Kijs en Bannanessē/al ons volck woze-
 den in die tijt dat wy daer lagē/ weder so fris en gesont/of wy eerst upt Hollant
 gesepht waren. Wy namē veeltijts als wy aen lant voerē een Speelman mede/
 die op de Fioel speelde/ waer in het volck van't lant haer seer verwondede/ja
 waren daer so nieu toe/ dat sy niet en wiste hoe sy't hadden/gingen daer rontom
 sitten en staen/knippen op de duymē/dansten en sprongē/en waren verheugt en
 bzolijck.Wy en konde aen haer geen tepelē van hemisse Gode's dienste
 bespeure/maer hadde aen sommige plaetse buytens huys Ossen hoofsde op sta-
 kē op gerecht daer booz sy(so wy bemerkē konde)neder vielē en aenbadē/sche-
 nen heel bzeemt te wese en sonder geboel van dē warē God. Den 9 dag dat wy
 daer gelegen hadde/tvolch als gesepht fris en gesont wesende/krengden wy ons
 Schip op sij/so veel als wy konde/en maechtē't onder schoon/met verchenē en
 schzobben/en gingen t'zepl/liepen om de Z. tot op de hoogte van 33 grad. wen-
 dē als doe weder O. waert ober/en stelde onse hoers doen na de Straet van Sunda
 toe/en gekomen zijnde op de hoogte van vijf en een halve grad. zijnde de hoogte
 van de boozsz Straet van Sunda, wesende den 19 dagh van November 1619. so is
 booz't pompen van Bzandewijn/de bzant in de Bzandewijn gekomen/want de
 Botteliers-maet/ging na ouder gewoonte)met sijn baetje's achter-middaegs
 in't rupin/en soude dat vol pompe/om also's ander-daeghs's mozgens aen de
 gasten/peber een half mutsen/upt te deelen. Wy nam een heers mede/ stach de
 steker in de boom van een bat dat een laegh hooger lagh/ als't bat daer wy upt
 pompte. Sijn baetje vol gepompt hebbende/soude hyde steker daer de heers op
 stond' upt halen/en also hy die wat vast hadde gesteken/haelt hyser met eē forze
 upt/daer was een dief aen de heers/ die bilder doe af/en viel iust in de spons
 van't bat/daer hy upt ghepompt hadde. Hier booz ontfing de Bzandewijn/en
 vloogh terstont op/tot het bat upt/de booms bozsten upt het bat/en de bzanden-
 de Bzandewijn liep beneden in't Schip/ daer smits-hoelen laghen/ stracks
 woedender geroepen: bzandt: bzandt! Ich lagh doen ter tijt op't Boebenet en
 heech dooz de tralien: dat geruchte hoozende/ liep datelijck beneden in't rupin/
 daer komende/ sagh gheen bzandt/ bzacghde waer is de bzandt/ Schipper
 sie daer/in dat bat/ ich stach mijn arm in't bat/ en konde gheen bzandt voelen.
 De Botteliers maet/daer de bzant deur quam/was van Hoorn, en was ge-
 naemt Keelemeyn,hy hadde twee bittē met water by hem gelat/die had hy der
 op gegooten/waer booz't schein dat de bzandt upt was/ doch ich riep om water
 ban

Met
 Schip
 raecht in
 bzandt.

han boven/ 't welck datelijck quain/ met leeren-emmers/ en goot soo lang dat wy geen meer gewach van bzant sagen/ gingen upt het rupin/ maer ointrent een half uur daer na/ begonnen sy weder te roepen/ bzant! bzant! waer dooz wy al-te-same seer verbaest waren/ trocken na 't rupin/ en sagen dat de bzandt van onderen op/ waerts sloegh/ want de vaten stonden dyp en vier hoogh/ en de bzant was dooz de Wandenwijn beneden in de Smit's hollen geraecht/ troech wederom te werck met leeren-Emmers/ en gooten soo veel water/ dat het te verwonderen was. Maer al weder een nieuwe swarighlept/ want dooz 't water gieren in de Smit's hollen/ gaf sulcken stinckende swadeligen rooch op/ dat men smooren en sticken wilde in 't rupin van bangighlept. Ich was meest in 't rupin om ordze te stellen/ en liet altemet ander volck in 't rupin komen tot verbersching. Ich vermoede datter al veel in 't rupin versticht bleven leggen/ die de luycken niet hebben konnen binden/ ick self was menigmael het soecken schier bijster/ ging met mijn hooft altemet op de vaten leggen om ademt te scheppen/ het aengesicht nae 't luyck toe lieerende/ liepet eyndelijck upt/ ging altemet by de koopman Heyn-Rol, en sepde: maer het is best dat wy het krupt ober boozd sinjten/ maer de koopman Heyn-Rol, en honde hier toe niet resolveren/ gaf booz antwoozt/ sinjre wy het krupt ober boozt/ wy mochten de bzant upt kirggen/ en komen daer na in 't gebecht tegen onse Dyant/ en als wy dan (geen krupt hebbende) genomē wierden/ hoe soudē wy 't verantwoozden.

De bzandt en wilde niet sissen/ en niemant honde in 't rupin schier langher harden/ dooz den stinckende rooch (als verhaelt is) wy stelden achter na gaten in den Overloop/ en gooten gheweldigh met water daer dooz/ en dooz de Luycken/ mochte eben-wel niet helpen. Onse groote Boot/ hadden wy wel dyp weken te vooren upt-gheset/ en sleepten hem achter aen/ en de Sloep die booz op 't Boeveret stondt/ was oock upt-gheset/ om dat hy ons in de weegh stont/ om 't water te mannen; En alsoo daer groote verbaestheyt in 't Schip was/ gelijck men wel dencken mach (want het byeren het water was booz oogen en geen ontfet/ van peimant op Aerden/ dooz dien wy alleen waren/ sonder eenigh Landt/ Schip/ of Schepen te sien) so liepender veel van 't Volck/ te niet ober boozt/ en kropen ter slupp met het hooft onder de rusten/ op dat men haer niet sien soude/ en lieten haer dan in 't water ballen (en swommen alsoo aen de Schupt en Boot/ klomender in/ en verburghen haer onder de Dosten en Plechten/ tot 'er tijdt toe dat haer dochte dat sy Volcks genoegh in hadden.

Heyn-Rol, de koopman quam by ghebal in de Galderp/ was verwondert datter soo veel Volck in de Boot en Schupt was/ her Volck riepen Heyn-Rol, toe/ en sepden dat sy wilden af-steken/ en soo hy mee wilde/ soo mochte hy hem by de Dal-reep neder late/ Heyn-Rol, liet hem ober-reden/ en klom by de bal-reep neer/ en quam also by haer in de Boot. Heyn-Rol die sepde Mannen laet ons wachten tot dat de Schipper komt/ maer hy en hadde daer gheen commandement/ want doen sy Heyn-Rol hadden/ sieden sy de rouwen sticken en roepden van 't Schip af.

En alsoo ick doende was met het Volck met ordze te stellen/ om de bzandt/ waer 't mogelijk te upten/ quamen andere van 't Volck/ by my geloopen/ en sepden met groote verbaestheyt: Och! liebe Schipper/ wat raedt/ wat sullen wy doen? De Schupt en Boot zijn van 't Schip en roepen wegh/ ick sepde tegē haer/ ick de Schupt en Boot wech/ soo zijne op sulcken conditie wegh ghebaren/ dat se niet weer sullen komen. Doen ley ick metter haest na boven toe/ en sagh dat sy wegh roepden/ de Zeplen van 't Schip laghen doe ter tijdt op de Mast/ het Groot-zepl was op-geggit/ ick riep teghen 't Volck kinaphandigh/ haelde Zeplen

De
Koops
man in
69 marts
bluchten
met
schupt en
boot van
't schip.

1619. len om/ wy sullen sien of wijsse konnen bezepfen/en stroopense onder de Kiel deur/
dat haer dit en dat haelt. Wy setten de zeplen schizap en zeplden daer nae toe.

Wy haer komende/roepden sy ontreut dzy Schepen langte booz't Schip ober/
want sy wilden by ons niet wesen / maer roepden in de wint op/ van't Schip af.
Doen seide ick: Dannen wy hebben/(naest God) onse hulpe nu by ons/gelijck gy
siet/ een pegelijck steek nu sijn handen upt de moutw/ om (so reel als gy hont) de
bzant te uppen / en gaet datelijck na de Kruyt-kamer / en smijt het Kruyt ober
boozt/ dat ons de bzant in't Kruyt niet en beloopt/ t welck ghedaen wierde. Ick
met alle de Timmer-luyden stracks ober-boozt met Dop-gudsen/en Nabegaers
om gaten in't Schip te boren / zijnde van booznemen het Water een badem an-
derhalf in't Schip te laten loopen/om den bzant also van orderen te uppen/maer
honden niet dooz't Schip komen/ overmits datter so veel Yserwerck in de weeg
was. Somma/ de benaetheit die in't Schip was/ kan ick niet wel upspzeken/
t gekerm en gekrijt was boven maten groot / vielen doen wederom dapper aen
t water gieten/waer dooz het leek dat de bzant minderde/ doch een wepnig tijts
daer na/ quam de bzant inde Oly/ doen was de moet gantsch verloren/ want hoe
men meer water goot/hoe de bzant scheen grooter te worden/so bloog de bzant
op dooz de Oly: Hier dooz ontstont sulcken gehuyt/ gekerm en gekrijt in't Schip/
dat een mensche de hupren te bergē stonden/ ja de bangigheyt en benaetheit was
so groot/ dat het klamine sweet de menschen astiep/ waren eben-wel noch al besig
met water te gieten/en Kruyt ober boozt te smijten tot het epnde toe/ dat de bzant
ons in't Kruyt beliep/ ontreut 60. Half-baten Kruyt hadden wy ober boozt/ doch
haddender noch wel ontreut 300. in / daer wy mede op-blogen/ met alle man/ het
Schip spzong aen hondert duyzent stukken / 119. personen waren wy noch in't
Schip doe t spzongh. Ick stonde / doen't aen ging/ by de groote hals boven op't
Schip/ en ontreut 63 Personen stonden recht booz de groote Mast / die t water
overnamen/ die woorden al te samen wegh-genomen en aen hurspot geslagen/ dat
men niet en wist waer een stuch bleef / als oock van alle de andere.

En ick Willem Ysbrantz Bontekoe, doe ter tijt Shipper/bloog mede in de lucht/
wiste niet beter of ick most daer mede sterben/ ick stach mijn handen en armen na
den Heimel/en riep: daer baer ick heen/ O Heer! weest my arme sondaer genadig.
Meende daer mede mijn epnde te hebbē; doch hadde eben-wel in't op-bliegē mijn
bolle verstant/en bemerkte eē licht in mijn herte/ dat noch met enige hzolykheyt
beruengt was / soo t scheen/ en quam also wederom neer in't water / manch de
sterken en bozden van't Schip/ dat heel aen stukken was. In't Water leggende/
kreeg ick sulcke nieuwe couragie/ gelijck of ick een nieuw mensch hadde geweest/
toe siende/ so lag de groote mast aen mijn eene zijd'/ en de Fockemast aen mijn an-
der zijd'/ ick klom op de groote Mast/ en gingh daer op leggen/ en sag het werck
eens ober / en zepd : O God. Hoe is dit schoone Schip vergaen / ghelijck Sodo-
ma en Gomorra.

Hier dus legghende / sag gheen lebendigh mensch / waer dat ick heen sagh; en
terwijl ick hier dus lag in ghedachten / soo komter een Jongman by mijn zijd'
opbozen / en sinet met handen en met voeten / en hy geraeckte aen de knop van
de steben(die weer was komen op dzyben) seggende: Ick ben al klaer: doe keeck ick
om en seide : O God leefster noch penandt : dese Jongman was ghenaemt Har-
men van kniphuyzen / upt de Eyder van daen. Ick sagh by dese Jonghman een
Spiertjen of Kiepn-mastjen dzyben / en alsoo de groote Mast (daer ick op lagh)
daft om en wederom walterde/ dat ick daer niet wel op blijven kon / seide ick te-
gen

Groote
benaut-
heyt in't
Schip.

Het
Schip
szinght.

gen hem: schuyft my dat spiertjen toe/ ick salder op gaen leggen/ en halen my al-
 soo na u toe/ soo sullen wy by malhanderen gaen sitten/ 't welck hy dede en quam
 alsoo by hem. Dat ick anders niet wel by hem soude gekomen hebben/ quam om
 dat ick in't op-bliegen so geslagen was. Mijn kugh was heel beschadigt/ hadde
 doch twee gaten in't Hoofst/ want het quam soo aen dat ick dochte; o Heer! noch
 een beerje/ soo ben ick doodt; ja het scheen dat my hooren en sien berging. Wy sa-
 ten hier by malhanders/ elck een Tmeck-hout van de boeg in den arin hebbende/
 ginghen staen en keken upt na de Schuyt en boot/ woordense eyndelijck gewaert/
 doch waren soo ver'd' henen dat wy qualijck sien konden/ of de dooz-steben of de
 achter-steben na ons toe lagh. De Son was aen't Water/ om onder te gaen; sepde
 doen tegē mijn maer: Harmen, het schijnt dat onse hoop hier verloren is/ want het
 is laet/ de Son gaet onder/ de Schuyt en Boot zijn so ver'd' dat men haer qualijck
 sien kan/ het Schip is stucken/ en wy mogen't hier (op't wzach) niet lang harden/
 daerom laet ons Godt Almachtig bidden om een goede upthomst. Wy deden so/
 en baden Godt seer ernstelijck aen/ om een goede upthomst/ het welcke wy kre-
 gen: want als wy weder op sagen/ soo was de Schuyt met de Boot dicht by ons/
 om het welcke wy seer verblijft waren/ ick riep datelijck bergh de Schipper/ berg
 de Schipper. Sp dat hoorende/ waren seer verblijft/ en riepen: De Schipper leeft
 noch/ de Schipper leeft noch/ en roepde daer op dichtre by't wzach en blebē daer so
 leggē met Schuyt en Boot/ doozsten niet by ons hoimen/ vernuys sp bzeefden/ dat
 een stuck van't wzach dooz de Schuyt of Boot soude stootē. De jongman/ Harmē
 van kniphuyfen, was noch so moedigh/ dat hy hem van't wzach af begaf/ en swom
 aen de Boot. Hy hadde wepnig lersel gekregen van't op-bliegen/ maer ick riep:
 wilt ghy my hebben/ soo moet ghy my halen/ want ick ben soo gheslagen/ dat ick
 niet sweinnen kan. Doen sprong de Trompeter upt de Boot ober-boordt met
 een loodlijn (die sy noch hadden) en bzoecht my het end/ ick maecte die om mijn
 middel bast/ en sy haelden my na de Boot toe/ en quam also (de Heer zp gelooft)
 in de Boot. In de Boot weseñde/ quam achter by Heyn Rol, Willem van Galen,
 en de Onder-stierman/ genaemt Meyndert Krijnsz van Hoorn, die seer verwondert
 waren/ dat ick noch in't leven was. Ick hadde inde Boor achter een roeffien laten
 moēken/ daer wel een paer man mocht/ dwars ober de Boot/ daer kiroop ick in/
 en dochte: ick macht wat overleggen/ want ick giste niet lang te sullen leven/ dooz
 den slag aen mijn rug/ ende twee gaten in mijn Hoofst; Doch sepde eben-wel tegen
 Heyn Rol, ende anderen/ blijft te nacht by't Wzach/ wy sullen moogen alst dag is/
 wel eenige virtuale bergen/ en mogelijck noch wel een Compas vinden/ om het
 Lant te binde/ want daer was inde Schuyt en Boot noch Compas/ noch Kaert/
 noch boogh/ noch geen of wepnig eten en geen dzincken/ met sulcken hastighēyt
 waren sy van't Schip gebaren; sepden ooch dat de Opper-stier-man/ Jan Piet van
 Hoorn, de Compassen upt het nacht-hups hadde ghenomen/ 't scheen dat hy al
 bzeefde/ dat se het Schip soude verlaten/ 't welck eben-wel noch geschiede. Nu ter-
 wijl ick alhier in dat gat/ of roefje lag/ so liet de kiroopman het bolck de riemē upt
 leggen/ en stelde het bolck aen't roepen/ gelijk of hy/ alst dag was/ lant meende te
 hebben/ maer als 't dagh woerde/ waren wy van't Wzach verstenen/ en ooch mede
 van't Lant; waren heel misnoedigh/ quamē en keken achter in't gat daer ick lag/
 of ick noch leefde; en siende dat ick noch leefde/ spraken/ oeh liebe Schipper/ wat
 sullen wy doen/ wy zijn van't Wzach verstenen/ en wy sien geen Landt/ hebben
 eten noch dzincken/ noch Boog/ noch Kaert/ noch Compas/ wat raedt gaet ons
 aen; Daer op ick sepde mannen mē moest my gehoort hebbē/ als ick gister abont
 sepde

Berght
 de Schip-
 per met
 noch een.

Roepen
 van't
 Wzach.

Maken
Zeplen
van haer
hemden.

sepde: dat gy te nacht by 't wozech sout blijven / dat wy wel victualie souden krijgen / want het blees en speck / en haes / dreef my om de beenen dat ick'er qualijck dooz honde komen. Sy seiden liebe Schipper hoimt daer upt / ick sep / ick ben so lani / dat ick my qualijck kan reppen / wilt gy my hier upt hebben / so moet gy my helpen. Doe quamen sy en holpen my daer upt / en ick ging sitten / sieech het volck over / en sy roeyden. Ick vzaeghde datelijck: mannen / wat eten hebt gy in de boot en sy drochten omtrent 7. a 8. pont bzoort upt / met alle man / wy hadden twee leghe baetjes / daer leppen wy dat bzoort in. Ick sepde bozder: mannen / leg de riemen in / het moet anders komen / want gy sult loof wozen / en wy hebben geen eten te geven / leg in de riemen. Doen seiden sy : Wat sullen wy dan doen: maer sepde ick / treck uwe hemden upt en maecht daer zeplen van / sy seiden: wy hebben geen zepl-garen / ick sepde / neem de willen bande Boot en pluyst die aen werck / en dzapt daer zepl-garen af / van de rest legt platting / tot schoten en geerden. Daer op trok een yder sijn hemt upt / en slansese aen malhander tot zeplen / 't selfde dede sy in de schuyt mede / telken als doen ons volck en bebonde inde boot 46. en in de schuyt 26 personen / maecht 72. personen in 't geheel. Daer was een blauwe bolhanger / met een kussen in de boot / die woze my gegeven / de bolchbanger trock ick aen / en het kussen sette ick op mijn hooft / dooz dien ick (als verhaelt) twee gaten in 't hooft hadde; De Barbier hadde wy wel mede in de boot / maer sy en hadde geen medicamenten / doch haude ebenwel wat bzoort / en lepte de kauwen alsoo op de wonden / waer mede ick (dooz Gods genade) ghenesen woze. Ick presenteerde mijn hemt mede upt te trecken / maer sy wilden 't niet hebben / bzoegen noch sozge booz my / om my in 't leven te houden. Wy lieten 't de gheheelen dagh boozt dzyben / waren ondertusschen besich met zeplen te maecken / 's abondts waren se hlaer / settender die by en trochen aen 't zeplen. Dit was den 20. dag van November 1619. begonnen hoers te stellen aen de Sterren / want wy wisten goetlijck / waer de Sterren behoorden op ende onder te gaen / selben 's nachts alsoo onse hoers. Het was sy nacht so kont / dat het volck slapanden / en by dagh soo heet / dat men vergaen wou van hetten; want de Son was meest boven 't hooft.

Den 21. 22. en 23. dito / practiseerden wy een graed-boogh / om hoogte te nemen / sloeghen een quadzant op de plecht / en teekenden een stock met een kirups daer upt. Wy hadden de Kunstmaecker Teunis Sybrandt van Hoon in / die hadde een passer: Wy hadde oock ten deele een he wetschap / om een stock te teykenen / soo dat wy met malhander alsoo een graed-boogh maechten en formeerden / daer wy mede schooten. Ick sneede oock een Daghaert achter op 't boozt / en lepte het Eplandt van Sumatra daer in / met het Eplandt van Java, met de Straede van Sunda / die tusschen beyde Eplanden in loopt / en die selfde dag dat wy 't Schip verloren des middags / hadde ick noch hoogte ghenomen aen de Son / en bebonde vijf en een halve graed / Supder-bzeete van de Equinoctiael / en het besteck in de Kaert / stont omtrent 90. mijlen van Lant. Ick sneet oock een Compas daer in / paste doe alle dagen met de passer by gissing af / en stelde de hoers 70. mijlen bespen / of boven 't gat / om als wy lant kregen / te beter te weten / wat heen dat wy moesten / zeplden alsoo op het schieten met onse boogh en het passen aen. Ick gaf vande 7. a 8. pont bzoort / elck alle dagen sijn rantsoen / soo lang als 't dueren mocht / doch was wel haest op / elck kreeg des daeghs omtrent een stukken soo groot als een lit van een binger / wy hadden geen dzycken: Daerom als 't regende / namen wy onse zeplen neet / en schoopense dwars over de boot heen / en binghen het water op 't zepl / en gaerden dat in onse twee baets /

jes /

jes/en als die vol waren/setten die upt de weeg/tot als 't een drooge dag was/dat 1619.
het niet en regghende. Ick sneed een neusse van een schoen / en een pder quam bp 't
baetse/en schepte het neusse vol/en dzonckent upt/eu gingh weder aen sijn plaats/ Novëb
daer hy geseten had. En al-hoewel wy in sulcke benauthheit waren/sepden 'rbolck:
Schipper neemt ghyp soo veel als 't u lust / want het mach ons doch allegaer niet
helpen. Doen ick haer belceftheyt sag/wilde niet meer hebbe als sp. Aldus zeplen-
de met schuyt en boot/en dewyl de boot harder zeplde als de schuyt/ en datter nie-
mandt in de Schuyt was die hem op de Nabegatie verstonc/so baden die gene die
in de schuyt waren (als sp dicht bp ons quamen) of sp bp ons in de boot mochten
ober komen/en sepde: Lieben Schipper neem ons doch ober/op dat wy bp mal-
kander mogen wesen/bzeesden van ons af te dwalen: maer het Volck inde boot/
die waren daer tegen/en sepden: Schipper nemen wy haer ober/so zyn wy al-te-
mael om den hals/ want de Boot kan al het Volck niet voeren/ mosten derhalben
dan wederom af-houtwē. De elende was onder ons groot; wy hadden geen meer
bzoodt/en konden geen Landt sien. Ick maechten het volck altydt wyjs/ dat wy
dicht aen Lant waren/dat sp goede moet soudē houden: maer sp murmureerden
onder malkanderen daer al tegen/en sepden tegen malkander: De Schipper mach
seggen dat wy na Landt toe zeplen/maer wy zeplen mogelijck van Landt af. Op
een dach (also het leech dat wy't niet langer konden harden sonder eten) gaf God
almachtigh datter Nieuwen ober de boot quamen bliēgen/ gelijk oftse gebangen
wildē wesen/ want sp vloēgen ons bp na inde handen/en liefien haer grypē. Wy
pluckten haer de beeren af/ en snedense aen stichjes/ gaben elck wat / atense so rau-
w/ en 't smaechte my soo wel als ick mijn leven kost gye-eten heb; ja smaechte so
oet/of ick hōich in myn mont en keel stack/hadden wy maer wat meer ghehadt/
was pas of ter nauwer noot so veel dat wy konden leven/en meer niet. En dewyl
het Landt hem noch niet op dee/ so wierden wy soo dwēe gemaecht/ dat het Volck
resolbeerden (doen die vande schuyt ons weder baden datse mochten ober komen)
haer ober te nemen; want daer en quam geen upkomstē met het Landt/bzeesden
dat wy van dootē en van honger soudē moeten sterben/en als wy moesten sterbe/
soo resolbeerden wy noch liever niet en bp malkander te sterben. Namen daer op
het Volck upt de Schuyt ober in de Boot/ en namen al de riemen upt de Schuyt/
niet de Zeplen/die setten wy mede op de boot. Wadden doen op de boot een Blind/
Fock/Groot-zepl en Besaen. Wy hadden doe ontrent 30 Riemen/die lepdē wy
ober de doften heen/als een overloop. De boot was so hol/ dat het volck onder de
Riemen op haer neers moy mochten sitten/setten also de eene helft van't volck on-
der de Riemen/ en de ander helft boven de Riemen / mochten hier mede het Volck
moop bergen/waren doe niet ons 72 personen in de boot/ sagen malkanderen met
bedzoefde oogen aen/ hebbende noch eten noch dzincken/daer en was gheen meer
bzoodt/norch de Nieuwen quamen niet meer/en het wilde niet regenen.

Doen 't nu weder op het ongesienste was om 't leven te behouden/ soo quamen
(dooz des Heeren barmhertigheyt) onversiens upt der Zee op-barsten/een parthyp
vliegende Wiffchen/zynde soo groot als een groote Spieringh/ in maniere als een
school Russchen/en vloēghen in de boot. Daer was 't doe aen 't grabbelen/ elck
dee sijn best om wat te krijghen. Wy depden die om/ en aeten die rauw op/ en
smaechten als Wōnigh; Doch het mocht al weprigh helpen; Eben-wel sterckte
het min of meer/ en dee soo veel (met Godt) datter niemant en sturf/ 't welck te
verwonderen was/ want het Volck begon al sout water te dzincken/ teghen mijn
waerschouwwingh aen. Ick sepde tegen haer: Mannen en dzinckt geen sout Wa-
ter/

Ricthgen
enrijge
Nieu-
wen.

Nemen
het Volck
upt de
Schuyt
in de
Boot o-
ber/en
luten de
Schuyt
beyden.

De Wif-
schen
blijēgen in
haer
Boot.

1619. ter/want het en sal u geen doot verflaen/ gy sult de loop daer van krijgen en daer
 ----- af steruen. Andere hauden Bosse klooten en Busquets hoegels; andere dzonken
 Novêb. haer eygen Water; Ich dzonck mijn eygen water so lang als 't goet was; want
 het wojde achter na onbequaem om gedzoncken te worden. De benaughte wier-
 de hoe langer hoe zwaerder en grooter/ en het Volck begon so wanhoopigh/mis-
 troostigh en droeft op malkanderen te sien/ dat het leech datse malkander bykans
 souden aengetast hebben om te eten; Ja spraccken daer van onder malkander/en
 vonden goet de Jongens eerst op te eten; Die op zijnde/wilden sy daer om wer-
 pen/wie men dan aentasten soud'; Waer over ick in mijn geest seer ontroert wier-
 de/ en upt grooter benaughte badt ick God almachthigh/ dat het zijn Vaderlycke
 ontfermhertigheyt/ daer toe doch niet soude laten komen/ en ons niet versoecken
 boven 't vermogen/ wetende wat maecksel dat wy waren. Ich kan niet wel seg-
 gen hoe bang dat wy was/ om dese voozslaggh/ te meer om dat icker (so wy docht)
 wel eenige sag die 't begonnen souden hebben/om de jongens te dooden; Doch ick
 versprack haer (met Gods hulpe) en bad vooz de jongens/en septe: Mannen/laet
 ons dat niet doen/ Godt sal wel een upthomst gheben / want wy kommen niet ver
 van Landt zijn/uptwysende ons dagelijcks affassen en schieten. Sy gaben vooz
 antwoordt: Dat hebt ghy allangh gesepdt/ en wy krijgen gheen Lant; sae zep-
 len moghelijk van 't Landt af/ wesende gheheel t' onbzedden. Sy stelden wy
 doe de tijdt van dyp daghen/ om / indien wy / in die tijdt gheen Landt bezeplden/
 de Jonghens te eten. Voozwaer een desperact voornemen; badt daer over met
 een vperighe ernst / aen Godt/ dat hy zijn genadige oogghen op ons soude neder
 slaen / en ghelepden ons binnen die tijdt te Lande/ op dat wy gheen grouwelen
 souden bedryuen vooz zijn oogen. Hier gingh de tyt in/ en de noot was so groot/
 dat wy 't niet wel langer harden konden. Wy dochten dickwils waren wy aen
 Landt dat wy maer gras moeyten eten/ wat noodt was 't. Ich vermaende het
 Volck met soo veel troostelijcke reden als ick op die tijdt konde by-bzenghen/ septe
 de datse doch goets moeds souden wesen/ dat de Heer het versien soude/ doch was
 self klepnmoechich/ soude een ander troosten / en behoefde self wel getroost te wor-
 den/ sprack menigh woort boven 't hert; verdrzoeghen en leden alsoo met malkan-
 der/ dat wy so moe en mat wierden/ dat wy qualijck de macht hadden op te staen.
 Heyn-Rol de koop-man was soo verdt daer hy sat daer sat hy/ konde niet verder
 komen/ ick was soo moedigh dat ick van achteren tot vooz in de Boot konde ko-
 men/ zwaerden alsoo op Godts ghenade tot den 2. Decemb. 1619. zijnde de 13.
 dagh dat wy het Schip verloorzen/ doen was 't een grauue lucht met reggen/ en
 stiltjes/ maecten de zeplen log/ schozen die dwars over de Boot/en kropen al-te-
 fanien onder de zeplen/en gaerden onse vaetjes vol water. Het volck hadden wep-
 nigh kleeren/ dooz dien sy soo haestigh waren veretrocken / en hare heinden waren
 tot zeplen gemaecht/ als vooz verhaelt is; hadden de meestenbeel gheen meer als
 een linnen broeckjen aen/ waren met de boven lijven naecht / kropen alsoo (om de
 warmte te scheppen) onder de zeplen by malkander; En ick stont op die tijdt aen't
 Roer/ en mijn gissingh was dicht by Lant/hoopte dat het op soude klaren/terwijl
 ick aen 't Roer stont/maer bleef eben mistigh sonder dat het op wilde klaren. Ich
 wierde dooz de doochige lucht en regen soo hout dat ick 't niet langer aen 't Roer
 konde harden/ riep daerom een van de quartier-meesters/ en septe: komt en ver-
 lost wy eens van't Roer/want ick macht niet langer harden. Doe quam de quar-
 tier-meester en verlosse wy/ ick kroop mede manck het volck/ om de warmte we-
 der te krijgen. De quartier-meester hadde geen uur aen't Roer gestaan/ of het be-
 gon al

Slaen
 hadt om
 de Jong-
 ghens te
 eten.

Decem

gon al op te klaren/en hy fiet toe/en fiet terstont Lant. Hy riep met groot berhe-
gen: Mannen komt upt/het Lant leyt dicht booz ons/Lant/Lant: hadt ghy ge-
sien hoe dzae wy onder het Zepl van daen waren/ en booz den dagh quamen; set-
tender de Zeplen weder by/ en zeplden na 't Lant toe/ quamen dien selfden dagh
noch aen Lant. De Heer almachtigh zy geloofte en ghepsefen/ die onse bidden en
smeken heeft verhoort; Want wy deden des mozzens en 's avonts het ghebedt/
met byerigen aendacht tot God/en songen oock een Psalm booz en na het gebedt/
want wy hadden noch eenige Psalm-boeckjes by ons. De meeste tydt was ick
hier een Booz-lezer/ doch daer nae doe de Booz-lezer wyt de schuyt in ons Boot
quam/deed hy 't selver. Nu by 't Lant komende liep de Zee so aen 't Lant/dat wy
niet landen dorsten: doch bonden aen de binnekant van 't Eplandt (want het een
Eplant was) een inwijckjen/daer lieten wy de Dreg 't Zee vallen/en hadden noch
een Dzegghen/dat setten wy aen Lant/soo dat de Boot vertruyp lagh/en spzongen
(soo goet als wy konden met alle Man aen Landt/ en trocken elck sijns weeghs
aen 't boschkharen: Waer so dza ick op Lant quam/biel ick op mijn knien/en kuste
de Aerde van blitschap/en Danchte Godt booz zijn genade en barmhertighepdt/
dat hy ons niet en hadde versocht/ of had tot noch toe upthomst inde saech gege-
ven; want dese dagh was de laetste/ na welcke het volck geresolveert waren/ de
Jongens aen te tasten en op te eten. Hier bleek dat de Heere de beste Stierman
was/ die ons gelepde en stierde dat wy 't Lant kregen/ als verhaelt is.

Komen
aen
Landt,

Wy bonden op dit Eplant veel Hokus-noten/ maer konden (wat wy sochten)
geen versch Water bekomen/doch geneerden ons met het sap upt de jonge Hokus
noten/dat een goede dzanck was/vande oude Poté (die 't pit hart was) aten wy/
maer wat te veel en onversichtig/want wierde die selfden nacht al-te-samen heel
sieck/met sulche elenbige pijn ende sypingh in 't lijf en inde buck/dat het seken of
wy barsten moesten/ kroyen by malkander in 't sant/ elck klaegde meer als aer; en
achter na begon het purgatie te baren/daer booz wy datelijck verlichting boelde;
waren 's anderendaeghs weder fris/ en liepen dit Eplant by hant rontom/wy
bonden daer geen Volck/ maer sagen wel tekens datter Volck op geweest hadde.
Hier was anders niet te eten als Hokus-noten. Ons volck sepden dat sy daer een
slangh gesien hadden/ die wel een vaem dick was/ maer ick heb hem niet gesien.

Dit Eplant leyt ontrent 14. a 15. mijl van 't Lant van Sumatra. Wy haelden
soo veel Hokus-noten in de Boot/ als wy konden voeren tot victualie/de oude
Hokussen om te eten/en de jonge om upt te dzincken/staken 's avonts wederom
van 't Eplandt af/ na het Lant van Sumatra. kregghen het 's anderendaeghs in 't
gesicht/quamen daer by/liepen by 't Landt langhs met een booz de Wint/ Ooste-
lijck aen/ of om de Oost/ soo langh tot dat de noten weder op waren. Doen wil-
de 't Volck weder aen Landt/ zeplden dicht by de barninghen van 't Landt
langhs/maer bonden geen gelegenthepdt om te landen/ booz dien dat de Zee soo
gewelidigh aenliep. Doe resolbeerden wy datter 4. a 5. mannen overboort souden
spzingen/en sien of sy booz de barningh aen 't Lant konden zwemmen/en loopen
dan by de strandt langhs om te sien of sy nergghens eenige openingh konden sien/
om met de Boot in te komen/ 't welck geschieden/spzonghen overboort/ raecten
dooz de barningh aen Lant/en liepen by 't strant langhs/en wy zeplden oock met
de Boot al by de Wal heen. Ten lesten bonden sy een Kevier/ doen trocken sy
haer Broecken upt/en wuysden dat wy daer na toe souden komen. Wy dat sien-
de zeplden datelijck daer nae toe/ daer by komende/ lagh daer een vancck recht
booz de mondt van de Kevier/daer de Zee soo ghewelidigh opstortte/ dat ick sep-

1619. de: Mannen ick steech hier niet in/of ghy moet het al-te-mael consenteren/ want raecht de Boot om/dat ghy't my dan niet hebt te wijten; en vzaegden by de ry om wat elck daer toe seyd: gaben vooz antwoort/ ja/ en dat sy't wilden avontueren. Doe seyd ick: k avontuer mijn lijf by't uwe. Ich selde datelick oorde/ datse achter aen beyde zyden een siem souden uptboeren/en aen pder siem twee man/ ick stont aen't roer/om de Boot also recht vooz Zee te houden. Doe staken wy also met de boot in de barningh. De eerste zee die der quam/ bonde de boot wel half vol water. Ich riep: Mannen hoos upt/ hoos upt/en sy hoosden upt/ met hoeden/schoenē/ en met de leghe baetjes die wy in de boot hadden/ en kregen het water meest upt. Doe quam de tweede Zee/ die wozy de boot bykans tot de Dosten toe vol water/ waer dooz de boot soo mal lagh of by sincken wilde. En ick riep al: Mannen hou recht/hou recht/hoos upt/ hoos upt/of wy zijn al-te-mael lijveloos. Wy hielden 't noch recht dooz Zee/ en hoosden 't water upt/ soo veel wy konden. Doe quam de derde zee/ en die stozte te hozt/ soo dat wy daer wepnich water van in kregen; en doe was 't datelijck slecht water/ raechtender also met Godts hulp dooz. Wy pproefden het water/ en was datelijck versck/ waer ober wy al-te-samen seer verblijt waren/ en lepden de boot aen de rechterhandt vande Hebrer aen de Wal. Op 't Landt komende/was het met langh gras bewossen/toe sienbe/soo lagender boonen in't gras/gelijck oft Eydersehe boontjes waren/ doe met alle man aen't soecken/ en eten/ ick self dede mede mijn best/ dachte ick sal mijn part mede sien te krijghen/ en ons Volck liepen een wepnich nae de hoeck toe/ bonden daer byper/ met eenighe Toeback leggen/ waer dooz wy heel verblijdt waren. Het scheen datter Volck van 't Landt hadden gheweest die daer byper aen- ghelepd hadden/ en Toeback gedzoncken hebbende/ eenige Toeback vergeten hadden/ of met wil leggen laten. Wy hadden in de boot twee bijlen/ daer haecten wy boomen mede om/ en tacken mede af/ en lepden wel tot 5 a 6 plaetsen byper aen/ daer gingen ons Volck by thienen en twaelven om staen en sittē/ en dzoncken Toeback. Doen't avond was/ lepden wy lustighe byperen aen/ en stelden tot drie plaetsen wachten upt/upt vzeese van de inwoonders van't landt/want het was donckere maen. Nu dien selfden nacht wierden wy soo sieck vande boonen die wy ge-eten hadden/battel was of wy barsten souden van pijn en sipingh in de buyck / (ghelijck wy te bozen van de kokus-noten gebaren waren.) En terwijle dat elck vast klaeghde/so quamen de inwoonders van't landt/ en meenden ons daer al te samen doot te slaen; gelijck ghy hier na noch hoozen sult; onse uptgheselde wachten woordense jupst wijs; sy quamen na ons toe ende sepden: Mannen wat sullen wy doen? daer komē sy aen/ wy hadden geen geweer als twee bijlen met noch een roestige Deghen/ en waren daer toe noch sieck (als verhaelt) van de hoonen. Resolbeerden eben-wel dat wy ons soo niet wilden laten doot smijten/ namen derhalven gebzande houten in de hant/en trocken tegen haer aen/ in het doncker; de voncken byers vlogghen ober't Landt/'t welck by het dupster/ een vzeesijck aensien gaf; oock wisten sy niet of wy gheweert by ons hadden of niet/sy namen de vlucht van ons af/ achter 't bosch/en wy keerden weder te rugh na onse byperen/bleven also die gantsche nacht in sozge en vzeese by't byper sittē en staen; Waer ick en de Hoop-man Heyn-Kol, liepen in de boot/ vertrouwden ons niet op 't Landt.

Zijn in
groot pe-
ryckel.

Homei
aen Su-
matra.

De In-
woon-
ders wil-
len haer
by nacht
overbals-
len.

's Wooghens doen het dagh was/ en de Son op quam of was/ quamen drie van de Inwoonders upt 't bosch loopen op Strandt/ wy stuerden drie van onse Maets nae haer toe/ die wat Maleys konden/ want sy hadden vooz die tijdt al in Oost-Indien gheweest/soo dat sy de spzaeck ten deele geleert hadden. Die by haer

komē.

komende/ bzaegden die byz Inwoonders haer/ wat volck dat wy waren/ sepden/ 1619.
 wy zyn Hollanders/ en hebben dooz ongeluck van bzant ons Schip verlozen/ en
 zyn hier gekomen om eenige verberschinge te ruylen/ so gp't hebt. By antwoor-
 den dat sy Woenderen en Rijs hadden/ daer wy heel graeg na waren; doe quamen
 sy alsoo by ons ontrent de Boot/ en bzaegghden of wy oock gheweert hadden. Wy
 gaben tot antwoort: ja/ geweers genoeg/ musschetten/ krupst en kogels. Ich had-
 de de seplen ober de Boot laten halen/ so datse in de Boot niet kosten sien/ watter
 in was. Doe bzochten sy ons Rijs/ die gekoocht was/ met ettelijke Woenderen.
 Wy examinerden ons onder malkanderen/ wat gelt dat wy by ons hadden en
 bzochten 't by malkander/ d' eene bzocht 5. d' ander 6. dese 12. d' eene min/ d' ander
 meer Rejalen van achten te voozschijn/ so dat wy in 't geheel ontrent 80. Rejalen
 van achten by een bzochten/ van welck gelt wy die Woenderen en Rijs die sy ghe-
 bzocht hadden/ betaelden. Die hebbende/ sepde ick tegen ons volck: Nu mannen/
 set jou nu by malkander/ en laet ons nu de bupek dooz eerst vol eten/ en sien hoe 't
 dan is/ 't welck wy deden. De Maeltijt gedaen zijnde/ maecten wy oberleg wat
 ons nu te doen stont/ om ons beter te versien/ van 't geen ons noodigh was. En
 alsoo wy niet wel verkent waren/ bzaegghden haer/ hoe dat Lant hiet/ maer kon-
 den 't niet wel verstaen/ doch konden anders niet verstaen of noemden 't Sumatra,
 sy wesen met de hande neerwaert aen/ dat Java daer lag/ en noemden Jan Coen, dat
 die onse Overste aldaer op Java was/ 't welck waer was/ want Jan Pieterfsz Coen
 van Hoorn, was doen ter tijt Generael/ so dat wy doen ten deele verkent worden/
 en vast glinghen dat wy boven Windt van Java waren/ want wy hadden gheen
 Compas/ waren althijt twijffelmoeidigh geweest/ of onse dinghen al vast gling-
 ghen/ stelden ons in die saeck doe byz wat geruster: Maer alsoo wy meer victua-
 lie van doen hadden/ om onse reys te verbozderen/ soo resolveerden wy/ dat ick
 met vier van de Maets/ met een Prauwtyen de Revier op soude varen/ naer het
 Dozp/ dat een stuck weeghs op lagh/ met het gheft dat wy doen noch hadden/
 om aldaer victualie te koopen/ soo veel wy krijgghen konden/ 't welck ick dede/ en
 boeren op. In 't Dozp komende/ kochten wy Rijs ende Woenderen/ en stuerden
 't nae de Boot by Heyn-Rol de Koozman/ omdre stellende dat elck sijn part soude
 krijgghen/ op datse niet klyben souden/ en ick met de vier Maets lieten in 't Dozp
 2. a 3. Woenderen hoocken/ met wat Rijs/ gingen by malkander sitten en aten soo
 veel ons luste. Daer was oock dzanck/ die sy upt Boomen tappen/ die soo sterck
 was/ dat men daer wel dzoncken of konden worden/ dzoncken daer van mede
 eens om/ met malkander/ doen wy ge-eten hadden; terwyl wy aten/ saten de In-
 woonders van 't Dozp/ rondtom ons/ en keken ons aen/ als of sy ons de beten
 upt de mont wilden kyken. Nae de Maeltijt kocht ick een Buffel vooz vijf en
 een halbe Rejael van achten/ en betaelden hem/ maer de Buffel betaeldt weseude/
 konden wy hem dooz de groote wildighepdt niet krijgghen/ spilden daer veel tijdt
 mede/ en alsoo het laet worde/ wilde ick met de vier Maets weer nae de Boot/
 soude soo wy dochte/ de Buffel's anderendaeghs wel krijgghen. Hier ober baden
 wy de vier voozschzeven buffels/ of ick wilde toestaen (dat sy die nacht daer moech-
 ten blijven/ in-bzengende dat sy 's nachts als 't Beest soude sitten/ het wel soudent
 krijgghen. Hoe-wel ick haer dit af riedt/ soo consenteerde ick het ten langghen lesten/
 dooz haer langh aemstaen/ ick nam mijn afschept/ en sepden of wenschten malk-
 anderen goeden nacht. Aen de kant van de Revier komende/ daer de Prau
 lagh/ stond daer een hoop Volcks van de Inwoonders/ en haperden ghewel-
 digh tegghen malkander; het seken dat de eene wilde hebben dat ick voer/ en de
 andere

Suzaken
met haer.

Raacken
ten deele
verkent.

Wontes
hoe treckt
met vier
maets na
haer
Dozp.

De vier
maets
blijven
daer.

1619.

andere niet. Ich greeper een of twee (upt den hoop) by den arm/ en stuwdeſe nae de Prauw toe/ om te baren/ gelijk of ick noch Meester was/ en ick was boven half knecht niet. Sp ſagender ſoo vzeſſelijck upt als Bulle-mannen/ doch lieten haer geſeggen/ en twee gingen met my in de Prauw/ de eene ging achter ſitten/ en de ander vooz/ elck met een ſcheppertje in de hand/ en ſtaken af; ſp hadden elck een kris op haer zjhd/ ſteeken/ zjnde een gheweef of 't een Ponjaert was/ met blanmen. Doen wy wat gebaren hadden/ quam de achterſte nae my toe/ want ick ſat midden in de Prauw/ en wees dat ſp gelt wilde hebben. Ich taſte in mijn dieſſack/ haelder een quaertjen upt/ en gaf het hem. Sp ſtond en bekeech het/ en wiſte niet wat ſp doen wilde; Doch nam het ten leſten/ en wond' het in zjn kleetjen dat ſp om ſjn middel hadden/ de voozſte ſiende dat ſjn maet gekregen hadde/ quam mede na my toe/ en bewees my dat ſp oock wat hebben wilde/ ick dat ſiende/ haelde weder een quaertjen upt mijn dieſſack en gaf het hem. Sp ſtond en bekeech het mede/ het leech dat ſp in twijſſel was of ſp het gelt wilde nemen/ dan of ſp my wilde aen-taſten/ 't welck ſp licht ſouden hebben konnen doen/ want ick hadde geen geweef/ en ſp hadden (als verhaelt) elck een kris op zjhd. Daer ſat ick als een Schaep tuſſchen twee Wolven/ met duyſent vzeſen/ God weet hoe ick te moede was/ voeren alſo voozſtroom af (want daer ging harde ſtroom) ontrent ter halber weegh (aen de Boot) zjnde/ begonnen ſp te tieren en te parlementen/ 't ſcheen aen alle tepkenen dat ſp my om den hals wilden bzengen. Ich dit ſiende/ was ſoo benaut/ dat my het herte in 't lijf tride en beefde van vzeſe/ keerden my derhalven tot God/ en bad hem om genade/ en dat ſp my verſtant wilde gheben/ wat my beſt in de gelegentheyt ſtont te doen/ en het ſcheen of my inwendigh geſept worde/ dat ick ſinghen ſoude/ 't welck ick dede/ hoe-wel ick in ſulcken benaetheyt was/ en ſongh dat het dooz de boomen en Wolfſgaedje klonck/ want de Rivier was aen beyde zjden met hooge Boomen bewaſſen. En als ſp ſagen en hoopten dat ick ſoo begon te ſingen/ begonnen ſp te lachen/ en gaepden/ dat men haer in de keel ſien kon/ ſoo dat het leech dat ſp meenden dat ick geen ſwarigheyt van haer maechte; doch ick was heel anders in mijn herte gheſtelt/ als ick betrouw dat ſp meenden. Aldaer bebond' ick metter daedt/ dat een Menſche upt vzeſe en benaetheyt noch ſingen kan; en wy raekten temet ſo verde voozt/ dat ick de Boot ſagh leggen. Doe gingh ick ober epnd' ſtaen/ en wupſden ons Volck (die by de Boot ſtonden) toe/ ſp my gewaer wordende/ quamen datelijck na my toe by de kant de Rivier langhs/ en ick wees teghen die twee die my af bzochten/ dat ſp met de Prau aen Lant ſouden ſtuen/ 't welck ſp deden/ en wees haer dat ſp voozheen loopen ſouden/ want ick dacht/ ſoo ſult gh my altyt van achteren niet doozſteken. Doe quamen wy alſoo by ons Volck.

Die perijckel en benaetheyt (dooz Gods genade) outkomen zjnde/ by de Boot komende/ vzaegghden de twee In-woonders waer ons volck ſliep/ wy ſepden onder die Centjes/ want ons Volck hadden Centjes van bladeren ghemaecht daer ſp in kroopen. Sp vzaegghden oock waer ick en Heyn-Rol de Koopman ſliepen/ ſepden in de Boot onder 't zepl. Doen gingen ſp weder wegh na het Dooz. Doe vertelde ick Heyn-Rol en het ander Volck/ hoe ick gebaren was/ en dat ick een Buſſel in 't Dooz ghekocht hadde/ die wy op dien avond niet wel konden krijgen/ dat de vier Maets die ick mede ghenomen had' my ghebeden hadden of ſp aldaer te nacht mochten blyven/ dat ſp het beeft als 't lagh/ ſouden vanghen en aen-boozt bzengen/ 't welck ick dooz langh aen-ſtaen ſeenteeerde/ met conditie/ dat ſp moegghen ochtent by tjdts aen boozdt moſten met het Beeft. Dit/ en

Bonte-
hoe is in
groote
benaut-
heyt in
een Prau

en wat ons meer was ontmoet / vertelt hebbende gingen wy t' samen leggen sla-
pen / die nacht over / s' morgens doen't dag was / ja de Son al een groot stuck ge-
refen was / vernamen wy noch geen Volck noch geen beest / Doe begonnen wy
twyffelmoebigly te worden dat het met die vier maets niet wel most staen / en noch
na een wyl wachtings / soo sagen wy twee van de inwoonders s' komen / die een beest
booz haer heen dzedden nae ons toe / bp ons komende en ick het Beest siende / sepde
dat het dat selfde beest niet en was / dat ick gekocht en betaelt hadde / onse Botte-
lier konde haer ten deel verstaen / die vzaeghde waerom dat sy dat selfde beest niet
en bzochten dat ick gekocht hadde / als oock waer ons Volck bleef / (te weten die
vier Man die met wy na 't Bozyp waren gebaren) gaben tot antwoort dat sy dat
beest niet en hadden komen krygen / en dat ons Volck met noch een beest aen qua-
men / so dat wy doen ten deele te dzedden waren. En dewijle dat dit Beest dat dese
twee zwarten gebzocht hadden / so geweldich sprong en stepgerde / sepde ick tegen
Willem van Galen de Sarjaant : neem de bijl in de handt / en haekt het beest in sijn
hacken / op dat het ons niet en ontloopt / want wy mogen teghen gheen schaeld /
't welck hy dede / nam de bijl en hield' het in sijn hacken dat het neer-stozte. Doen
begonnen die twee zwarten te roepen en te schreeuwen / dat het wonder was / en
op dat schreeuwen quamender wel 2. a 300. Man (die't weten mocht) achter't
Bosch upt-gelopen / en meenden ons also de Boot af te snijden en ons al te samen
doot te slaen / maer worden haer in tijts gewaer / dooz byp van onse maets die een
kleyn bpertjen hadden aen-gelept een wepniugh van ons af / want die quamen nae
ons toe gelopen / en sepden dat sy quamen. Ich stapte een wepniugh buyten't Bos-
en sagh daer ontrent 40. upt het Bosch komen / sepde teghen ons Volck / stae vast /
want wy hebben van dat Volck geen noot / want wy zijn oock sterck van Volck /
maer sy vielen soo sterck upt / en duerde soo langh / dat het scheen datter geen eynd
van komen sou / met Schilden en Swaerden / en saghen gelijk de bullman / waer
dooz ick verbaest begon te roepen / Mannen / elck sijn best nae de Boot toe / want
snijden sy ons de Boot af / so zijn wy lijveloos. Doe stelden wy 't op een loopen /
meer alle man na de Boot toe / die de Boot niet krijgen kon / die koos de Revier en
zwoom daer in / sy verbolgden ons tot de Boot toe / en als wy in de Boot quamen /
was de Boot heel rebdeloos / om daer met so grooten haest in en mede bande wal
te komen / want de Zeplen waren ober de Boot heen ghehaelt tot een tent / sy wa-
ren ons op onse hacken aen de Boot / terwyl wy ober-klommen en staeken ons
Volck (met Hesegepien) in't lijf (sose ober-klommen) dat haer de darmen tot het
lijf upt-liepen / met onse twee Wijlen deden wy so veel weer als wy konden / en onse
roestighe deden dede mee sijn profijt / want achter in de Boot stondt een groot
Reer van een Man (sijnde een Backer) die hem daer mede dapper weerde. Wy
hadden een dzegh achter upt-leggen en een dzegh t'Zee / ick ontrent de mast ober-
gekomen wiesende / riep tegen de Backer : Back het tou / hack het dzege-tou af /
en hy hackte / hy hackte / maer het wilde niet af / ick dat siende raecte nae achte-
ren toe / nam het tou en lepde het op de steven / doe sepde ick hack nu / en hy hackte
het ten eersten af. Doe stondender van ons volck booz inde boot bp 't dzege tou /
en haelden de boot t'Zee / de zwarten liepen ons in 't water wel nae / maer alsoo 't
schoz aen lant was / waren sy datelijck gront af / moften hier dooz onse Boot ver-
laeten / en wy wischten ons volck op / die in de Revier zwommen / en haeldense in
de Boot / met dat het volck in de boot was / gaf Gods almachtig / dat de wint met
een barst datelijck upt het Lant quam / die tot die tijt toe upt't Zee gewaapt had-
de / dooz waer een merckelijck tecken van de genadige hant Gods / wy settender

De Wil-
den over-
vallen
haer en
slaen es-
nigte doot.

1619.
Zeplen
weder
t'Zee.

onse zeplen by / en zeplden een sloegs het gat upt tegen de hooge Zee aen / en ober de Banck (daer op wy sulck een pefijchel / in 't inkomen hadden uptgheftaen / als verhaelt is / quam en wy nu datter wepnich water in de Boot quam.) De Swarten of Inwoonders van 't Landt meenden dat wy daer niet upt fouden komen / en sp liepen op de hoeck van 't Landt / en dachten ons daer aen waer te nemen en ons doot te smijten / maer het scheen dat het Godt alsoo niet en belieft / want de Boot was booz hoogh en vroom / en sprongh tegen de Zee op raechten alsoo met Gods hulpe het gat upt / bupten wesende / woze de Bacher (die achter inde Boot hem soo wel hadde geweert met de degen) geheel blaen om 't hooft / want hy was recht boven sijn navel in de buck gequetst / en haer geweert was senijnig geweest / waer booz de wond met een blaewwigheyt omringt woze / 't welck ick upt sneed / om het senijn van bozder boozt-loopinghe te stupten / maer mochte niet helpen / sturf eben-wel booz onse oogen / doot zynde / setten hem ober-boozt / en lieten hem dzyben / doe telden wy ons volck / en bevonden dat wy 16. man verlozen hadden / te weten / elf diese aen Landt hadden doot ghesmeten en de Bacher die wy ober-boozt setten / met noch de andere vier maets die in 't Oorp waren gebleven / waer ober wy al-te-samen hertelijck beboeft waren / haer beklagende / doch danchten eben-wel de Heere / dat wy daer al te mael niet waren omgekomen.

Ick booz mijn part late wy boozstaen dat die vier maets die in 't Oorp bleben / de behoudenis / naest God / van mijn leven waren (want hadde sy mede na de boot gewilt / doe ick boert / so fouden sy (te weten de Swarten) ons alle vyf doot-geslagen hebben / so ick vastelijck geloofte / want doe ick op de kant van de Kieper by al dat volck stont / twisten sy (als geseyt) onder malkanderen / ober mijn wegh-baeren / doch ick maecte haer wys en bewees het haer / dat ick 's anderdaeghs niet al het volck by haer wilde komen / doe scheen 't dat sy dachten / laet ons dan geen spel maken / dan sull' wy haer met de minste zwaricheyt kommen houden en doode / hebben gemeent dat ick die 4 maets niet verlaten sou / hebbende daer boz en pant genoeg aen / doch 't is haer niet geluckt / ebenwel is 't een beklagelijcke saeck / dat wy die maets daer laten moest / doch vermoede dat sy die al doot hadde gesmet.

Wy stelden onse hoers booz de wint langs de wal henen / hadden noch 8. Woenderen / met een wepnich frys by ons inde Boot / en dat booz 56. personen / die wy doen noch sterck waren / booz waer te wepnich booz so veel menschen Wy deplden hier van peder sijn part toe / dat op wesende / spracken met malkander dat het best was dat wy weder Lant koosfen / hebbende alree grooten honger / en in Zee was niet booz ons / op die tijt te krijgen om van te leven. Heerden daerom weder na 't Lant / sagen een Bap / zeplden daer in / wy sagen aen Lant veel volcks by malkander staen / daer wy na toe liepen / doch sy vermacht' ons niet / maer liepen van ons af / konden doe aldaer geen virtualie krijgen / dan bonden vers water / daer dzonen ken wy soo veel af als ons luste / en haelden onse twee vaetjes vol van dat water en boeren by de klippen om / daer bonden wy klepne Oesterkens en Alekrupken / pluckten daer van elck sijn dieffacken vol. Ick hadde op die plaets daer wy 't volck verlozen / ontrent een hoet vol Deper gekocht / die ons hier wel te pas quam / met de Oesters te eten / want het gloepde lustigh in de Maegh.

Heeren
weder na
t'Landt.

Zeplen
booz.

Zeplden doe weder de Bap upt / en koosfen Zee / om onse reys te verbozderen. Een stuck weegs bupten 't Lant komende / begon het een heele storm te wapen / so dat wy al onse zeplen moesten in-nemen / die haelden wy doe ober de Boot heen / en kroopen met alle man onder de zeplen / en lieten 't op Godts ghenade dzyben / tot ontrent twee uren booz den dagh / doe begon 't weer af te nemen / en woze de we-

der

der goet weer/ quamen booz den dagh/ settender ons zeplen weder by/ doe kregen wy inde wint/ zepiden van de wal af/ tsechen of God ons booz grooter ongeluck bezyden wilde/ want hadden wy dese strom en dese contrarie wint niet gekregt/ souben by de wal langhs gevaren/ en wel licht op de water plaats/ die daer dicht by lag/ op Sumatra aengelopen hebben/ daer de onse veel plachten aen te varen/ en die waren nu bittere. Opanden van de Hollanders/ want hojts booz dese tyt/ waren daer noch veel Hollanders doot geslagen/ die daer gekomen waren om water te halen. En doen 't dag woerde/ sagen wy 3. Eplanden booz upt leggen/ resolveerden daer nae toe te zeplen/ vermoeden daer geen Volck op/ hoopten daer wel petst te krijgen tot ons onderhout/ quamen daer dien selfden dag noch aen. Wy bonden daer datelijck vers water/ en daer wossen oock groote rieden/ so dick als een man om sijn been/ die hacten wy met onse bylen om. Dese rieden woerden ghenaeint Bamboesen/ wy stieten de knochels met een stock dooz/ behalven de onderste knochel/ daer gooten wy water in/ en stakender stoppen op/ en hier mede kregghen wy wel een last vers water in de Boot. Wonden daer oock Palmeed-boomen/ die boven in de top so murw zijn als oft Riet- spieren waren/ die hacten wy mede om/ en namen de boven-enden die goet waren tot onse victualie/ het volck liepen 't Eplant dooz en dooz te bosch- karen/ doch konden anders niet vinde dat waert was. Ich liep eens van al ons Volck af/ en een Berch (zijnde de hoogste van 't Eplant) siende/ ging daer op/ en sagh om en wederom/ wesende heel bedroeft en moepelijck in mijn geest/ dooz dien dat het (so my dochte) meest op my aen quam/ om de wegh te binden/ en dewyl ich noyt in Oost-Indien geweest was/ noch geen Stiermans gereetschap hebbende/ principael geen Compas/ als verhaelt is/ soo wist ich niet wat my beter te doen stont/ als my op den Heere te verlaten/ want mijn raet was ich dickwils ten enden/ als oock doe/ viel daerom op mijn kniejen neder/ en badt de Heere/ hem smekende/ dewyl hy my tot hier toe hadde gered en bewaert onder sijn genadige vleugelen/ en verlost upt byer en water/ van honger en dorst/ en van de quade menschen/ dat het sijn Vaderlijke goetheit doch soude gelieven my bozder te bewaren/ en my de oogen des verstants open te doen/ om den rechten weg te vinden/ op dat wy wederom by onse Patie en Vrienden mochten komen/ jae met diep versuchten bad' ich : o Heere wijsst ons de weg/ en gelept my ; Doch of 't utme wijsheyt booz goet en best in sag/ my niet in salva/ by onse Patie te brengen/ so laet doch (is 't u Goddelijcke wil) eenige van 't Volck te recht komen/ op dat men weten mach/ hoe dattet met ons en het schip gegaen is. En aldus met God gesproken hebbende/ stont ich op/ om weder af te gaen/ en sloech mijn oogen als booz/ om en wederom/ aen allen oorden upt/ en siet/ ich sagh aen mijn rechterhant upt/ dat de Wolcken van het Landt dzeven/ waer dooz het inde himmen klaer wierdt/ en sagh doe traer 2. hooge blaauwe Bergen leggen/ en my schoot datelijck in 't sin/ dat ich tot Hoorn van Willem Cornelisz Schouten wel hadde hoozen seggen (die wel 2. a 3. maal in Oost-Indien geweest was) dat op de hoeck van Java 2. hooge blaauwe Bergen lagen/ en wy waren by Sumatra langhs ghekomen/ 't welck aen de slincker-handt lagh/ en dese sagh ich aen de rechter-handt/ ende in 't midden was een glop/ daer ich gheen Landt sien konde/ en ich wiste dat de Sraer van Sunda, tusschen Java en Sumatra, in liep/ beelde my derhalven vastelijck in/ dat wy wel te weegh waren/ en liep doe alsoo verblijdt weder van den Bergh af/ nae de stoopman/ en vertelden hem/ dat ich sulcke 2. Berghen gesien hadde. Doe ich hem dit vertelde/ waren de Wolcken daer weder overghebeben/ dat mensche doe weer niet sien kon. Vertelde hem oock wat ich van Willem Cornelisz Schouten hadde hoozen

Stont
aen de
Prince
Epland,

Sont-
hoe bidt
Godt om
sijn va-
stant.

1619. vertellen/als oock wat gissingh dat ick daer over maecte/ te weten dat ick vastelijck vertroude dat wy recht vooz de Straet van Sunda ware. Doen sepe de koopman/ wel Schipper hebt ghy sulcke moet/so laet ons het volck te hoop roepen/ en peuren daer na toe/ want u gissingh/ en reden/ hebben mijns oordeels fondament.

Zeyden
weder
't Zee.

Komen
in de
Straet
van
Sunda,

Doen riepen wy het Volck by een/ en sp boegghen ons water/ in die bamboesen ende top-enden van de Palmreed-boomen tot virtualie/ die wy vergadert hadden/ in de Boot/ en staken af/ kregen de goede wint/ seiden de koers recht het glad in/ 's nachts op de Sterren aen/ ontrent de middernacht sagen wy een vper/ dat wy in 't eerst meenden dat het een Schip was/maecten daer een kraeck af/maer daer by komende/ was een kleen Eplantjen/ dat in de Straet van Sunda lept/ genaemt Dwars-inde-wegh, en passeerden dat Eplantjen. Een wijstijts daer na/ sagen wy noch een vper aen de ander zyd/ te weten/ aen stuer-boozdt/ passeerden dat oock/ dochten wy al goede tekens te wesen van Disschers. Smozgens den dagh ophoemde/ worden het stil/ waren doen/ aen de binnekant van 't Eplant Java, wy lieten een man aen de mast klimmen/ die sagh upt/ en riep ick sie Schepen leggen/ telender tot 23. toe. Doen sprongen wy bykans op van blijtschap. Wy stract met de riemen te voozt/ en roepden daer na toe/ want het was (als verhaelt) stil.

Wadden wy dese Schepen hier niet gebonden/ daer wy aen voeren/ wy souden tot Bantem gebaren hebben/ daer wy in de val souden gelooopen hebben/want die waren doe met ons Volck in Oozloogh/ 't welck mede een mercklijcke bewaringe Goots vooz ons was/ danchten daer ober den Heere vooz zyn goetheyt.

Komen
by 23.
Hollantsche
Schepen

Dit ware altemael Hollantsche schepen/ die daer over commandeerde/ was van Alckmaer, genaemt Fredrick Hout-man, hy stont doen ter tijt en keeck met de hijer of byl in de gelderpe/ na ons toe/ verwondert wesende ober onse mirakuleuse zeplen/ niet wetende wie het was/ stont sijn Sloep upt/ die ons te genoot roepde/ om te besien wat vooz Volck dat wy waren: by malkander komende/ sagen ons en kenden malkander terstont/ want wy waren met haer upt Texel gezept/ en waren in de Spaensche zee/ bupten de Kanael van malkander geraeckt/ de koopman en ick/ stapten ober in de haer Sloep/ en voeren aen Hout-mans Schip/ genaemt de Maeght van Dordrecht. De Commandeur Hout-man riep ons achter inde kersjupt/ hete ons welkehoom/ liet ons de Tafel decken/ om met hem te eten. Daer als ick het Broodt en ander Eten sagh/ sloot wy het herte en het lijf toe/ en de tranen schoten wy van blijtschap ober de wangen/ soo dat ick niet eten kon. Ons ander Volck aen voozt komende/ worden datelijck op de Schepen verdeelt.

De
Maets
worden
op de
Schepen
verdeelt.

Hout-man opzindeerde terstont een Jacht/ dat wy met de koopman na Baravien soude voeren. En na dat wy hem alle gegelghenheyt hadden vertelt van onse armoede/ en wederbaren/ traden wy in 't Jacht/ en gingen 't zepl/ Quamen 's mozghens vooz de Stadt van Baravia. Het Volck van onse kennisse/ op de Schepen/ hadden ons al van de Indiaensche kleeeren by geset/ soo dat wy al in den dos waren/ eer wy in de Stadt quamen.

Bontekoe
ende de
koopman
kamen
by den
Generael
op
Batavia.
Vertellen
hem haer
verder
baten.

Wy ginghen in de Stadt/ quamen vooz 't Hof/ daer de Generael Jan Pieterfz. Koen van Hoorn, sijn residentie hiel/ en bzaegghden de Weltebaerders/ of sp wilden bzaen: Of wy eens by de Generael mochten komen/hadden hem te spreken. Slieden hem/ quamen weer/ werden binnen ghelaten/ en quamen by hem. Wy wiste van onse komste niet/maer ons bekendt maekende/ heete ons welkehoom. Doen moft het groote wooyt daer upt met ons/ en seiden: Heer Generael: Wy sijn op sulchen tijdt/ met het Schip Nieuw-Hoorn, upt Texel ghevarren/ en op sulchen tijdt/ ontrent de Straet Sunda, ghekomen/ op sulchen hooghte/ daer hebben

hebben wy 't ongeluck gehad/ dat ons Schip in de bzant is geraecht/ en wech-
gesprongen/ en verhaelden 't hem al van stuck/ tot stuck/ hoe en waer dooz het ge-
schiet was/ wat volck dat wy verloozen hadden/ en dat ich self met het Schip op-
gebloten was/ doch dooz Gods genade/ met noch een Jong-man gesalveert/ en
kop hier/ hy liet daer Spaensche wijn in schencken/ en sepde: Geluck Schipper/
ich brengh u eens/ ghy meugt dencken dat u leven verloozen is geweest/ en dat het
u van Godt almachtigh weder is geschoncken; blijft hier en eet aen mijn Casel/
want ick ben van meningh te nacht te vertrecke na Bantem, na de Schepen/ om ee-
nige oydze te stellen; blijft hier so lang tot dat ick u ontbiede/ of dat ick hier weder
hoom. Doe bzocht hy 't de koopman oock eens; hadde noch verschepten discoer-
sen. Enpdelijck vertrock hy/ en wy bleven daer en aten aen sijn Casel/ de tijt van
8. dagen/ doen ontboot hy ons weder by hem/ booz Bantem, in 't Schip de Maegt
van Dordrecht, daer wy te boozen aen geweest waren; en hy ontboot my eerst by
hem/ en sepde: Schipper Bontre-Koe, ghy meught by pzoisie/ tot naerder oydze/
gaen op 't Schip de Berger-Boot, en nemen aldaer 't Schipperschap waer/ als ghy
te bozen gedaen hebt. Ich sepde: Ich bedanke mijn Heer Gener. booz die gunst.

Twec of dyp daggen daer na / ontboot hy de koop-man Heyn-Rol, en sepde:
koopman/ ghy meught by pzoisie tot naerder oydze gaen/ op 't Schip de Berger-
Boot, en nemen aldaer het koopmanschap waer/ als ghy te bozen gedaen hebt.
Doen waren wy weder by malkander/ en hadden weder te commanderen.

Het Bergher-Boot was een kozt Schip/ met 32. stucken/ en leek of 't vol ghe-
schut lagh/ meest twee lagen hoogh. Wy voeren in 't boozte van 't jaer 1620. na
Ternaten, hadden ons Schip met Vleesch/ Speck en Rijs geladen/ als oock veel
Amonitie van Oozlogh/ om de Fozen al-daer te versien/ waeren met ons dyp
Schepen/ te weten: Het Berger Boot, daer ick op was/ de Nephtrunus, en de Mor-
gen-Star, dede in passent Gresse aen/ een Opper-koopman / Wolter Hudden
van Rijja in Lijfhandt, die daer lagh/ scheepten ons in menighe van Koe-Bee-
sten/ Woenderen/ Ganzen/ Krack/ zwarte Dupcher. Het boer booz de Beesten
was rijs/ die noch in de dop was/ ghelijck sy van 't Landt af-gesneden was/ ge-
naemt Paedje. Staken doe weder van Gresse af/ voeren al by 't Landt langhs/
booz by de Straet van Baly, om de hooghte te krijghen/ tot het Landt van Soloor
toe/ want het Moufon was verlopen/ hooften daer booz te beter Ambony aen te
zeplen/ doch booz 't gat van Soloor komende/ quam de koop-man van 't Fozt
aen ons boozt/ ghenamt Raemburgh van Enckhuysen, die sijn residentie aldaer
hadde/ en sepde dat daer een Vleckjen ontrendt lagh/ ghenamt Laritocken, waer
upt de Specken en Mostelen/ daer woonende/ grooten afzuech deden in onsen
handel/ en dat het nu de rechten tijt was (delwijl wy daer nu met ons dzen waré)
om 't booznoemde Vleck af te loopen. Waer ober wy resolveerden het selfde te
onderlegghen/ voeren daer na toe/ verselschapt met eenige Corrackorren, ende een
grootte menigte van Daer-tupp daer van 't Landt / die mede voeren/ om te sien hoe
't af soude loopen/ doch quamen niet om te helpen. Wy liepen onder 't Fozt en 't
Vleckjen/ schoten daer dapper in/ en sy weer op ons/ onder 't schieten Landen wy
ons volck/ maer die van de Stad/ deden 2. a 3. uptballen/ en dzeben de onse te rug/
soo datter ontrent 20. a 25. van ons Volck bleven leggen/ en noch veel gequetst/
mosten

Wort
weder
Schips
ver ghes-
stelt op
t Berger-
Boot.
De
koop-
man
krijght
nessens
hem sijn
oude of-
ficie,
Zeplen
nae de
Mollus-
ques.

Tacht op
Laritocks
hem.

1620. moften daerom vertrecken/ sonder pets uytgerecht te hebben/ haelden ons water/ en namen ons af-schepdt van de Opper-Koopman Raemburgh, en stelden onse koers P. O. aen/ om boven het Eplant Baramboet te zeplen/ kregen het in gesicht/ lieten't aen Bag-boort van ons leggen/ stelde doen de koers Boort-O. ten P. om de Eplanden van Boero ende Blau te bezeplen/ de welke wp mede aen Bag-boort lieten leggen. Liepen doe nae het Eplandt Ambony, doch konden het doot verlepplingh van de stroom niet bezeplen/ raecten daer beneden om tusschen twee hlepyne Eplandekens deur/ in een In-wyck ghenaemt Hieto, en Combello lag daer tegghen ober/ alwaer veel Bagghelen vallen/ van Hieto kan men met een paert/ in korter tijdt op Ambony ryden. Wp bonden alhier 3. Commandeurs/ te weten: Den Gouverneur Hour-man van Alckmaer, den Gouverneur 't Lam van Hoorn, met den Gouverneur Speult. Het Lam hadde sijn residentie op Maleyen, die Gouverneur Speult op Ambony, en Hour-man worde gebestineert met ons te gaen na Baers Jan, alwaer wp quamen. En na dat wp aldaer 4 a 5 dagen gelegen hadden/ namen wp ons afschept. Den opper-Koopman worde van 't Foort gelicht/ also sijn tijt geexpireert was/ en onsen Coopman Heyn-Rol, worde in sijn plaets gheselt. Doeren voort aen alle Forten inde Moluckes, en versagen se met Dlejs/ Speck/ Rijs/ Oly/ Wijn/ en andere behoefstigheden. Tage aen't Eplant Maleye (daer de Gouverneur Jan Dircksz 't Lam sijn residentie hadde) omtrent 3. weechen; namen ons afschept van't Lam; voert weder aē Baers Jan, daer wp (als geseyt is) onse Coopman Heyn-Rol, gelaten hadden/ die het commande van't Foort hadde. Wp gaf ons omtrent 100 lasten Nagelen in/ hier nam ick mijn afschept van Heyn-Rol, bejde met de tranen ober de wange/ ging ons bejde dapper ter herten/ te meer/ om dat wp so veel elenden en zwarigheden met malkanderen hadden uyt-gestaen/ als vozen verhaelt is. Sedert dese tijt/ heb ick hem nopt weer gesien/ dan heb verstaen/ dat bp eenige tijt hier na/ op het Eplant Maleyen, gestorven en begraven is/ de Heere wees sijn ziele genadigh en de mijne als ick na home. Staken doe dwars ober nae Boggeronis, ofte Straet van Boron toe. Liepen de Boggerones deur/ al dwars ober/ om boven de gronden te zeplen/ recht op Java Minor, ofte Kleyn Java aen/ en voort bp 't Tant langhs na Grisse. Wp hadden den Gouverneur Hour-man in't Schip bp ons. Op Grisse komende/ laden wp so veel Koe-beesten en Woenderen/ als wp bergen konden/ in't getal omtrent 90. Beesten/ en 1600. Woenderen/ met eenige Gansen en Eynden/ gaven se padje tot voer: Men kocht alhier 16. Woenderen voort een Rejael van achten/ namen weder onse afschepdt van den Koopman Wolter Hudden, en stelden onse koers langhs Java, zeplden dicht bp Japana langhs/ doch en waren daer niet aen/ verbozderden onse reyse en quamen geluckelijck voort Batavia, spraken daer wederom den Heer Generael Koen van Hoorn, losten daer ons Schip/ long wesen de worde ick met 't selfde Schip gesonden na Janbay, om daer een Schip vol Peper van daen te halen. Veden in passant Patimbam aen/ bochten een Schip vol Peper op Baravia. Doe sondt den Generael in p aen de Eplanden die tusschen Batem en Baravia, dwars af leggen/ om Steen te halen/ die daer op de gront leyt/ men gaf in 40. Lastkars mede/ diese dupken en op de gront vast maken soude/ 't welck ghedaen zijnde/ hystense alsoo in de Boot/ 't zyn groote Steenen/ diese op Baravia weten vierkant te houwen/ en maeckten daer de puncten van 't Foort af. Die Steen is heel wit/ veel mitter als Hart-steen in Hollandt. Het Foort is meest van sulcke Steen ghebouwt/ heel uyt het Water tot boven toe/ een lust om sien: deden sulcke dyp tochten om steen. Doe quam het Schip Groeninghen, uyt het Vader-landt/ daer schipper op was Tobias Emden, en Koop-man/ Sr. van Neck,

Groote
Warts-
coeringh
van twee
brienden
in 't wat-
een schep-
dell.

Ik ont-
weder
voort Ba-
tavia.

Doet es-
nige reys-
sel om
Peper
als oock
om steen.

Neck, die Schout op Texel hadde geweest/en dooz diē dat de Schipper en koopman niet en hadden konnen accozderen/wierden sy bepde/dooz oorde van den Generael Koen. en de Kaden van dien/ op't Berger-boort ghesteldt/en ick op't Schip Groeningen, met een Onder-koopman by my/ genaemt Jan Claefz van Amsterdam. Ich dede geen quade rupling/want op't Berger-Boort was te eten noch te bzyken/ (gelijck men seyt) en het Schip Groeningen was eerst upt het Vaderlandt ghekommen/hadde van alles genoeg. Ich wierde gebestineert daer mede te gaen na Janbay, weder om Peper/ met twee kisten gelt/ souden Palimbam wederom in passant aen doen/ het welck wy deden/ en vonden aldaer een koopman van Alekmaer, genaemt Hooglant, setten hem een kist met gelt by/ vertrocken voozt na Janbay, daer lagh een koopman van Delft, genaemt Abraham van der Dussen, dewelcke wy mede een kist met gelt bzochten. Laghen daer langh op de Reed/ de last worden ons met kilepne Jachten aen voozt ghebzocht/ nevens dat wy oock met onse boot alle dagen af en aen voeren om Peper upt de Rivier te halen. Onse Opper-stierman/ Sipke van Enckhuysen, voer met de Sloep heel op by de koopman/ ende vondt het Jacht de Bruyn-vis by 't Dooz legghen/ daer Schipper op was Jaep Maertiz van Hoorn, en na dat hy daer in 's avonts goet chier gemaeckt hadde/ ging 's nachts op de Rut leggen slapen/ en rolden met de deekē om sijn lijf bandē Rut af in 't water/ en verdroonck/ om welke tijdingh ick seer droevigh was. Doen wy de last in hadden/namen ons affsheyt van S. van der Dussen, en vertrocken wederom na Batavia, losten daer datelijck ons Schip/voer weder 2 tochten om steen/aende vooznoemde Eplanden. Dat ghedaen zijnde/ voer wederom na Janbay, om Peper/ op welke tocht onse koopman Jan Claefz sturf/ quamen also weder vooz Batavia.

Met dese reysen/ so met het Berger-boort als met het Schip Groeningen, bracht ick ontrent twee Jaren dooz/ doe wierter goet ghebonden dat ick met het selfde Schip nae China soude gaen/ in Compagnie van noch seven Schepen/ onder den Commandeur Cornelis Reyerfz van der Gou; om/ soo 't mogelijk waer/ Macou te incopozieren/of na de Piscadoris te gaen/en dooz alle bequame middelen/inbien het mogelijk waer/ den handel met die van China te stabileren/ gelijck dat bzyder inde instructie was uptgedrukt/ die den Heer Generael Koen ons mede gaf. De Generael hadde tot dien eynde/ op veel plaetsen gheschreven/ dat de Schepen haer al by ons souden verboegen/ op sulck en sulcke plaetsen/ daer wy vooz by passeren moesten. Onder anderen oock na de Maniella, na den Commandeur Willem Janz., die neffens eenige Enghelesche daer op een tocht was. Dat eenige van sijn Schepen haer by ons souden verboegen/ gelijck onderwegen oock geschiede.

Den 10 April/ na dat wy eenige tijt vooz Batavien gelegen hadden/ zyn wy met 1622. ons acht Schepen t'zepl ghegaen/ stelden onse hours om de Straet van Balimbam April, dooz te loopen.

Den 11 dito/sagen wy het Landt van Sumatra. Wy verbielen hier supdelijcker als wy gisten/waer ober wy oordeelde dat de stroom de Straet van Sunda upt liep.

Den 12. 13. 14. en 15. hadden wy variabel weer en windt/ passerden het Epland Lucipara.

Den 16. en 17. dito/ quamen wy by 't Eplandt Banca.

Den 18. ontmoeten ons het Schip Nieuw-Zeelandt, komende upt Japon met twee Portugeesche Jachten by hem/ die van onse Schepen/vooz Malacca genomen waren/ willende na Batavia.

Den 19 tot den 25 dito/ konden wy wepnigh avanceren/ dooz dien wy meest de wint en stroom tegen hadden/ so dat wy dickwils moesten setten.

1622. Den 29. dito/waren wy des middaghs aen't Nooydt-eynde van de Straet van Balimbam, en het Eplandt Banca was Z. O. van ons ontrent een mijl / liepen April. Nooyden aen/ na het Eplant Polepon.

Den 30. dito / quamen wy aen't Z. O. eynde van Polepon ten Ancker / op 12. badem sant-gront. Het is hoogh Lant.

Mayus. Den 1. Mayus / laghen wy aen de West-zyde van't voornoemde Eplandt ten Ancker / op 19. badem steck-gront / teghen over de Nooydelijckste Sant-bay / alwaer het versch Water of water-plaets een wepnigh in't Bog is / in een blacke Put of Dal / van't Nooydt-eynde van't Eplandt Banca, tot dit voozghenoemde Eplant / is de koers Nooyden 19. mijlen.

Den selfden dito / zyn wy weder t'zepl gegaen / selfden onse koers N. O. ende N. O. ten N. aen / om boven of beoosten het Eplant Linga te zeplen.

Den 2. dito / behouden 12. mijlen N. O. ten N. des middaghs was de Oost hoek van't Eplant Linga Z. W. ten W. van ons 4. mijlen. Het is seer hoog Lant aen de Nooyt-zyde. Van de W. zyde van Polepon tot de O. zyde ofte hoek van Linga, is de koers N. N. O. wel so Nooydelijck 9. mijlen / diep 18. 19. 20. badem.

Den 3. dito / was het Eplant Poelepaniangh, West en W. ten Z. van ons.

Den 4. dito / namen wy hooghte / en bevonden 1. graed. 48. minuten / benooyden de Linie Equinoctiael, 's achtermiddaghs sagen wy het Eplant Laur, N. W. van ons naer gissingh 8. mijlen / hooghachtigh Lant / doet hem op als een hooghen Bergh / diep 35. badem.

Den 6. dito / was het Eplant Poele Timon, W. van ons / ontrent 6. mijlen / selfden onse koers N. O. na't Eplant Poele Candoor.

Den 9. dito / wierdter geozdineert / dat wy met ons by Schepen boozt sou den loopen / na het Eplant Poele Ceceer, te weten / 't Schip Groeningen, (daer ich op was) de Engelsche Beer, en St. Nicolaes.

Den 18. dito / 's morgens sagen wy het Eplandt Poele Candoor N. N. O. van ons / ontrent 9. mijlen / is hooghachtigh Lant / met leepne Eplandjes / meest leggende aen de Z. O. zyde van't groote Eplandt / de water-plaets is aen de Z. W. zyde / van't Eylant Poele Timon, tot dit Eylant, is de koers rechr N. N. O. volghende de Kaerten diep in't Vaer-water 35. 40. 50. 60. vadem, weeckachtige gront; Maer als men Poele Candoor begint te naderen, soo krijght men weder 30. 25. 20. vadem, harde sant-gront. Des abonts liepen wy dicht beoosten het Eplandt om / ontrent een groot halfmijl van't Oostelijckste Eplandeken / diep 18. en 20. badem / setten onse koers N. O. aen / na de kuste van Champay.

Den 21. dito / 's abonts kondt wy Poele Candoor, noch bande groote steng sien.

Den 22. dito / sagen wy het Lant van Champay, doet hem op oft Eplanden waeren / wesfende ontrent 7. a 8. mijlen van't Lant.

Den 24. dito / sagen wy onse andere Schepen wederom / wesfende op de hooghte van 10. graden 35. minuten / waren ontrent ander-half mijl van't Lant / is hier leegachtigh boozt-lant / met witte sant-strandt / doch hoogh en heubelachtigh Binne-lant. Langhs het Lant been 1. 2. 3. mijlen t'Zee is diep 17. 16. 15. 14. 13. vadem Sant-grondt. Des abonts zyn wy al-te-samen by malkanderen ten Ancker gekomen op 15. baden / teghen een punt / of hoek gelegen op de hooghte var 10. graden / genaemt Caep de Ceceer, benooyden dese Caep. heeft men een groote Inwijck / daer het boozt by de Zee-hant langs Dupnigh Lant / met hoogh Binne-lant is / het Lant streckt hem van desen hoek N. O. ten Oosten.

Den 25. waren wy nevens het Eplandeken niet de steen-klippen / genaemt Poele Ceceer,

Ceceerde Terre. Men siet hier bemoozden 't Lant een In-wijck/tussche het hoog 1622.
Lant/gelyck een Kiebijr/het Dypnig Lant begint hier te eynigen/en men krijgt
dan voort hoog dubbel Lant met dieper water/var 30. 40. en 50. badem. Mayus.

Den 26. dito/quamen wy in de Malle Bay (by de Inwoonders/genoemt de Bay
van Panderan) ten Ancker. Hier gingh onse Opper-stierman Abram Thijsz van
Vlissingen over/op het schip St. Nicolae, gestedineert na de Mannieljes, om te sien of
hy eenige schepen van Willem Janz vloot kost vinden. Hier staen veel hooge klap-
pes boomen/aen de strand' by de huysjes. Des anderen daeghs/gingen wy met
ons 4. Schepen t'zepl/na een ander Bay, genaemt Camberijn, ontrent 6. mijlen ver-
der/bonden hier water en hout genoeg/als oock verberfsinge in abundantie; kre-
gen ontrent 17. beesten/en een goede parthyp woenders/maer een Speck van ons
overlopende by de Inwoonders/konden daer na geen verberfsinge meer krijgen.

Den 4. Junij, trock ick met de Boot na onse Wackers in de Bay Panderan, om
haer van ons wederbaren rapport te doen/en quam den 6. dito wederom/ onder-
tusschen was het Jacht St. Cruys by ons gekomen. Juims.

Des anderen daegs/gingen wy onder zepl/quamen by het Jacht de Haen, die
een Japonsche Jonck aengehaelt hadde/als oock by onse andere Schepen.

Den 10. dito/sagen wy een kleyn Eylant onder de Wal leggen van ghedaente
oft Kocks Broot was/ onder Engellant.

Den 20. dito/verschepten Eplanden in onse wegh gesien hebbende/sagen twee
Zeplen/dicht onder de Wal. 's Avonts quamen wy by de Manieljes. Vaerders, de
Hoop met de Bul, zijnde een Engels-man; hielden den heelen nacht by.

Den 22. dito/quamen wy voort Maccou, lieten ons Ancker vallen/op 4. badem
weeche gront/waren doe sterck 15. zeplen/soo Schepen als Jachten/daer onder
2. Engelsche Schepen. Wy monsterden ons Volek/lieten haer optrecken rondom
de mast/daer in sp onderrecht worden/na krijghs gebzuyck. Desgelijcks deden
sp op de andere Schepen.

Den 23. 's middaegs/gingen wy met ons dyp Schepen/ te weten Groeningen,
de Galias, ende Engelle Beer, dicht onder de Stadt/lieten ons Ancker vallen op 3.
badem diepte/ met laegh water/ ontrent een Godelinghs schoot van de wal/schoo-
ten dien avont noch 5. schooten daer in. Des nachts liepen wy met ons twee/
te weten Groeningen, en de Galias, tot op een groote Muskers schoot onder de stad/
op 3. badem/ met half bloet/ weeche gront.

Daer was goet ghebonden/dat ick en onse koop-man Bosschert van Delft met
het Volek aen Lant souden baren/ en te Lande de Stadt helpen bestojmen: maer
dese resolutie wierde verandert/ om het schip niet teffens van Schipper en koop-
man te ontblooten/dat ick soude t' Scheep blijven/en daer de saken waer nemen/
en onse Commandeur voer voort Delt-Overste aen Lant.

Des moorgens zijnde den 24. dito/soo dra den dagh aenbzack/schooten wy met Tocht op
de gantsche laegh in de Stad dat het rammelde/so veel de stucken konden verdra-
gen: Weynig tijt daer na/is den 2. Heer Commandeur Cornelis Keyersz na lant
gebaren/ met ontrent 600. weerbare mannen; 2. Jachten liepen dicht by de wal/
daer den Commandeur Lande/ om of t' de onse te quaet viel/ dat sp haer rextrept
daer aen soude konne nemen/oock om de Boots en kleyn vaer-tuyg te beschermen.
De Portugesen hadden een Boort-weer opgewoopen/ daer de onsen moften lan-
den/daer van sp eenige tegen-weer deden/ doch de onse daer op aendzingende/na-
men sp de blucht op de hooghte na een klooster. De onse aen Lant wesende/ab-
vanceerden dapper op de Portugesen/ de welke verschepten upballen op de onse
deden/

1622. deden/maer t'elckens met een groote couragie te ruggh werden gebzeven. Epnde-
 --- lijck raecte dooz ongeluck de bzandt in eenige half vaten krupdt/ t welck de onse
 Junius. verlegen maecte/ want daer so dya geen ander kon gebzacht worden/ of de Por-
 tugesen waren daer van verwitticht dooz eenige Overloopers/ zijnde Japonesen.
 De onse van booznemen zijnde om af te trecken/ quamen de Portugesen op dat
 boozsepe rappoxt/ tot de onsen ingeballen/ die dooz gebzech van krupt gheen ge-
 noechfame tegenstant konden doen/en sloegen vele van de onse doot: De rest reti-
 reerde in groote confusie van't Lant inde booten/en voeren na boozt. Wp bebon-
 den in als verlozen te hebben 130 Man/hadden ontrent oock so veel ghequetsten;
 onder anderē den Command. Cornelis Keyersz die in't eerste so de onse landen sou-
 de/ dooz sijn buyck geschoten wierde/ doch wiert dooz Gods hulpe weer genesen.
 Het Volck weder scheep komende/zeplden wp af/ontrent; van een mijl/en hael-
 den daer water/ aen een Eplant/ bezupden Macou, kregen onse opper-
 Stuerman wederom/die te bozen van ons Schip was ober gegaen.

Den 27 veretrocken de twee Engelsche Schepen/ met het Schip de Trouw, nae
 Japon, 't Schip de Hoop wert mede onder onse blagge gestelt.

Den 28 dito/ is de Beer en S. Cruys, na het Eplandt Lemon gezepl/en boozt om
 de kust van China te besichtigen.

Den 29 zijn wp boozt al-te-mael veretrocken na de Piscadoris, uptgesondert het
 Schip de Hoop, 't Jacht S. Nicolaes, en het klepne Jachtje Pelicatten, die daer sou-
 den blijven/ tot in't laetste van Augustus/ om te passen op de Schepen die van Ma-
 lacca aldaer soudē komen.

Den 30 passeerden wp Idelemo of anders de Hasen ooren, liepen Oost en Oost
 ten supden aen/ om boven Poele of Peter Blancke te loopen/ doet hem van veers op/
 als een groot Schip of kraeck.

Julius.

Den 4 Julius/ sagen wp upt de Mars/ het S. W. Eplant van de Piscadoris.
 Den 6 dito/ is het Schip de Beer, weder bp ons gekomen/vande kust van Chi-
 na, liepen met malkander buyten de Eplanden om.

Komen
 aen de
 Piscado-
 ris.

Den 10 quamen wp ten Ancker/ achter een van de Eplanden/ deed' hem op als
 een Tafel/ was wel een vande hooghste Eplanden vande Piscadoris, sagen tussche
 de Eplanden dooz eenige Chinese Disschers/ doch liepen boozt ons wech.

's Anderendaeghs lichten wp weer ons Ancker/ en liepen in een schoone beslo-
 ten Bay/ op 8. a 9. baden steeck-gront. Dit Lant is black en steenigh/ heeft geen
 boomen om hout te hacken/ is met langh gras bewossen/ heeft redelijck vers water/
 ter/ t welck men upt putjes haelt/maer als't dzoogh weer is/ so ist bzackachtigh/
 men bint het in twee in-wijcken/ daer men met de Schepen lept/ anders en heeft men
 hier geen verberffinghe/ most daer al-te-mael gebzacht worden/ en alsoo ons dese
 plaats was belast te houden/ tot een rendezvous/ so deden wp op het epnd' van Ije
 Fromosa, een haven aen/ daer de Chinesen enigen handel hebbē/ Tajowan genaemt/
 daer haelden wp naderhant met onse Jachten veel verberffinge van daen/ lept 13
 mijlen van de Piscadoris. heeft niet meer als 11 boet water in't gat/ en is vrp krom
 in te komen/ so dat men met groote Schepen daer niet in magh.

Gaen
 van daer
 weder
 tzepl.

Den 19 ginghen wp/ te weten/ het Schip Groeningen en de Beer, onder zepl/ om
 ober na de kust van China te loopen/ ghemooten het Jacht S. Cruys, 's anderē
 daeghs bzack de Beer sijn Fochē-ree/ waer dooz wp genootsaecht waren/ minder
 zepl te voeren/ om bp malkander te blijven.

Den 21 sagghen het vaste Landt van China, quamen boozt de vermaerde Ribier
 Chincheo, dese Ribier is seer kenbaer/ gelijk Jan Huygen van Linschoten daer van
 schrijft/

schijft / op de eene hoeck aen de N. O. zijde staen twee heubelen / waer van de een is gelijk een Pplaer van een Kerck / en aen de Z. W. zijde van de Rivier is 't leegh duynigh Lant / en wepnigh binnen de Supt-west hoeck / siet men een Cooren of ten minsten die gelijckenisse / souden daer aen de S. W. zijde onder een kleyn ront Eplandenken gheloopen hebben / maer dooz dien het Schip de Beer die reed niet en kost bezeylen / moften weder Zee kieslen / want sijn gebroken Riee was noch niet gemaect / begon hart te wapen / soo dat 's anderdaegs onse Fock upttelijck waepde / hielden doe af en aen / doch dzeven geweldigh om de Nooxt.

Den 25. sagen wy een seer hacheligh landt op de hoogte van 27. graden 9. minuten / 't welck wy vermoeden / soo dooz 't schryben van Jan Huygen, als uptwijsende de staert / het Eplandt Lanquijn te wesen / settent daer onder op 15. badem / sagen veel Chinese Disschers / die ontrent 3. 4. 5. a 6. mijlen bupten Lant hielden.

Wy deden dagelijc onse best om om de Supd te komen / maer dzeven gestadigh om de Nooxt / so dat daer een harde stroom om de Nooxt schijnt te gaen.

Den 27. kregē wy eē visser aen ons boort / die ons wat gedroogde vis verkogt. Augustus

Den 9. Augustus / bevonden wy ons by de Eplanden van China, die seer veel in 't ghelat zijn / liepen ten Ancker op 15. badem / vermoeden ons / uptwijsende de staert / en bevonden dzeete / ontrent de Caep de Sombre / doch konden geen vaste kust / noch Caep sien / oozdeelden daerom dat de Caep Noozdelijcker leyt / als de staert aenwijsen. stus.

Den 11. lichten wy ons Ancker / en liepen onder het Eplant Lanquijn, leggende op 28. graden / benoorden den Equinoctiael, op een tamelijcke Riede / aen de Noozzijde / die wy niet de Boot hadden opghespeurt / om na water en verbersinghe te soecken / doch beguamen geen of wepnigh / van eet-waren : maer daer was goet water. Hier leggende / quamen daer eenige Chinesen aen ons boort / met haer Ciampan, die ons booz elcke Schip 5. kozen witte Supcher vereerden / waer nae ons vermoeden / en soo veel wy upt haer verstaen konden / Chinese Zee-roovers / die op haer eppen naticn by bupten. Des anderen daegs / haelden wy ons waeter / en gingen weder t'zepl / doch niet wepnigh spoets. Komen
by eenige
Zee-roovers.

Den 18. dito / quamen wy wederom ten Ancker / aen de West-zijde van 't selfde Eplandt / op een beter Riede als de voozgaende / was een haven / daer men meest booz alle winden beschut lagh. Hier hielden de vooznoemde Zee-roovers haer haven plaats / die ons al te met eenige verbersinge brachten / die sy van elders wisten te halen / doch kon wepnigh helpen / booz 't gheheele Scheps Volck. Sy pfersterden ons dirkwils / so wy niet haer wilden zeplen na de vaste kust / dat sy onder ons mochtē schuplen / sy wilden ons verbersing / ja lading genoegh beschicken / dan wy vonden niet geraden. Sy setten Prince blagge op hare Scheephens / en roofden onder de selfde op haer eppen Natie. Wy gingen weder onder zepl om ons by onse andere Schepen te voegen / in de Piscadoris, daer wy na veel variabel weder den 22. September quamen. Saghen ons Volck daer doemde om een Fort / of stercke op te werpen / vonden daer oock twee Schepen met een Jacht meer als wy daer gelaten hadden / die van Batavien sedert aldaer gekomen waren / te wete / het Schip de Gouden Leeuw, de Sampson, en het Jacht Sincke-pure. Seytens
ver.

Des anderdaegs / zijnder twee Jachten van de kust van China gekomen / hebden een achter ghelaten / dat op de voozs. kust gebleven was maer het Volck en geskut hadden sy gebergt / waer in haer de Chinesen seer behulpigh hadden geweest. Dese Jachten waren uptgesonden / om met de Chinesen van de handel te spreken / dewelcke haer met groote hope wederom souden / en beloofde met een

Ambassadeur/ by ons te sullen komen in de Piscadoris, om nader met malkander te spreken/ 't welck sp den 29. dito deden/ quamen met vier Joncken/ met haeren Ambassadeur/ om met onsen Commandeur en staet over den handel te accorderen/ maer en wiert niet uptgerecht/ want in al wat sp beloofden/ en hielden sp gheen woort/ soeckende ons dooz die middel vande Piscadoris te krijgen/ 't welck street tegen de oordje ons vanden Heer Generael mede gegeven.

Den 10. October/ is de Gouwe Leeuw t' zepl gegaen/ na Janby.

Den 18. dito/ zijn wy met ons acht zeplen/ drie Schepen/ en vijf Jachten/ gecommandeert te gaen na de Kievier Chincheo, en de kust van China, om te sien of wy haer dooz vrese van onse vyantschap en ghewelt/ tot den handel mochten bewegen; doch quamen ontrent 10. mylen te laegh/ drie van onse Schepen dwaelden van ons/ bleven doe noch met ons vyben/ settent in een Bay daer wy dooz onse Jachten wel 60. a 70. Joncken/ soo kleyn als groot/ verbanden.

Hier ghebeurden een sake verhalens waerdigh/ want alsoo ons Volck doende was om 2. Joncken (die sp genomen hadden) aen ons boort te brengen/ en dooz harde wint het mosten setten/ by haer hebbende den Boot met onse sloep/ so zijn sp in de voornacht/ van haer Anckers gespilt/ en dzeven weg/ de eene in hebbende 23 van onse maets/ met twee Chinesen, het Jacht Victoria dat by haer geset lagh om haer te helpen/ en kost dooz het harde weer en donckerhepdt/ gheen hulp doen/ de eene Jonck wegh drijvende/ begaven die upt de ander Jonck/ die met haer seste waren haer in de boot/ en staken de Jonck in byant/ doch also sp met de boot quack lack zepl konden voeren en op een laghet wal zijnde/ wierpen de dzegh upt/ maer ontrent 2. uren booz de dzege gelegen hebbende/ brack het dzegetou/ dzeven tegen de wal aen/ in perikel van haer leven/ te meer om dat haer lonten in 't stranden waren uptgeblift en uptgegaen/ en niet als Vyant aen lant te verwachten hadden/ en om ghewelt tegen te staen/ waren sp al te wepnig in getal/ wesende niet meer als 4. Mannen en 2. Jongens/ gaben daer om Godt de sake op/ en baden dat hem beliefde een genadige upkomst te verlenen/ saten alsoo in grooten angst en vrese in de Boot/ en verwachten den dagh/ stracks quamender een partij Chinesen na de Boot/ ons Volck grepen de sabel in de byst/ en riepen en schreeuden/ als of sp naer haer wilden toekomen. De Chinesen dat hoorzende/ die dooz de dypsterhepdt des nachts niet en kosten sien/ hoe sterck de onse waeren/ keerden wederom/ en scheenen van de verbeerden verbeert te wesen/ de onse namen dat vooz een secker waer-teecken/ dat de hulp en bescherminghen Godts over haer was/ den dagh aenkomende resolbeerden sp de Boot te verlaten/ (also die vooz haer onmogelijck was van 't Landt te water te brenghen) met mus-ketten op de hals/ de sabel op sp/ om alsoo waer 't moghelijck te Lande te reysen/ na de Kievier van Sam-miuj, daer onse 2. Jachten booz laghen. De 23. Man/ die met de ander Jonck waren wegh ghedzeven/ wierden gevangen. Enighe jaren daer nae/ is een van de 23. man te recht gekomen soo ick verstaen heb. Doch dese kosten noch Jonck/ noch tael/ noch teken van haer stranden sien/ zijn derhalven voort ghemarceert. Een partij Chinesen haer siende/ quamen na haer toe en stierden 2. Mannen booz upt/ om met de onsen te spreken/ maer onse Maets betrouwden haer niet/ lependen de Mus-ketten op haer toe/ als oft se schieten wilden/ waer dooz sp haer lieten passeren. Onder weegh een Wipsken vindende/ daer een Man met een Vrouw in was/ ginghen daer in/ staecten haer lonten op/ en maeckten haer gheweer (dat geheel onklaer was/ dooz dat het nat gheweest had in 't Landen met de Boot) weder klaer/ hier kregen sp oock te eten/ want dese Man gaf haer wat

Deel lesen
23. Man

Voort-
ruechijcke
ontmoet-
tingh
van 6.
Maets.

rijst/

Rijs/ hem bedanckt hebbende/spoeden haer wegh. In't gaen sagen sp wel 6. of 7. Chinesen doodt leggen op strant/ ten prope vooz de honden en vogelen/ die van de onse waren doodt ghesmeten/ hier upt hadden sp licht af te nemen/ wat men haer doen sou sose gekregen woorden/ resolbeerden daeron/ haer so langh te weeren als sp een sabel in de buysf souden konnen voeren. Maer gemoeten daer na een groote menighte Chinesen, meenen wel van 2. hondert/ die al-te-mael vooz haer bluchten. Des achtermiddaghs quamen sp bp onse Jachten/ schoten met haer musketten een deel schooten/ om ghehoort en ghehaelt te woorden/ van die in de Jachten/ maer dooz dat schieten/ quamender wel 7. a 8. hondert Chinesen, naer haer gissingh/ op de been/ upt een groot bp-gelegen Doorp/ gingen na ons Maets toe/ ghemonteert met messen en piecken/ de onse die niet als de doodt (soo 't scheen) te verwachten hadden/ schooten eenighe schooten tot haer in/ sp sienden dat de onse geresolveert waren/ al verchende te sterben/ liepen te rugh/ enige bleven van verre staen/ en wierpen met steenen/ 't scheen dat sp niet veel schieten moesten gehoozt hebben/ want sp waren der gheweldigh verbeert vooz/ sepden de Maets/ boden epindelich/ de onse alle vziendtschap aen/ nooden haer in haer Doorp: In't Doorp komende/ stonden wel twee duysent Chinesen, na gissingh/ en sagen haer met verwonderinge aen/ scheenen haer leven geen Hollanders gesien te hebben/ bzachten ons Volck in haer Tempel/ gaben haer daer te eten en te dvincken en wat Coeback/ de onse gingen bp malkander sitten/ haer gheweert ghesadigh ghereet houdende/ want sp niemandt vertrouden/ vreesende dat sp haer overballen souden/ hier sittende/ is haer lout verbzant/ scheurden stucken van haer hemden/ dat dzapende tot een lout/ soo sp best honden troeken doe weer upt het Doorp/ haer bedanckende van de ontfangene welbaet/ waren blijde dat sp daer so geluchich waren iwt-gekommen/ en dat niemand haer na volghde want sp hadden gheen vier schoten krypt meer in haer bandeliers/ quamen op strant/ vonden een Scampan/ setten het van de wal/ in 't water komende/ is 't terstont gesoncken/ soo leek wass/ gingen doe in een Disschers hups/ daer eenige haer tot slapen lepden/ maer de andere en kosten/ of durden niet slapen/ alsoo sp des nachts een part Chinesen om het Hups hoozden/ des smorgens maecten sp twee blotjes/ van 't gheen sp best vonden/ voeren daer mee nae de Jachten/ die terstont 't zepl gingen soo dat het niet langer diende geduert te hebben/ of hadden daer licht moeten blijven. Soo dat men aen dese geschiednisse gansch hilar kan speuren/ wat den Mensch al vooz verijchel kan dooz komen/ als des Weeren bewaringhe ghenadelich mede werckt/ want sonder dat/ wass schier mirakel/ dat soo wepnigh Volck upt der Chinesen handen zyn ontkomen/ daer sp haer byanden waren.

Den 2. November is het Jacht S. Nicolaes gezeplt nae de plaets daer de Boot op strant lagh/ die van de Chinesen gantsch gheplundert was/ van Sepl/ Wast/ Smeerden/ Roer/ twee steen stucken/ en de pieren Schijf/ vooz upt Seben/ setten hem te water/ en bzachten 10. Bocken/ en 3. a 4. Verckens tot revensie mede/ en quamen soo met de Boot aen boort.

Den 4. dito/ nam de Boot van de Beer 2. Joncken/ met 25. Mannen/ staecten de Joncken in de bzant/ het Volck bzachten sp aen 't Jacht S. Nicolaes.

Den 9. November is onse Opper-sierman gestozven aen 't water/ begroeven hem op een Plant/ op de hooghte van 23. graden.

Den selfden dito/ is de Boot van de Beer nae een deel Joncken ghevaren maer begoft soo hart te waepen/ dat de voozschreben Boot/ met achten Man daer onder de Schipper Jan Janz. wegh dreef tot groote droefhepdt van ons alle/ sonden het Jacht Victoria om nae haer te soecken/ dan deden niet op/ hadden hier leg-

Reven-
der.

Schijp-
per Jan
Janz.
van Ence
buisen.

met 17.
Maat
bierden
verlozen.

ghende met onse twee Schepen 40. Mannen van het beste bebaren Volck verloor-
ren/ 't welck ons dapper smarte.

Den 25. dito/ quamen wy te samen vooz de Rivier Chinchieu, setten 't onder een
Eplant/ by een Dozp/ daer de Inwoonders upt vluchten/ bequamen daer ontrent
40. Beesten/ daer onder eenige Derckens/ oock een parthyp Hoenderen/ het welck
ons wel quam tot verberfingh/ alsoo veel van ons Volck sieck en aen 't water la-
gen/ die haer hier mede heel verquichten.

Sonden 3. Jachten de Rivier in/ die 't by een Dozp setten daer sp Landen/
en dapper teghen de Chinesen schermutsfeerden/ de Chinesen maecten 9. Joncken
aen malkander vast/ en stakense in de bzant en lieten die na onse Jachten toe drij-
ven/ van meninge om die in de bzant te krijgen/ dan dzeven mis/ wy met ons twee
Schepen/ quamen den 28. dito by haer/ schoten met ons grof geschut/ op een plaet-
se/ daer van sp met seiven Bassen op het Volck van de Jachten geschoten hadden/
die wacker stant tegen haer hielden/ hoe wel die maer 50. in 't ghealt waren/ daer
sp eenige dupsenden sterck waren/ dzoegen haer Bassen wegh/ een stuck weeghs
van haer Dozp/ de onse staecten 4. Joncken vooz haer Dozp in de bzant/ en qua-
men 's abonts weder aen boort.

Den 29. dito/ quam een Chinees overloopen/ doch scheen half geck te wesen/ wy
lichten ons anker/ en liepen vooz een Stad/ schoten daer in/ en sp weer met Bassen
op ons/ raecten ons tweemael/ staecten een Jonck in de bzant/ de Beer met een
Jacht/ liepen aen de andere zijd van 't Eplandt/ sagen daer twee groote Dozpen/
daer neben het ene 2. groote Joncken op stapel stonden/ resoluerden om dat af
te loopen/ 't welck wy den 30. dito onderlepden/ met ontrent 70. Musquettiers;
De Inwoonders waren al-te-mael gheblucht/ op een seker Fozt/ wy verbolgh-
den haer tot onder 't Fozt/ sp deden 2. uptvallen/ met sulchen afgrijpselijck geroep
en geschreeu/ als of de werelt verging/ quamen lustich op ons aen/ en wy niet wil-
lende wijcken sloegen malkander met de sabel om de goyen/ maer als wy met onse
Musquetten een deel van de haren onder de voet gheschoten hadden/ zyn sp ghe-
ritereert/ en stelden 't op loopen; sp hadden onse Sarjant/ ende Seplemaker van
de Beer onder de voet ten waer wy haer ontfet hadden/ sp hadden doot gheweest;
De Sarjant hadden sp de bandelier van 't lijf gehouwen; dzeven haer al doot-
slaende weder in haer Fozt. Wy verlozen een Man/ sijnde de Barbier van de Beer
doch weten niet/ of hy doot geslagen of gevangē is geworden. Wy staken de twee
Joncken/ als oock haer gantsche Dozp in de bzant/ quamen also 's abonts weder
aen boort/ met goeden buyt/ van Derckens/ Bocken Hoenderen/ en andere plumb-
raccje/ van Wupstraet en andere sake/ de Beesten berepde wy des nachts om 's an-
veren daegs/ onse hart (vooz dese moepelijcke Lanttocht weder eens op te halen.

Den 2. December/ doeren wy weder na Lant/ plunderden noch een ander Dozp
upt/ en staecten 't als 't voozgaende mede in bzant. Wy kregen hier een-en-twin-
tigh Canassers getweerde zijde/ upt een pack-hups/ en bzachten het nabens de
ander buyt/ weder aenboort.

Decem-
ber.

Des anderen daeghs/ zepden wy nae een ander Eplandt/ daer een groote Co-
ren op staet/ vonden daer gheen Volck op/ setten 't met hoogh water op vijf-
half baden/ en in de vooz-nacht met het laegh water saten wy vast/ 't scheen dat
hier een geweldige stroom in ende upt gaet. Ande selfde nacht met de bloet/ son-
den de Chinesen 2. bzandende Joncken op ons af die by de Beer (die boven
ons gheset lagh) langhs dzeven/ de ene scheen of hy ons recht vooz de boegh
soude komen/ waer vooz een groote verbaesheyt in ons Schip ontfont/ wy ston-
den

Wiermede
schermut-
sichigh.

den met alle man boven/ en den een sep/ dit/ den ander dat; doch ick my verseeckende dat hy mis soude drijven/ maecten soo groote zwarighepd niet/ de Coopman Nieuwen-roode, by my staende/ seide: Schipper laet het tou af houwen/ ick onderrechte hem/ dat het niet geraden was het tou af te houden/ terwyl wy op de wal lagen/ en nootzakelijck het Schip soude moeten verliezen/ en dat de Jonck ons niet begaen kon/ maer den Jonck ons naderende/ die naedes koopmans oordeel niet mis en kond/ riep hy/ hou af het tou/ hou af het tou. Ick daer-en-tegen riep hou niet af/ want niet geraden was het tou af/ So zyn wy het Schip quijt/ 't is mis/ hou niet. Doe de koopman saggh dat de maets/ die alreede een hou in 't tou hadden gegeven op hielden/ en my hier in gehoor gaven/ riep hy tegen my: (meenende dat de Jonck alsoo goedt als een boort was.) Schipper Bontekoe/ sie daer/ dats u schuldt; dat sal ick op u verhaelen: Doch ick al bevreesst wesende/ dat de Maets het tou soudent af houwen/ riep al 't is mis/ 't is mis/ hou niet/ hou niet/ 't welck oock waer was/ want dreef noch soo verre mis/ dat hy onse groote kee/ die in 't Crups stont/ noch mis dreef/ hoewel sijn Mast veel hooger was als onse kee/ alleen onse Scampan die wy achter an hadden leggen/ raechte in de bzant/ die wy doe drijven lieten soo dat het oock niet veel nader diende/ stont geweldigh yselijck/ want het bzanden soo geweldigh of het vol zwavel geweest was/ en soude met ons wel haest korten mylen (als men sepd) gemaecht hebben. Ick hadde het roer van 't eene boort aen 't ander laeten legghen/ waer dooz het Schip een gier maecten/ 't welck (naest Godt) de eenighste oorake was van 't mis drijven.

Den 4. dito/ lichten wy ons Ancker/ en liepē na het Eplant boort inde mont van de Rivier/ daer wy de 40 Beesten van gehaelt hadde/ als boort verhaelt is/ haelden daer water/ en gingē den 7. dito/ van daer 't zepl/ om weder over na de Piscadoris te lope: mit water zynde/ waepde ons boort marsslepl weg/ settent 's anderen daegs (dooz die wy dooz 'thart meer geē zepl en kostē gebruycke om 't gat/ daer wy recht boort ware/ in te lope) onder het naeste eplant/ dat bewestē het gat lept/ op 15. vade.

Den 9. dito/ zyn wy van ons Ancker ghespilt/ lieten een ander toegaen/ welck tou/ na vier uren leggens oock bzack/ dzeben doe van de Eplanden af/ en dat niet een harde storm uppten N. O. en N. N. O.

Den 10. dito/ wierdt ons Schip soo leek/ dat wy met twee pompen soo veel te doen hadden als wy konden om boven te houden/ hadden wel seiven voeten water in 't Schip/ en onse achterste pomp was staegh onklaer. Wy hadden achter in de Kamer een partt paedje/ en een gat in de Kamer rakende/ liep de paedje daer dooz by de pomp/ 't welck onse pomp/ als gesept/ by na onbzuyckbaer maecten; Waren derhalven gedzongen om de paedje over boort te werpen/ want wy dreesden/ dat sy al de loch-gaten verstoppē en onklaer maecten sou.

Den 13. en 14. is het vaerbaer weer gheworden/ bevonden ons dicht onder de kust van China, quamen daer by het Schip Haerlem, daer mijn Broeder Pieter Ybrantsz. Bontakoe Schipper op was/ dat mede garen aen de Piscadoris hadde gheweest/ en was dooz dese voorgaende storm oock verbzeben/ quam van Japon; wy hielden niet malkander wel vier daghen by/ maer dzeben meer over stuer als wy woumen/ liepen daerom niet malkander te kee aen de kust van China.

Den 20. nam het Schip/ Haerlem, wel 7. Scampannen. daer int 36. Chineesen, met 3. Joncken/ die met sout/ gesouten Vis/ en anders geladen waren. Den selfden dito/ wierde goet gevonden/ dat wy de ladingh (die het Schip Haerlem upt Japon gebracht had) soudent overnemen/ om dat het Schip Haerlem zwach en soo gestelt was/ dat het niet langer doost upt blybē/ en nootzakelijck verbubbelt most/ en daer

Groote
perijckel
van in
brandt te
raeken.

Bonte-
koe komt
by sijn
Broeder.

en tegen ons Schip noch sterck en goet/ waren oock weder dicht/ rupmbden daer om ons Schip op/ en begosten des anderen daeghs te laden. Doe quamen daer 2. Chinesen van Landt/ met een Scampantjen aen 't Schip Haerlem, bzachten een deel Appelen/ Woenderen/ en Vercheus aen boort/ vooz welke daet / sp hem sijn Jonck weer gaven. Daelden hier voort ons water / maecten ons weder klaer om t' zepl te gaen/ lepden een waangh op onse Focke-mast en Riee.

1623. Ja.
1 Maart.

Den eersten Jannuarij/ wierter goet ghebonden/ dat den Opper-stierman Jan Gerritz. de Nayer, met ontrent tseftigh personen/ van 't Schip Haerlem, op ons Schip souden komen. En onse Onder-stierman Geleyn Cornelisz, is nevens andere/ weder overghegaen op 't Schip Haerlem, om alsoo na Batavia en voort na 't Vaderlant te gaen. De Coop-lupben waren ten dien eynde besigh om brieven te schryven/ de ene na Batavia en de ander na de Piscadoris. Wy setten wel 84. Chinesen ober aen 't Schip Haerlem, dat den 4. dito van ons t' zepl gingh na Batavia. Des nachts haelden de Chinesen een Jonck/ dicht by ons Schip van daen/ hoe wel wy na haer schoten gingender evenwel mee deur / wy hadden geen Sloep om haer nae te jagen.

Den 5. dito/ quamen de Chinesen om en by ons visschen/ 't scheen dat sy wisten/ dat wy geen Sloep hadden/ daer onse Timmer-lup dagelickx mee besigh waren/ om een te maecten. Wy hadden een half sleten zepl van 't Schip Haerlem gekregen/ daer af maecten wy tot de Schuyt/ en ons Schip wat ons noodigh docht/ hielden des nachts goede wacht/ vreesden vooz Zanders / die de Chinesen ons souden konnen toeflueren.

Den 7. dito/ gingen wy t' zepl om Zee te kiesse: maer dooz contarie wint mosten weder te rugh/ liepen op onse oude Riee/ namen in 't zeplen een Jonck/ daer wy drie habels nevens ander tou-werck npt kregen/ en stakende Jonck in de brandt. Het Volck wasser upt geblucht/ welck tou-werck ons heel wel te pas quam.

Den 9. en 10. dito/ kregghen wy onse Schuyts zepl/ Mast/ Sweerben en ander tupgh weder klaer/ bleben noch al dooz onbeguame wint leggen.

Den 11. dito/ sagen wy tegen den abont/ ewee Joncken onder de wal/ de Hoopman wilde dat men met de Boot daer nae toe souden vaeren/ maer het docht wy ongeraden/ om dat het tegen den abont was / en gantsch leelijck weer/ en stondt geschapen noch harder te sullen wapen/ want sacher gantsch onweerig upt; oock sepe ick/ dat men het Volck soo licht niet behoort te wagen/ bleef daerom achter/ begon tegghen de nacht oock soo te wapen / dat wy blijb' waren/ dat de Boot aen boort was gebleven.

Des anderen daeghs 's mozghens / zyn wy met de Boot na een Jonck gebaeren/ die de Bay op laebeerde / doch eer wy daer by waeren/ quamen 4. Oozloghs Joncken hem te hulp/ die geweldigh na ons schoten/ en alsoo 't dicht aen Landt was/ daer wel dupsent menschen/ so 't scheen/ op strant stonden met geweer/ mosten hem verlaten/ en voeren weer na boort.

Den 14. dito / 's nachts in de eerste wacht / benick met de Boot na een ander Jonck gebaeren/ die haer te weer stelden / schoten wel 2. glafen tegen ons/ en also wy te verd van 't Schip dwaelden/ en weynigh aparentie was haer te krijgen/ quamen wy in de dagh-wacht/ weder aen boort.

Den 15. dito/ was de Stierman met de Boot weer by een Jonck die van Teylingh, quam/ daer sy heftigh tegen doende waren/ maer mosten hem verlaten/ hadden 3. ghequetsten/ daer onder een gantsch dootelijck / want was met seijnigh geweer doozschoten.

Den

Den 18. dito/ ben ick niet de Boot ghebaren/ nae 5. Joncken/ eene gingh sijn gangh/ en de ander vier korten malkander op 3p/ en stelden haer schap met Schil- den/ Waerden/ Pijlen en Bassen/ want 't waren Oorloghs Joncken/ soo dat wy nae een kleyn ghevecht wederom keerden/ de Joncken peurden ons nae/ ons Volck in 't Schip dit siende en vreesende dat sy de Boot souden aentasten/ maech- ten de twee achter stucken klaer/ om na haer te schieten/ want het was dicht by 't Schip/ wy waren geen dupsen treden van 't Schip af/ wy gijden het zepl/ en stre- ken de Pock neer/ en roepden black in de wint op. 3p in de Joncken dit siende/ keerden van ons af. 's Avonds quamen wy weer aen boort/ en gingen den self- den nacht noch onder zepl/ hadden de wint N. W.

Den 19. dito 's moorgens waeren wy ontrent een mijl bupten de wal/ af van/ de hoeck van Teylingh, hadden qeter Blanca S. O. van ons ontrent 5. mijlen/ 't welck lept op de hooghte van 22. graden 20. minuten/ zeplden langs de wal op den selfden dagh kregen ons Volck rantsoen/ een flap-kan water daeghs.

Den 20. dito/ liepen dooz contrarie wint/ met der Sonnen onder- gangh weder ten Anchor op 17. badem/ ontrent 6. mijl bupten Landt N. ten O. van Carsje, als soo wy geen vozdel saghen te doen met zeplen. Hier brack ons tou stucken/ mo- sten daerom de zeplen daer weer by setten/ doch quamen dooz hart weer/ des an- deren daeghs weder te reed ontrent 8. mijlen beoosten Teyling.

Den 22. fonden wy de Boot upt/ bet na Lant toe/ om te vernemen ofter gheen beter heed was te vinden; zeplden op haer rapoozt/ tot ontrent een half hartous sehoot van de Wal/ op een goede Reede.

Den 23. 's moorgens/ noch al contrarie wint uptten N. O. met hoel/ weer.

Den 24. dito/ stoff die persoon/ die 9. dagen te vozen so deerlijck gequest was/ was genaemt Hendrick Bruys van Bremen.

Den 25. dito/ kregen onse Timmerlup de Sloep meest klaer.

Den 27. dito/ is onse koopman Nieuwen-Roode, met de Sloep en Boot nae Lant gebaren/ om te sien of wy geen water souden konnen krijgen/ dan en de niet op/ sagen eenige Joncken in de Rivier leggen/ daer wy 's achtermiddaeghs een eherge met musquetten tegen hadden/ maer sy schoten met bassen/ en kregghen on- der zepl/ soo dat wy vuchteloos wederom quamen.

Den 28. nam onse Stierman een kleyn Jonchjen met gedzooghde en gesouten Vis geladen/ met 8. Chinesen, die het datelijck op gaven.

Den 29. en 30. dito/ hebben wy verscheppen tochten/ soo na Joncken als Dis- schers gedaen/ maer niet behomen/ als een Disscher met 5. man/ en water gesocht/ 't welck ick den 31. dito vont/ dat heel goet was/ en gemakelijck om te halen.

De nabvolgende dagen tot den 7. Februarij/ haelden wy ons water/ was alle Februa-
rius. dagen seelick variabel weer/ en contrarie wint/ om onse reys te verborderen.

Den 8. dito/ voeren wy met Boot en Sloep na Lant/ met 27. muskettiers om een Lant-tocht te doen; Quamen in een Dozp/ daer het volck uptgeblucht was/ marcheerden een weynigh Landtwaert in/ vonden een troep Buffels/ daer wy- der 17. van 't Schep byochten met 4. Verkens en ettelheke Hoenderen/ was alle dagen seelick weer.

Den 10. dito/ is de koopman nieuwen-Roode met schuyt en Boot weder aen Lant gebaren met 25. muskettiers/ trocken Lantwaert in/ quamen in 2. Doz- pen/ daer het Volck alle uptgeblucht was staken beyde Dozpen in de brandt/ en quamen weer aen boort.

Den 11. dito/ is ons eene Jonchjen omgevallen en ghesoncken/ doch de Mast die)

(die 14. Palmen dick en 59. voeten lang was) kregen wyder noch upt/ onse Boot voer weder na Lant om stroo voor de Buffels te halen.

Den 12. deden wy weer een Lant-tocht / met 50. gheswapende mannen/ liepen twee Dozzen af/ sagen eenige Buffels/ maer kostten die niet vangen; kregen eenige sacken met loock en upen/ en quamen na dat sy wel 2. mylen in 't Landt gheweest hadden/ weer aen boort.

Den 15. dito / is onse Opper-Stierman in de boepen gheset/ om datter bzandt in sijn kamertje geweest was/ doch wierder 's avonts weer uptgelaten. Onse Cunnerlup maechten een wangh op onse groote Mast.

Den 18. setten wy een man oberboort/ die de boortgaende nacht gestorven was. Wy deden meest alle dage tochten/ soo met ons Jonck/ en Schuyl/ als Boot/ na Disschers en Joncken/ maer konden niet bekomen / was meest alle daghen/ hout leelijck weer.

Den 20. dito/ namen wy een Jonck met 14. Chinesen / sepden ons dat sy upt de Kiebijer Chinchieu quamen/ als oock dat den Heer Commandeur Cornelis Keyerlz, met die van Chinchieu verdzaghen was / doch namen hem evenwel mee en losten sijn waeren in ons Schip/ verstedden met wanghen en anders/ onse Masten en Boegh-spiet.

Den 10. Meert/ deden noch alle daghen als 't weer was/ een tocht om water. Op desen dagh wierde upt ons Schip een Vogel (soo sy in de Lucht vloogh) geschooten.

Den 14. dito/ boeren wy meest met alle-man aen Lant/ haelden onse Boot op 't strant/ om hem te calbaten en schoon te maecken / quamen des avonts wederom.

Den 17. dito / sterf een van de Boots-gezellen / genaemt Claels Cornelisz, van Middelburgh.

Den 18. dito/ ongestadig weer/ met Wonder/ Blieren/ en Riegen. Des nachts sterf de Onder-Stierman/ Jan Gerritz. Brouwer van Haerlem, die ontrent vyf-te-half weech geleden/ Onder-stierman ghemaecht was.

Den 20. dito / des nachts sprongheider 3. Chinesen oberboort; meenden met de Boot doot te gaen/ maer alsoo de wacht het gewaer worden/ kregghen de eene weder/ maer de ander twee verdzoncken.

Den 30. dito/ kregen wy twee Joncken met een Disscher/ met 27. man.

Den 2. April / setten wy twee Chinesen aen Landt / die ons beloofden verbersingh te bzenghen boort haer rantsoen/ de eene was ghequetst / en den ander heel oudt.

Den 9. dito/ sagen wy twee Chinesen in onse Hout-Jonck staen/ en riepen dat men haer aen boort halen sou. Sonden onse Scampan nae haer toe/ bevonden dat de eene een van de selfde was/ die wy op den 2. deses aen Lant hadden geset / Sy waren 's nachts van andere Chinesen aen onse Hout-Jonck gebzocht: bzachten met haer/ Woenders/ Epieren/ een Vercken/ Citroenen/ Appelen/ Dupcher-riet en Toeback van elck wat; tot danckbaerhept van haer geschoncken byphept. Doot waer een groote deught/ beschamende vele Christenen/ die als sy upt de knip zyn/ dickwils wepnigh om haer beloften dencken.

Den 6. dito/ resolueerden wy de eene Jonck te sloopen / het hout daer van in de ander te laden/ en die mee na de Piscadoris te nemen alsoo sy daer wel bzandt-hout van doen hadden. Den 7. setten wy de boort. 2. Chinesen weder aen Landt. Den 8. dito / quammer een Proutjen met twee andere Chinesen aen ons Schip/ en bzachten ons (als de boortgaende) eenighe verbersingh / als Appelen/ Epieren/ eenige

eenighe potten met Arack / waer voor wy haer beloofden twee mannen te sullen
geven/ enne die gequett was/ en een ander / op voorwaerde / dat sy ons meer
verversinghe souden brengen / gaven haer oock 25. rejalen aen gelt / om daer
Verckens voor te brengen / en lietense daer op nae Lant toe varen. Des nachts
is onse Jonck (daer wy mede doende waren te sloopen) gesoncken.

Den 9. en 10. dito/ haelden wy water soo voor de Jonck/ als ons schip/ en set-
ten 17. man van ons Volk op de Jonck / om met malhander na de Piscadoris te
zeplen/ soo dya het wint en meer was.

Den 11. dito/ quamen de laetste 2. Chinesen weder van Lant/ met haer brengen-
de 5. Verckens/ een parthyp Eperen/ Dijen/ Appelen/ en ander goet.

Den 12. waepdent een gheheele storm/ streecken onse Kees neer / een Chinees
Prautjen dreef van ons wegh / met een van onse Maets/ souden de Sloep daer na
toe/ haelden hem daer upt/ maer het Prautjen kostten sy door de harde wint niet op
roepen/ hadden 't achter de Sloep gebonden/ lieten het eyndelich drijven/ en qua-
men weer aen boort.

Den 13. dito/ lieten wy de Chinesen, die ons verbersinge gebracht hadden/ we-
der na Lant varen/ met haer beloofde twee Lantflap.

Den 15. dito / waren die Maets in de Jonck doende / om een Was te beproe-
ven/ die sy op een nieuw roopaertje gelept hadden / laden het met dubbelt scherp/ Onboor-
sichtig-
heide ge-
pleeght
in 't be-
proeben
van een
Was.
settent met de mont na de deur van de Jonck/ met soo komter een Jonghman upt
een van de ruppen/ gaet in de deur staen/ om sijn water te maeken/ niet wetende
van de anderen haer doen; daer op komt een met de lontstock van de ander kant/
(de Jonghman niet sende) en steecker de brandt in/ en schiet de Jonghman door
sijn been. Voorwaer een doevigh ongheluck/ en groote onboor/sichtigheyt van
den aen-stecker. Wy slaecten in ons Schip/ des achter middaeghs een Buffel/
met een Vercken om also des anderen daeghs onse Paelsch-seekt daer mede te hou-
den. Terwijl de Maets doende waren/ plock-haerden onse Domine met een Asii-
kent, die hepde in de boepen geset worden.

Den 16. dito / zijnde Paelsch-dagh, wierden sy bepde daer weder upt ghelaten.
Doe quam het Volk upt de Jonck al-te-mael in ons Schip/ om de Predicatie te
hoozen/ en bleven voort onse gast op de Buffel. Des ander daeghs / quamen sy
weder om Predicatie te hoozen/ was alle dagen ongestupmigh weder / en varia-
bele winden.

Den 19. dito/ wert de Jonghman / die in sijn been geschoten was/ het been af-
geset/ die ontrent een uur daer nae sturf.

Den 20. dito/ ongestupmigh weder/ upt den 2. D. S. schoten onse stengen/ lieten
noch een Ancker vallen / sacher upt oft al stucken wapen sou wat om en an was.
De 2. Chinesen die den 13. van ons Schip waren gescheppen/ quamen weder aen
boort bzochten ons weder eenighe verbersinghe sepden ons/ datter wel twee hon-
dert Joncken gelijk souden komen om ons te vernestelen/ maecten ons daerom
op die waerschouwinghe van alles klaer/ om haer/ soo sy quamen/ te begroeten.

Den 27. dito/ setten wy onse Scampan in 't Schip / en 2. Disschers Prauwen
daer upt/ die de Jonck in sette/ verlanghden om 't zepl te gaen/ want doersten daer
niet wel langer blijven; doch door dien dat het alle daghen soo sterck waepde en
stormde/ kostten niet wel 't zepl komen/ te meer / om dat de wint ons tegen was.

Den 28. brachten wy 20. Chinesen in de Jonck / om die nevens de onse aen de
Piscadoris te brengen.

Den 29. dito / s morgens met redelich weer/ de windt 2. D. S. giinghen wy
t'zepl

t zepl met onse Jonck/ doch hadden veel onzwerbens in Zee/dooz harde contrarie wint/ en anders.

Maag. Den 1. **Maag**/ ongestadigh weder/des morgens sagen wy dat onse Jonck van ons gedwaelt was/ doch ten laetsten saghen wy hem een groot stuck in Ip van ons/ lagh heel in onmacht/sijn zepl was wegh getwaept/bonden daerom goet/also het heel hart begon te wapen/ het Volck daer upt te lichten/ Ich boer ten dien epnde met de Boot heen/ namen het Volck ober/ doch konden nebens ons Volck die 16. in 't ghetal waren/ niet meer als thien Chinesen ober krijghen/ de andere waren schuyt gekropen/ de wint begon oock hart op te steeken/ soo datter noch thien Chinesen inde Jonck bleven en wegh dreeven. Quamen des middaeghs weder aen boort/ gisten ons ontrent 8. mijlen bukten de Oostelijckste Eplanden van Macoute wesen. En alsoo hier een ghestadighe wint waept/ontrent half jaer om half jaer/ dat men het Moson noemt/ soo kan die ghene/ die te laegh verbaert/ 't zy aen de eene of ander kant van de Piscadoris niet wel opwaert aen-komen/ booz dat/ dat Moson weder verlopen is/ zwurven om die oofsack hier langhe tijdt/ dan eens settende/ dan eens zeplende/ eer wy in de Piscadoris quamen. Eeden oock veel onghemack van stoem/ en siecke/ by ghebreck van verber singhe/ jaer waren op het laetste van 90. manne boven 50. gesonde mannen niet van ons epgt volck.

In onse wegh ontmoeten wy noch een Chinese Jonck/ kostelijck gheladen/ eenighe dupsenden waerdigh/ die nae de Manielys wilde; Daemen hem/ hadde wel 250. Zielen in/ nam het Volck meest ober op ontrent 20. a 25. man na/en stelden 15. a 16. Man van ons Volck daer by/ en bonden de Jonck achter aen ons Schip/ en sleepten hem. Wy hadden doe ettelijcke honderdt Chinesen in ons Schip/ waren bezeest dat sy ons overweldighen soudent/want wy/ als verhaelt/ maer 50. gesonden Mannen sterck waren. Lieten al ons Volck niet ghetweer op zijd' gaen/ eben oft al-te-mael Officiieren waeren. Des nachts lieten wy al de Chinesen in 't rupm loopen/ setten dan een stut boven op 't luyck/ en beghynghen het ober al met Lampen/ dat het onder 't verdeck licht was; en by 't luyck hielden 5. a 6. man/ met bloote sabels/ de wacht/ en des morgens deden wy het luyck op/ en lieten de Chinesen boven komen/ om haer gevoegh en anders te doen/ waer dooz het kriede van menschen op 't Schip. Ich was dickwils in de kiejupt ghegaen om te slapen/ maer konde niet/ als ick boven quam/ soo maecten de Chinesen datelijck rupmte/ ginghen aen bepde zijden/ op haer kniejen legghen/ met de handen t' samen/ soo dat sy als Lammeren waeren. Daer wierde verhaelt/ dat onder haer een pphetpe was/ dat haer Landt inghenomen soude worden/ van mannen met roo baerden; en alsoo ick een rood' baerdt had/ scheenen sy die gheloven my met meer breefte te aenschouwen. Doch dit was soo het seggen/ hoe het is/ is Godt bekent. Wy doersten haer ebenwel niet vertrouten. Sy ginghen 's morghens langhs de boozden van 't Schip en inde rusten sitten/ repnighden en kienden haer. Sy hadden sulck langh hapz/ dat het veel/ als sy ober epnde stonden/ tot de waden van de beenen hingh/ 't welck sy met een dzap/ blechts gewys/ op haer hooft legghen/ sieken daer een pen dooz die 't bast hout/ met de kam daer teghen aen/ wy bzachtense alle in de Piscadoris daer woerden sy alle/ nebens de andere Chinesen, die wy/ en andere Schepen en Jachten daer ghebrocht hadden/ 2. en 2. aen malkanderen gesloten/ mosten aerb' aendraghen tot het Fozt/ jaer doe het Fozt gemaeckt was/ warenden wel 14. hondert in 't getal/ die doe meest na Baravien wierden ghebracht/ en aldaer verhocht. De Piscadoris was onse rende-boeg-plaets/ als verhaelt is/ daer wy stee hielden/ en boeren daer van af en aen/

Daemen
een kostelijcke
Chinesische
Jonck,

Propheten
cve in
China,

Maecken
een
Fozt op
de Piscadoris.

en namen alle Chinesen die wy krijgghen konden/ en brachten die daer by een. Ter
wyl wy hier in de Piscadoris lagen/kregen wy sulcken oorzaken/ dat al de Schepen
bykans op 't dzoogh waepden/ onder alle onse Jonck/ waepde geheel op 't Lant.

In de Piscadoris legghende/ kreegh ich een brief van Batavia, door Christiaan
Franz. van mijn Broeder Pieter Ysbrantsz. Bontekoe, die/ als vooz verhaelt is/
Schipper op 't Schip Haerlem was/ die den 4. Januarij op de Kust van China,
van ons/ nae Batavien gingh/ schreef my: dat onsen Broeder Jacob Ysbrantsz.
't voozgaende Jaer oock vooz Schipper in Indien was gekomen upt Holland, we-
sende doe met ons drie gebroeders in 't Landt/alle drie Schippers/ verhaelde dat
Jacob met het Schip Mauritius in Compagnie van 't Wapen van Rotterdam, heel
miserabel aen quam/ hadden onder weegh pder ontrent 275. man verlozen. Het
Wapen van Rotterdam had soo veel gesont volck niet behouden/ dat het sijn zeplen
kost gebzuken. Jacob in de Straet van Sunda, by 2. Jachten die Jacob vooz Bata-
via brachten/ maer 't ander Schip had Jacob gelaten aen de Sijp-zyde van Java.
daer hy met Jachten en Daer-tuggn nae toe wierde ghesonden/ om het te soec-
ken/ vonden hem/ en hy wierter Schipper op ghemaecht/ wierdt nae Ambona
ghesonden: schreef oock dat den Heer Generael Koen met het Schip daer Jacob
mede in 't Lant quam/ te weten Mauritius upt Oost-Indien nae Holland was ver-
troeken den 2. februarij 1623. in Compagnie van noch drie Schepen en dat den
Heer Pieter de Carpentier daeghs vooz het vertreck van den Heer Koen tot Gene-
rael over India gestelt was/ &c. Daer quamen doe oock veel Hups-ghesinnen
upt Holland op Batavia, soo met Wapen van Hoorn, daer Schipper op was Pieter
Girritsz. Bieren-Broodts-pot, en andere Schepen. Daer trouwen oock veel Hol-
landers op Batavia, soo dat vele haer hier vast maecten/ om soo licht niet te ver-
trecken.

Vertreck
van den
G. Koen
nae Hol-
landt:
Pieter de
Carpentier
woort
in sijn
plaats
gestelt.

Den 25. October/isser by den E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz. en sijne
Raden gheordonneert/ dat wy met ons 5. Schepen (te weten het Schip Groenin-
gen, Samlon, Muyden, Erasmus, en Victoria, welck laetste om reden niet mede ging/
onder den Commandeur Christiaan Franz.) souden gaen/ nae de Rivièr van Chin-
chou, om de selfde beset te houden/ datter geen Joncken nae de Manieljes, of ande-
re onser byanden plaetsen souden baren/ en aen haer te ver soecken/ gelijck wy dick-
wils en gestadigh gedaen hadden/ den byden handel met haer op Tadjouan, en haer
als dan alle vreet en vrientschap te aen bieden; doch indien sy hier in niet wilden
consenteren/ haer den Oorloogh aen te doen/ te water en te land/ waer het selfde
met abortagie en tot voozdeel van de Compagnie kan gheschieden/ ghelijck dat
selfde vbroeder was uptgedruypt in de instructie/ ons van den E. Heer Comman-
deur en zijne Raden mede gegeven. Gingen dien selfden dagh noch 't zepl.

Den 28. dito/quamen wy vooz de voornoemde Rivièr/setten het onder het Ep-
lant met de Pagoden, daer al 't Volck was afgeblucht/ behalven een out man/ die
wy bonden; lieten/ gelijck onse de oydze was/ een witte blagge wapen/ hopende
datter pemant van Aymuy, by ons soude komen/ om ons te verspreken.

Den 29. dito/ wierdt onder ons goet ghevonden/ dat men op pder Schip 30.
a 40. zwabbers soude maecten/ en 8. a 9. balijs met water/ als oock een deel
leeren Emmerz langhs 't Schip souden stellen/ om (of de Chinesen ons met
Branders toe quamen) de brandt te upppen/ als oock/ dat men scherpe wacht
soude houden/ en dat twee Schuyten een berden deel van een mijl van de Schep-
pen/ alle nachten/ op de wacht souden legghen/ oock om water te haelen roeten
de stucken op/ en waeren wel op onse goede. En alsoo niemant van Aymoy
by

hy ons quam schreeven den 30. dito/een brief aen den Torock van Aymuy, en besteden die niet de oude Chinees, die wy op 't Epland vonden. Wy schreeven dat wy aldaer gekomen waren/ om met haer den handel en vrede te versoecken ghelyck wy in de voorige conferentie tusschen haer en ons gesouden/ gedaen hadden/ en voogt eenige complementen/tot sulch schryben wel boegende/publiceerden oock dien selfden dagh/ dese navolgende Ordonnantie/ op alle de Schepen.

Ordonnantie, waer naer sich het Volck vande Schepen,
legghende in de Reviere van *Chinchieu*,
sullen hebben te reguleren.

Doors
sichtighe
Resolatie

Alfoo wy met ons vier Schepen, alhier in de Reviere van *Chinchieu* leggen, om soo veel als moghelijk is, die van *china* 't uyt-varen naer *Manila* ofte eenighe andere onser vyanden plaetsen te beletten: derhalven wel te vermoeden is, dat de *Chinees* niet sullen naer laten hun uytterste devoir te doen, om 't zy met openbaer ghewelt, onder schijn van vrede, ofte andere bedriegghelijcke middelen) met haere Brandt-schepen, (diese mette stroom soudén moghen af seyndén) ons van hier te drijven: waeromme hoogh-noodigh is, datter voor al in alle de Schepen ofte Boots en de Chaloupen ('t zy datse aen boordt ofte een stuck boven stroom van de Schepen, als uyt-legghers mochten legghen) goede scharpe ende behoorlijcke wacht wordt ghehouden: Ende alfoo bevinden dat de selve dickmaelen by de Matroosen seer slechtelijck werden waer ghenomen, sonder acht te nemen, wat schaede ende onhuyl daer door te verwachten hebben: Werdt hier mede by den E. Commandeur *Christien Francke*; ende Raedt gheordonneert ende bevolen, ghelyck wy ordonneren ende beveelen midts desen, aen alle Scheeps Officieren ende Matroosen, niemantd uytghesondert, dat yder sijn wachte ter plaetse daer hy soude moghen ghesteldt werden, behoorlijck sal waernemen, op pene dat de ghene, die slapende oft ter contrarie doende, bevonden werdt, driemaal van de Rhaa sal vallen, ende met hondert slaghen voor de Mast gheleertst werden. Yder wacht sict voor schade, alfoo dese voorsz. Ordonnantie sonder eenighe dissimulatie aen de Contraventeurs, naer behooren sal ghe-executeert werden, want 't selve in æquiere ende naer ghelegentheydt der saecken alfoo bevinden te behooren. Actum in 't Schip *Groeninghen*, legghende in de Reviere van *Chinchieu* desen 30. October 1623.

Novem-
ber,

Den 1. November / quammer met een Scampan, een Chinees ghenaeamt Cipzuan, aen ons voogt / sep soo wy om vrede en den handel te versoecken quamen/ dat het aen haer zijde niet en soude manqueren / alfoo de ingesetenen daer alle wel toe geweghen waren / en gaf ons voogt goede hope van een goet succes. Sepde oock/ datter wel 300. Chinese koop-luden vergadert waren geweest en hadden besloten een request aen den Combon van Hockzieu te presenteren / en te versoecken om met ons te moghen handelen / alfoo sy (soo hy sepde) dooz den Oorlogh haer goet verlozen / en soo den Oorlogh continueerden/geschapen stont om't eenemaal te verarmen; resolbeerden daerom instantelijck den handel en vrede met ons aen den voorszreven Combon te versoecken, Desen Cipzuan sepde voogder / datter ter plaetse daer hy woonachtigh was / een Cluysemaer of Eremijt in 't gheberghte woonde/ die van grooten afkomst was/en hadde machtigh rijk (meene oock

En Chi-
nese
Cluyse-
maer,

ook Vanderijn over die Provincie) geweest/ hebbende hem nae 't overlijden van
sijn Wifs-vrouw/ die hy seer lief hadde/ tot dese eenzaamheyt begeben; dede nu niet
anders (soo hy septe) als arme luden/ die geen middelen en hadden/ haer saecken
by de grooten upt te rechten; was alsoo hy de grooten en by de kleinen in hooge
achtinge en aensien; ja hy wierde dooz een Propheet/ en sijn woorden dooz pro-
phetien ghesouden/ septe oock/ dat hy desen Cluysenaer het verscheil / tusschen ons
en haer te kernen had/ gegeven/ en hy oock verstaende/ dat de grooten pperatie
maechten/om ons te broozloghen/ was hy (septe Cipzuan) by haer ghegaen/hun
dooz segghende / dat (soo sy ons den Brozlogh aen deden) sy haer staet in perijckel
souden stellen. Waer ober Christiaen Franz. den dooznoemden Cipzuan vzaegde/
of men met die Cluysenaer niet te spzaech en soude konnen komen/om hem ons op-
recht en eerlijck versoeck/ met alle omstandigheden te vertonen 't welck Cipzuan
beloofde te sullen beschicken/ en twyffelde niet/ of soude dat wel verwerbe by hem/
en septe: Dit sal ick doen/ om dat ghy geloven sult/ dat ick het goet met u meene.
Daer op is hy vertroeken/ verklaerde/ steels- gewijs by ons gekomen te sijn.

Den 3. dito/ is Cipzuan met de ghesepde Cluysenaer, nevens noch een Chinees.
aen ons doozt ghekomen/ wy verklaerden hem de oorsake van onse komst/ en wat
onse meninghe en versoeck was/ die (nae datter eenige reden weder- zijds waren
gheballen) ons beloofde sijn upterste debdooz te sullen doen/ om de saeck tot een
goet eynde te brengen/ gaben hem een brieef (van den selfden inhoudt/ als die wy
met den ouden Chinees ghesonden hadden) aen den Torock. Wy beloofde die self
den Torock te behandighen. Twee a drie daghen daer nae/ quam Cipzuan weder
by ons/ en bracht antwoort op de onsen/ waer in den Torock schreef: Dat hy ver-
staen hadde/ dat wy met onse Schepen onder 't Eylant met de Pagoden ghearri-
beert waren/ den vrede en handel met haer versochten/ 't welck hem lief was/ soo
wy het met goeder herten meenden/ en niet gelijck wy dooz desen/ met valscheit
en bedroghe (ghelijck hem beliesde te schijven) gedaen hadden/ soude dan wel mo-
ghelijck sijn om een goet accoozt te maechen/ hadde ons inde laetste conferentie
met ons ghehouden/ twee wegen gewesen te weten: De ghevangen Chinesen in
byzichende te stellen/ en Pehoe, by ons ghenaeint de Piscadoris te verlaten/ en ha-
den gheen van beyden willen accepteren/ waer dooz de handelinghe doe vrichte-
loos asliep. Wy antwoorden/ dat onse meninghe goet was/ en althijt gheweest
hadde. Wy schreef wederom/ dat hy verstaen hadde/ dat wy ghekomen waren om
de Chinesen te verooven/ en gheen vrees of kloopmanschap mede brochten om te
handelen; waer op hy versocht/ dat wy onse meninghe souden verklaren. Waer
op wy weer aen hem antwoorden; dat onse meninghe goet was/ en niet anders
als vreden den handel versochten. Wy schreef wederom/ dewijle wy persisteerden
by onse goede meninghe/ dat wy dan een Capiteyn by hem souden senden/ om van
alles met hem te handelen/ en een vrede/ of bestandt tusschen malkanderen te sluy-
ten/ dooz een deel jaren/ of dooz eenwig. Wy versochte daer op aen den doozschre-
ven Torock, dat hem soude gelieve toe te laten/ dat wy met een Jacht/ dooz Aymuy
mochten komen/ om dicht by der hant te sijn/ want dese sake beter van na by/ als
van verre konde afgehandelt worden. Hier toe kregen wy met den naesten licen-
tie/ om met 1. a 2. Schepen dooz Aymuy te mogen komen. Webben epndelijck den
13. dito met malkankere goet gevonden/ dat onsen Commandeur Christiaen Franz.
met de Jachten Muyden en Erasmus naer Aymuy soude zepelen.

Den 14. dito/ vertroeken de Jachten/ die des anderen daegs dooz Aymuy qua-
men/ en wy met de twee Schepen bleven onder het Eplant legghen.

Verhael
van de
walscheit
der Chi-
nezen en
verre-
sche aen-
slag op
de onse,

Tusschen den 17. en 18. inde na-nacht/ben ick met de Boot na onse Jachten ge-
baren/om eens tijdingh te hebben/hoe de sake met haer gelegghen was/ want het
begon ons te verbzieten/dat het soo laangh duurde/daer het vooz haer vertreck so
na bp sechen; maer onder weegh zijnde/dicht bp de Jachten/saghen wy dat het
eene Jacht in de bzandt stont/en het ander hadde oock 3. Bander's aen boort/ en
voeren in groot perijckel dooz een groote menighe Daertupg/ van Scampantjes
en eenige Doozlog's Joncken/ en fagen ontrent 50. Bander's/voeren aen't Jacht
Erasmus, dat dooz kloeckmoedighepdt de eene Bzander hadde upt-gebluscht/ en
de andere twee van haer gekregghen/ soo dat sp miraculeuselijck van dat perijckel
verlost wierden; Maer het Jacht Muyden, raecten sijn Fock en Dooz-mar'ssepl
strack in bzandt/ en scheen niet te helpen/ verbzanden en sprongh voort met Volck
met al/ zijnde een deerlijcke sake. Wp ginghen terstondt na onse Schepen met het
Jacht Erasmus. De Dienden van Erasmus verhaelden ons/ hoe sich de saecke tot
soo verb hadde toeghebragghen/ sepden: met dat sp vooz Aymuy gekomen waren/
kregghen sp terstondt eenige Gedeputeerden aen boort/ versoekende dat eenighe
van de Hoofden aen Lant/ bp den Torock souden komen/ om van de sake monde-
lingh met malkander te spreken/ 't welck bp den Commandeur beleefdelijck wier-
de af-geflaghen/hem excuserende geen bequame Tolcken daer toe te hebben; maer
soo 't den Torock gheliefde/ soude eenige van de zijne senden/ met volle macht/ om
met ons een accoozt te slupten. Daer op voeren sp weer na Lant; weer komende
sepden: Dat den Torock haer volkom:n hadde gheauthoizeert/ en volle macht
ten dien epnde gegeven/ en dat alles wat van haer met ons gesloten sou worden/
vast en onverbzekelijck van hem soude ghehouden en van waerden ghekent wor-
den. Sijn daer op met malkander in handelingh ghetrede en gheaccoordeert/ en
besloten/ dat sp in Teyowan met ons souden komen handelen/ en albaer so veel zij-
de waren bzingen/ als ons Capitael soude strecken: Datse op de Manilha, Cam-
bodia, Siam, Pantany, Jamby, Andrigerry, ofte op eenige andere plaetsen niet en sou-
den varen/ als met pas van ons: Datse oock 4. a 6. Joncken na Baravia souden
senden/ om aldaer met den Heer Generael te spreken/ wegen de sake van de Pisca-
doris, daer sp ons garen af hadden. Dit accoozt Solemneel gemaecht zijnde/voe-
ren sp aen Lant; Quamen daer na wederom aen boort; Versochten dat eenighe
Capitepten bp den Torock aen Landt geliefden te komen: Dat het accoozt op de
eene zijde in 't Chinees, en op de ander zijde in Duyts soude geschreben en bezwooren
worden/ op dat den Torock de Combon van Hockzieuw, mocht schrijven; alsoo
in sijn presentie geschiet te zijn/ bzachten met haer drie Manderijns tot Ostagijs, en
(na haer gewoonte) drie pijlen tot verseeckertheit.

Mande-
rijns zijn
Gouver-
neurs of
Overste/
dan daer
zijn noch
Mande-
rijns die
onder de
Opper-
Mande-
rijns staen
van de
Provincie
van sulce
ke schijne
dese drie
gheweest
te zijn,

De Commandeur Christiaan Franz, met de Raden van de Jachten/ hebben
daer op goetd geboonden/ dat sp Commandeur self/ met Doede Florisz. Craegh,
Schipper op Muyden, en Willem van Houdaen, Opper-Koopman op Erasmus,
haer aen Landt souden verboegghen/ om het boven gheschreben te verreechten.
Aen Landt ghekomen zijnde/ met ontrent 30. Man/ onder ander oock de Schip-
per van Erasmus Jan Pieterisz. Reus, wierden daer (soo 't scheen) heel wel ontfan-
ghen. Sp stelden Tafels op Strand' voort Boots-Volck/ disten wacker op.
Den Commandeur belasten Jan Pieterisz. Reus, dat hy op de Maets passen sou/
om die strack weer nae boort te schicken/ en sp wierden ghelept na 't hups van den
Torock, 't scheen dat sp de Boots-ghesellen sochten dzoncken te maken/ de Man-
derijns dienden de Tafel/ wilden dat Schipper Jan Pieterisz. Reus, mede op-
waerts nae de Torock soude gaen. Wp gheliet hem of hy noch volghen sou/ maer
siende

siende (so hy hem inbeelde) dat het geen klaer-schapē werck was; dede de Maets opstaen/ en dadelick in de Boot vallen/ en boer met haer na boort. 's Abonts (gelijck het besproken was) ging de Stierman Moses Claesz. van 't Jacht Muyden, met een gemande Sloep na Landt/ om onse 3. booznoemde Raden te halen. Aen Landt komende/ wierden van de Chinesen gehouden/ 't Volck in de Jachten wisten niet wat sy dencken souden/ waerom dat de Sloep en onse Raden so lang aen landt bleven/ vzaegghden daerom de Oltagijs, waerom de onse niet weder en quamen/ antwoorden: sy zijn vrolijck; maer die vrolijckheyt is wel af te meten / want in de selfde nacht / ontrent vier uren booz daegh / quamen sy (als booz verhaelt is) niet wel vijftigh Vanders om de Jachten te vernielen/ gelijck sy't eene deden/ &c. De Chinesen hadden oock eenig Chinees hier aen de Jacht te gesonden/ daer sy ver- gif in gedaen hadden/ om alsoo ons Volck te vergeben/ maer wierde sonder schade by ons bekent/ 't scheen dat God het niet beliefsde. Dese tijdinge smarten ons alle dapper/ want was een groot verlies booz ons / en een Goddeloos schelm-stuck van de Chinesen, dan Godt sal alles te zijnder tijdt oordeelen.

Ter werelt en is geen booser senijn :

Dan Vrient te schijnen en Vyandt te zijn.

Den 18. dito/ haelden wy eenigh vrant-hout uyt de Wypsen / op 't Eplant met de Pagoden daer wy onder lagen/ dan resolueerden te verzeplen/ aen de Boort-zijde van de Riebt/ om aldaer te wyper booz de Vanders te leggen/ want wy sagen nu wel datse geen vrientschap/ maer vyantschap met ons sochten.

Den 19. dito/ quam het Schip de Engelsche Beer, uyt Jappon by ons/ die wy alle gelegentheit van ons wederbaren verhaelden/ en om dese en meer andere oorzac- ken/ is den Raet vande Schepen vergadert/ in het Schip de Beer, en besloten 't ge- ne uyt dese nabolgende Resolutie verstaen kan worden.

Resolutie genomen by de Over-Hoofden van de Schepen den Engelschen Beer, Samson, en Erasmus, op den 24.

November, voor de Revier van *Chinchiew*. 1623.

Alfoo op den 11. November uyt Jappon vertrekkende, tot meerder verseecke- ringe van onse reyse na de *Piscadoris* goet gevonden was, de Kuste van *China* aen te doen, soo zijn wy Godt lof, op den 19. deses, voor de Reviere van *Chinchiew* gekomen, en aldaer gevonden de Schepen *Groeninge*, *Samson* en *Erasmus*, waer van wy tot ons groot leetwefen hebben verstaen, het deerlijke verbranden van het Jacht *Muyden*, als oock de gevanckenisse van den *Commandeur Christiaan Fraus*. en de andere Ghecom- mitteerde, welcke van onse zijde ghegaen waren, om den Vrede met haer te bevesti- ghen; en alsoo de Instructie van den Heer *Commandeur Cornelis Ruyter*, is vermeldende, dat men 't zy Oorlogh of Vrede, de Revier van *Chinchiew* met Schepen beset sal hou- den, so is 't dat de Vrienden van de boven-genoemde Schepen, klaghen seer van sieck Volck overladen te zijn, voornamentlijk de *Samson*; hebbende qualijck soo veel ghe- font Volck, dar hy sijn Ancker konde lichten, en dien volghens ghenoodtsaecht soude wesen, de Kust te verlaten, of sijne siecken anders over te geven, om na de *Piscadoris* te brengen,

Is der-

Isderhalven goetd ghevonden en gheresolveert (naedemael de vrienden voornemt rapporteerden, dat den E. Heer Commandeur Cornelis Reyerfz. met de meeste siecken van de *Piscadoris* nae *Teyowan* vertrocken is, soo dat weynigh siecken in de *Piscadoris* zijn) van de ververschinghe, die wy voor de Vloote zijn hebbende aen de boven-ghe-noemde drie Schepen over te geven: Thien duysent groote Appelen, thien duysent Mikans, 20. Vackens, 200. Pompoenen, en drie Koe-Beeften, op dat door noot van ververschinghe, tot ondiens van de Compagnie, de Revier vae *Chinees* niet onbeset blijve.

En alsoo door de ghevanghenis van den Commandeur *Christiaan Fransz.* de Vloote van een Over-Hoofd ontbloom is, soo heeft den Raedt provisioneel tot naeder ordre van den E. Heer Commandeur *Cornelis Reyerfz.* ghesteldt, en stelt by desen, *Willem Yfransz. Bontekoe*, om in alle voorvallende saecken den Raedt te beroepen, daer in te presideren, ende als vooren de Vlagghe van de groote Stengh te voeren, &c.

Adus ghedaen en gearresteert in 't Schip den *Engelsche noer*, datum en Jare als vooren, Was onderteyckent by

Isaac van de Wercken,
Frans Leenderfz. Valck,
Herman de Couingh.

Pieter Fransz.
Ian Pieterfz. Reus,

Dese ververschinghe verquichten onse siecken upattermaten/hielden de *Gebiere* soo veel doentlijk was beset en onbyp/volgens onse orde/ soo dat de *Chineesen* niet byp op de *Maenieljes* en elders mochten varen; namen verscheptē van haer *Toneken*/ en ander *Daer-tupgh.* Opndeljk ben ick weder verzept nae de *Piscadoris*, en alsoo mijn tijdt ge-expireert was/ en niet ghesint wesende mp weder op nieu te verbinden/ hoewel den E. Heer *Cornelis Reyerfz.* mp daer sterck om aensocht/mp presenterende veele goede en beter conditien als ick ghehad hadde/ nebens merckelijcke verhooginge van gagie/ verwuif opndeljk/ na veel versoeckens/ dat ick mochte overgaen op een ander Schip dat gereet lagh/ om nae *Baravia* te bertrecken/ ghemant de *Goede Hope*. De E. Heer Commandeur *Cornelis Reyerfz.* gaf ons in 't lange mede een Resolutie/waer na wy ons in de voyagie en ontmoetinge van andere onse Schepen souden reguleren/ onder anderen oock dese korte *Instrucie*.

Bontekoe heeft
recht toe
der van
de *Piscadoris*
nae
Batavia.

Instructie voor de Raedts-persōnen, van 't Schip de *Goede Hope*, uyt *Pehoe* naer *Batavia* vaerende.

Alsoo onse Heeren M^r. ende d' Ed. Heer Generaels begheerten is, datter in alle Schepen een Persoon ghesteldt wordt, om in alle voorvallende saecken den Raedt te beroepen, ende over den selvighe te presideren. Soo is 't dat wy daer toe goetd gekent hebben; *Willem Yfransz. Bontekoe*, Schipper op dito Schip. om in alle voorvallende saecken den dienst der Compagnie betreffende den Raedt sal beroepen, oock daer over presideren, ende de eerste stemme hebben,

Ian de Moor Coopman,
Ian de Nayer Stierman.

Hoogheboosman,
Onder-Stierman.

de s. *Flower*.

Dese

Deze voorz Raeds-personen, wordt de volvoerighe van de voyagie ten hoogsten bevolen, ook 't gene den dienst der Compagnie is betreffende, soecken te vorderen alle vlijt aanwenden, om naer te komen, 't gene Ampel inde mede-ghegheven Resolutie van dato 19. Februarij, Anno 1624. verhaelt staet, In't Fort inde Piscadoris, desen 20. Februarij. 1624.

Cornelis Reyersz

Den 21. Februarij / ben ick met het Schip de Goede Hope, upt de Piscadoris t'zepl ghegaen / na Batavia, doch met Instructie / eerst dwars ober te loopen nae de Kust van China, 't welch wy deden / maer kregen een harde storm / doe wy by de Kust waren / en bebonden dat ons Schip soo onbeniert was / dat wy het niet de Fock qualijch boozt windt om honden krijghen / waren oock soo lech / dat wy staegh aende Pomp mosten staen; bonden daerom ongeraden / daer langer by te houden / maer onse reyse na Batavia te verbozderen / hielden boozt wint af / pafseerden den 24. a 25. dito / de Eplanden van Macou, hadden veel variabel weder.

Den 6. Meert / quamen wy by de Engelsche Beer, daer koopman op was Isaac vande wercken, en Schipper Frans Leendertsz, van Rotterdam, quamen ons aen boort / verhaelden dat sp aen de Chineesche Kust wel hondert en tsestigh Chinesen (soo Mans / Vrouwen en kinderen) gheheugen hadden / die wy (volgens onse ontfangen Instructie) van haer wilden overnemen / en hem belasten by te houden / maer sp verklaerden ons / dat haer Schip soo swach en lech was / dat sp 't qualijch boven Water honden houden / en daerom genootsaecht waren dzagent te houden na Batavia.

Den 8. dito bzicht de Schipper vande Beer ons twee klerne Beesten tot berberfinge.

Den 9. doeren wy de Beer aen boort / kregen weder 2. Beesten / een perth Boonen / eenige porten met Oly / en andere saecken.

Den 17. dito / liepen wy onder Poelepon ten Ancker / haelden hier Water / en namen 64. Chinesen van de Beer ober Doeren oock om brant hout te haken.

Den 20. dito gingen wy weder onder zepl.

Tusschen den 25. en 26. dito / is de Beer van ons gedwaelt.

Den 30. dito / quamen wy onder 't Mensch-eters Eylant ten Ancker.

Den eersten April / lichtten wy ons Ancker / en quamen des anderen daeghs / April. zijnde den 2. April / op de Riede boort Batavia.

Deden doe wederom eenige tochten ont Steen / aende boortgenoemde Eplanden tusschen Bantem en Batavia.

Ick van boornemen zijnde om my met de eerste gelegentheyt na Hollandt te transporteren / verbindende dat het spreek-woort waer en upt de erbarentheyt bekrachticht is / pder Vogel is gaern daer hy upt-gebroet is; want wat schoone Landen / Kusten en Rijcken / datmen bezept en besiet / wat Conditien / profijten / en vermakelijcheden dat men gheniet / 't soude ons maer pijn wesen / soo die hope ons niet onderhiel / van dat selfde eens na te vertellen in ons Vaderlant; want om die hope heten onse Kiepsen / Kiepsen / anders soude tusschen de balingschap / en sulch hopeloos reysen / niet veel verschil zijn. Terwile ick hier van Batavien af en aen voer om Steen (als verhaelt) wierdender d'x Schepen / te weten / het Schip Hollandia, Gouda, en 't Schip Middelburgh ghereet ghemaeckt om na Patria te gaen / welcke gelegentheyt ick aen waer nam: Versocht aen den E.E. Heer Generael Carpentier, en sijne Raden / om daer mede te vermogen vertreken / 't welch ick vertouf: selfde my tot Schipper op het Schip Hollandia, zijnde

Bontekoe
woort ge-
stelt op
t Schip
Hollan-
dia.

een treffelijck ghemontereert Schip / den Commandeur Cornelis Reyertz was ont-
bertusschen oock upt de Piscadoris op Batavia ghehomen / om mede na Hups te
vertreken / wierde gestelt tot Commandeur ober de dyp booznoemde Schepen.
Kregen hem in ons Schip / was een gautv erbaren Man / die de Compagnie in
veel saecken groote diensten gedaen hadde.

Syzecke
Willem
Cornelisz
Schonck
van Hoorn
1625. Fe-
buarj.

Hier op Batavia zijnde / sprack ick mijn Landsman Willem Cornelisz Schou-
ten, hadde veel ommegangh met hem / hy gingh op het Schip Middelburgh, om
mede met ons in Compagnie na t Vaderlant te gaen.

Den 6. Februarj 1625. zijn wy met ons dyp booznoemde Schepen van Ba-
tavia vertrocken / om soo Godt wilde / nae Hups te gaen. Deden in passant Ban-
tem aen / daer eenighe van onse Schepen laghen / lichten daer een grof Lou met
een Marssepl upt; Raimen doe ons afscheydt van de Vrienden / met een Weste-
lyche Wint / dat booz ons inde Wint was. Iubeerden daerom tot onder t Ep-
landt Sebbesee, t welck aen de binne-hant vande Straet van Sunda leydt / Suma-
tra naest. Bleven aldaer 3. a 4. daghen legghen / nae de goede Wint wachtende /
oock om dat de stroom soo hart de Straet in viel.

**Vertre-
ken na
Hollant.**

Den 15. dito zijn wy weder t zepl ghegaen met de Landtwindt / kregen een
slagh-boegh en raechten den 16. dito bukten de Straet van Sunda, hebbende den
Wint Westelijck / liepen om de Supdt / met wepnigh hoelte / doch de Wint
wackerde van dagh, tot dagh; Liepen al Zupd-waert ober / verhoopten een
Zupdelijcke Wint te krijgen.

Den 27. dito kregen wy de Wint upt de Zupdelijcker handt / hadden de
hooghte van 17. graden / Zupder bzeete / wenden als doen West-waert ober / en
stelden onse hours Westelijck aen / nae de Caep de Bonefperance toe / tot dat wy
kregen de hooghte van 19. graden / Zupder bzeete; hadden een Z. O. Wint / en
hy Oostelijcke noch al op de hant; gingen al Westelijck aen / met sijbe hoelte /
foo veel als wy gaende konden houden.

Martius

Den 15. Maert's moegens de Son in t opgaen gepept hebbende hebbon-
den 22. graden / afgaende Nooyd-Westeringh van t Compas. Den selfden dito
wierdt onsen Commandeur Cornelis Reyertz heel sieck.

Den 16. 17. 18. dito / begon het soo stijf te wapen / dat wy t booz een Schoo-
vers Fock met de Blindt op geen 8. streken konden gaenden houden / bzeesden
dat wy s nachts van malhander souden raken. En alsoo wy het byer's nachts
voerden / soo liep ick hy de Commandeur in de Kajupt / ende ontboodt daer de
Scheeps-raet / septe tegen den Commandeur, die / als verhaelt / heel sieck lagh /
foo wy dus te nacht zeylende blijven / soo bzees ick / dat wy Moeghen van mal-
hander sullen wesen / want het Volck konden t op geen 8. streken gaende houde.
Oordeel daerom best te wesen / de zeplen by daegh in te nemen en schieten onder
Zee / want als onse makers dat sien / sullen van ghelijck doen / dan heb ick wel
moet dat wy malhander in dese nacht soo verde niet sullen ontdrijben / of wy sul-
len malhander Moeghen wel sien. Daer op septe den Commandeur, dunckt u
dat goet te wesen Schipper / soo laet ons soo doen. Het welck wy deden / namen
onse Fock met de Blindt by daegh in / besloegense wel dicht / en schoten onder Zee.
Onse twee ander Maets / te weten / het Schip Gouda en Middelburgh, dat sien-
de / deden van gelijcken / namen haer Zeplen / en schoten mede onder Zee / lep-
den t met de steben Zupd-waert ober. Ses glazen in de nacht / begon het soo
schijckelijck te wapen / dat het die gene die t ropt geschoort noch gesien heeft / on-
moeghelijck sou schijnen / dat de Wint sulcken kracht kan by brengen. De Wint
was rontom de Compassen / want de Compassen draepden rondtom / dat wy
niet

**Mees-
schen
hoem.**

niet konden sien hoe wy wendt lagen. Het Schip sackte dooz de Windt so laegh in 't Water / als of de Windt recht van boven neer quam / dat het scheen dat de Anchers / die op de boegh stonden / by 't Water quam / ja meende dat het Schip sonck. Ten lesten waepde onse groote Mast over boozdt / en bzack ontrent d'p badem boven 't boevenet / waer dooz het Schip doen weder rees. Wy stonden by malkander / met de Hoofden tegen malkander aen / maer konde niet roepen noch spzecken dat wy malkander konden verstaen / te weten / die boven waren.

Waar
maest
waeyt op
der boort.

Dese onstupidige harde Windt / die men een Ozaen noemt / duerde ontrent 6. a 8. glasen / doen begon de Wint weder te minderen. Doen het op sijn hartste waepde / was het Water soo slecht als een tafel / dat het hem niet konde verheffen / maer doen die windt af nam / verhsief hem de Zee soo geweldigh / dat het scheen dat het Schip het onderste boven soude rollen / en slingherde al-te-met het boozt los onder Water / waer dooz wy soo veel Water ban boven in kregen / dat het ons heel verlegen maecte / want het Water liep in 't rupm / soo dat wy al seben doer Water in 't Schip hadden eer wy 't wijs wierden / waer dooz wy meenden dat het Schip al sonck / pompten met alle pompen / maer het Water scheen daer al tegen aen te wassen. Hier stonden wy verslagghen / want was een versufte kans ; Daer op raecten de Pompen noch onklaer / dat wy niet Pompen konden / want de wzanghen raecten vol Peper / 't welck de Pompen verstopte. Wy hadden 60. stucken / soo Metalen als Pseren / in 't rupm onder de Peper op 't Genier legghen / die raecten dooz 't slingeren gaende / bzacken met de dooren dooz 't Genier / waer dooz de Peper dooz 't Genier op de Bupckdenningh liep / en booz het Water waren de bullinghen van de Bupckdenningh op ghe-dreben / doe spoelde de Peper al-te-mael in de wzanghen ; Doch alsoo wy hoopen en vertrouwden dat het Schip onder noch goedt was / deden onse best / om alles te doen dat wy konden / setten de Pompen up / en wonden stucken van oude blagghen beneden om de epnden van de Pompen / en setten de selfde epnden op de Bupckdenningh neer / pder in een mande / bielen doen weder / mer alle macht / aen 't pompen ; doen bleven de Pompen kilaer ; Sagghen datelijck dat het Water minderde / waer dooz wy weder moet kregen. Onse af-ghewaepde groote Mast lagh de heele nacht en rinck-raachte onder 't black en op de zijd van 't Schip / dat wy breesden dat sy ons onder lech soude maecten. Het volck up het rupm riepen. Hack alles af dat hem bast houdt en laet hem dzyben ; doch wy deden onse best / hientwen het groote Wandt te loebert stucken / maer in sy / dewyl het Schip soo schpichelijck rolde en slingherde / konden wy niet schzap raecten / most hem in de nacht soo behelpen / maer met den dagh hackten wy alles af dat wy konden sien / en raecten soo van de bleet onslagghen. 's Mozzghens sagen wy rondtom na onse twee Mackers / maer mistender een / te weten / het Schip Gouda, maer 't Schip Middelburgh, lagh te loefwaert van ons / was alle sijn Masten gupt / mer Boegh-spriet / Galioen en al / upghesondert sijn Besaens Mast / waren alsoo beyde in een soberen staet. Goeden raedt was hier. Het Schip Gouda, deed hem niet op / breesden dat het ghesoncken was / ghelijck het oock is / soo naest te gelooven is : want 's nachts waren wy dooz een plaets ghedzeben daer het Water heel bzupn / en slechter was / als anders ; eenige schepten met de Pudits daer in / seyden dat sy Peper schepten / biel ons doe al op de leden / dat het met een / of beyde onse mackers niet wel ghestelt most wesen / hoe-wel wy 't niet op 't beste hadden / soo gaf ons dit berlies / van 't Schip Gouda, een groote herten wee. Het worde 's anderendaeghs goedt weder / het Schip Middelburgh lagh (als ghesepdt) te loefwaert van ons / maer konden by

Het
Schip
Gouda
wozt ge-
milt.

Het schip
Middel-
burgh
wapen
de groote
en Focke-
mast af-
verfch-
ten huyf.

malkander niet komen / laghen beyde gaer als in onmacht. Dooz dagh schoof Middelburgh sijn Sloep ober boozdt en roepden naer ons toe / quamen metten dagh achter ons Schip onder de Galderp / en riepen aen ons / waer dooz wy vershoten dat het te wonder was / want wy waren daer niet op verdacht datter volck ontrent ons was / saghen upt de Galderp / hoozden dat het de Sloep van Middelburgh was / lieten de Val-reep achter uphanghen / daer de Schipper by ober quam ghenaemt Jan Dijke van Vlissinghen / met noch een ander / vertelden ons haer wederbaren en hoe dat sy ghestelt waren / en wy haer het onse / klaegden ons dat sy alle haer Masten en ghereedschapp quijt waren / en soo wy haer niet honden ontfetten / dat sy gheen Landt soude konnen krijghen / wy hadden onse Focke-mast en Boegh-spiet met de Besaens-mast noch behouden / als mede onse groote Kree / dooz dien ich onse Krees om laegh hadde doen strijcken wepnigh te booren eer de Windt aen quam / en sy hadden haer Krees om hoogh laten staen / waren daer dooz al de bleet quijt : doch de beste boegh most booz / resolbeerden daerom dat wy Middelburgh souden overgheben onse groote Kree / met onse boozstengh / met een Spier van 14. palm die wy noch in 't Schip hadden (dan hadden sy moet so veel stompen te rechten / dat sy hoopten Lant te krijgen. Wiert oock besloten: dat als wy haer dit souden overgeben / dat elck dan sijn best doen souden / om het eerste Landt te krijgen / dat men hondt / hadden het gemunt op de Bay van Sancte Lofie aen 't Eplandt Madagascar.

Dit wierde alsoo gearcesteert by den byeeden Raedt in de Kiejupt; En dewijl ich Schipper was / most het commandeeren aen het Volck. Als ick boven quam om te commandeeren / stond het Volck tegen wy op / en hadden daer veel tegen / seiden / wy hebben meerder noodt als Middelburgh, wy willen 't niet ober gheben. Daer stont ich doe en keech. Doch seide met soete woorden : Mannen / siet toe wat ghy doet / want laeten wy Middelburgh hier legghen in onmacht / 't is secker dat sy haer niet redden konnen / soo moeten sy vergaen / want sy konnen geen zeyl maken / wy zijn immer Christen menschen / laten wy ons oock Christelijck toonen / denckt eens / wat wy wel souden willen / als wy in haer plaats waren / laet ons dan oock dat selfde aen onse eben-naesten doen / gingh haer met soo veel moepe woorden aen als ich honde by brenghen. Een laersten schoolden sy by malkander / begonnen de hoofden t'samen te steeken / en seiden tegen malkander wat sullen wy doen / wy zijn alle-lyckewel Christen menschen / ghelijck de Schipper seyd / en of Middelburgh dan niet te recht quam / wat hadden wy te seggen / quamen daer op wederom by wy / booz de groote Mast / en seiden wel Schipper / als wy Middelburgh dit goet bygeset hebben / moghen wy dan van hem schepen: Waer op ick antwoorde / ja : dat het soo in de Kiejupt besloten was. Doen lieten sy het glijen / setten de stengh af / smackten die met de groote Kree met de 14. palms Spier ober boozdt. Hier op namen die van Middelburgh haer affscheydt / en roepden na boozdt met het goet achter aen / souden malkander binden in de Bay Sancte Lofie, soo 't Godt gheliefde. Doe vzaegghden ons Volck wederom: mogen wy nu van haer schepden? Ich seide: Ja. Onse Focke Kree lagh neer; ick seide: Dat aen 't Cardeelbande Fock / en hijs de Fock om hoogh / het welck sy datelijck deden / en liepen de Fock ten eersten om hoogh / tot boozt 't Honnier. Te booren scheen het schier onmogelijck de Focke-ree te hijsen / maer doen 't een willige wegh was / quam het niet eens aen.

Setten
hem haer
stengh en
ander
goet by.

Schep-
den van 't
schip
Middel-
burgh.

Den 22. dito / zijn wy van Middelburgh ghescheyden / stelden onse hours naer het Eplandt Madagascar dat ons het naeste was / en kregghen den 30. dito / het Lant in 't gesicht; zeyden dicht by 't Landt / sagen wel eenighe drooghten van-

den/ doch waren onbekent/ waren ontrent na onse gissinghe 8. a 9 mijlen beoosten de Bay van Sancte Lofie; wilden ons niet gaern van de wal af begheben/ om dat wy soo schaloos waren; hebben daerom geresolveert het Ancker te laten vallen/ was ontrent 25 baden diep/ en de Sloop upt te setten/ en by de Wal langs te roepen of te zeplen nae't te pas quam/ om te sien of wy de boozschreben Bay niet konden aentreffen. Hier op ben ick met de gemande Sloop van daer't schip af gesteken. Vonden de boozmoemde Bay ontrent 8. a 10 mijlen van daer't schip lagh; seyden de Eylandtjes en de hoecken en diepten met het diep-loot/ ober en weer ober/ en vonden dat het een bequame plaats was dooz't Schip. Dat ghedaen zijnde/ boeren verblijdt weder na't Schip/ quamen 's anderendaeghs wederom aen boozdt/ ende vertelden alle ghelegentheyt wat ons weder-baren was; lichten ons Ancker en zeyden daer nae toe; brochten het Schip met Godts hulp daer in / waer dooz wy al-te-mael vol bzeught waren / dankten Godt dooz sijn genade.

Wonen
in de
Bay van
Sanct
Lofie.

Den eersten April hebben wy goetd' ghelvonden het Schip te lossen/ en Tenteren op't Landt te maken/ om't goet te berghen/ en de Lockgaten te klaren; en alsoo ick met de Sloop aen Landt boer/ sagh ick dat de Zee by wat aen-liep/ docht my daerom dat het niet geraden was/ om't goetd' aen Landt te brengen/ want sou sijn perijckel loopen om Schuyt en Boot stukken te krijgen; hebben hierom besloten het ruyt te lossen/ en het goetd' in't Schip te houden/ het welck wy deden/ droegen het goetd' boozt upt het Schip/ met saken/ en slozen de Constapels Kamer vol/ en in't Boevenet/ kregghen het boozt-schip metter haest heel leegh/ maechten een beschor dwars ober tegen de groote Mast aen/ dat het goetd' ons van achter niet konde toekomen/ namen doe de vissinghen op/ klaerden de Wanghen en de Lockgaten/ schozen doe toulwen van boozten tot achteren dooz de Lockgaten/ om die klare te houden/ of sy by ongeluck weer verstoppen. Doe brochten wy het goetd' upt de Constapels Kamer en Boevenet/ weder boozt in. Dat gedaen zijnde/ namen het goetd' achter upt/ en berghden't weder in de Kamer en Boevenet; klaerden daer de Dullinghen en Lockgaten oock/ schozen doe de toulwen boozt van de Mast af dooz de Lockgaten tot achter toe / soo dat wy by ghelegentheyt de toulwen heen ende weder konden halen/ dooz de Lockgaten. Ondertusschen spracken wy met de Inwoonders van't Landt/ wy wesen haer dat onsen Mast en onse doent soo onklaer was/ en vzaegghden offer gheen raedt was om een ander Mast te krijghen. Sy konden onse meeninghe verstaen/ en wesen ons Landt-waert in; gingen met ons/ en toonden ons daer toe bequame Boomen; seyden/ dat sy ons souden helpen in alles wat wy van doen hadden. Ick trock met Volk/ Jnen/ Trechels/ Bijlen en Saghen daer na toe/ kregen ons gerijf/ sloepten en brochten de houten met groote moeyten ontrent't schip/ stelden de Timmerluy in't werck/ maechten van't swaerste eyndt van't hout/ dat ontrent 18 Palm dick/ en 28 voeten langh was/ een eyndt op de stomp van onse ghebroken Mast/ saegghden een swaelf upt het dickste eyndt/ en hieuwen onse stomp/ die ontrent/ als gheseydt/ drie en een half baem boven't Boevenet hoogh was/ selierp toe/ en settender het nieuwe eyndt op/ in malkander sluptende/ leyden doe hier wangen daer op/ en woelden dat soo te samen/ waer dooz het een sterck heelt werck worde; namen doe onse Besaens Mars/ saegghden die midden dooz/ en setten de syden soo verre van malkanderen als sy de Mars wilden wijt hebben/ en bulden de gaten toe met Decelen/ soo dat de Mars goetd' werde. Waren alle daghen besigh om onse dinghen weder te rapareren/ soo wel in't Schip als aen Landt. Wy hadden eenighe

April.

Maken
weder 't
Mast.

Yfers/ ghelijck sp in de Lijn-banen gebzupchen/ om Tou-werck te slaen/ Kelden een Lijn-baen op 't Landt toe/ hachten een van onse sware touwen meest aen enden; dedense los/ en sloeghen al ons loopende Want daer af; verbefighden ten naesten by een gheheel Touw/ boozt namen wy onse Cabel Touwen/ hachtense stucken/ en maechten daer onse groote Wandt van/ sochten ons selfs alsoo te behelpen/ het best dat wy konden. Het gernchte ging daer wijt en bjeet dooz 't Landt/ dat wy daer waren/ daer op quamen de Inwoonders van wijdt en zijdt/ zeben haer Beesten booz haer henen/ tot by ons/ daer sp haer neer sloeghen. Steiden haer Tenten op/ brochten ons alles wat sp hadden/ Appelen/ Aemoenen/ Ceteroenen en Welck/ die sp eerst optwelden/ cer sp die aen ons verhochten/ om dat sp niet mochten dueren/ want was datelijck gooz. Ruplden en hochten oock van haer eenige Beesten. Haer Disschers voeren t'Zee/ en brochten ons die Dis/ die top van haer ruplden of hochten. Dit Volck waren ons heel toe-ghedaen/ wesen ons dat sp Opanden hadden op 't selfe de Landt. Versachten/ dooz beduydinghe of wy haer wilden helpen/ soo souden sp ons alles doen wat sp konden. Hier viel oock Was en Honich; verhochten een deel aen ons. Wy verstonden upt haer/ dat haer Coning Spaens sprack/ die een dagh reysen 5. a 6 van daer woonde. Wy stuerden twee van onse Maets na den Coningh toe/ om te bzaghen of hy ons eenighe Rijs wilde verhoopen/ de een was ghenaemt Abraham Stevenz. van Vlissinghen, die goedt Spaens sprack/ met noch een ander Jongh-man. Sp quamen by den Coning/ wierden van hem wel ontfangen. Sp deden haer boodtschap; Versochten eenige Rijs te koop: Maer den Coning septe: Dat sp dat Jaer seer ghequelt hadden gheweest van de Sprinck-hanen/ die de Rijs meest opghe-eten hadden/ het welcke booz my wel te gelooben was/ want ich heb self gesien (na dat ich een stuck Landwaert in was geloopen) dat de Sprinck-hanen op quamen rijzen upt het Landt/ offer een Wolck quam aendzijden/ blagen my op 't lijf en op de borst/ soo dick by een/ dat ich mijn aeffem qualijck konde krsghen. Sp hadden bleugelen om te vliegghen/ en op 't Landt staende/ hiptense als andere Hip-Hanen. De Coningh septe/ datse al-te-met wel 3. a 400 Mannen konden stellen/ om de Rijs te bewaren/ en de Sprinck-hanen van daer te houwen/ maer hulp weynigh/ konden daerom gheen Rijs krsghen. Wy saghen dat de Inwoonders de Sprinck-hanen namen/ en strecken daer de bleughels af/ leydense op 't byer te bzaden/ en atense op/ wesen ons dat wy 't mede doen souden/ doch wy hadden daer gheen lust toe. De Coningh quam nevens onse twee Maets by ons by 't Schip; Schonck ons vier Beesten/ daer booz wy hem 2 Musquetten gaben; Sepde ons doe oock dat hy gheen Rijs missen mocht.

Da dat wy hier 11 daghen ghelegghen hadden/ soo is den Heer Commandeur Conelis Reyersz. ghestorben/ en in den Heer gherust/ begreoben hem op een Eylandt (dat booz in de Bay lept) vol geboointe/ onder een lustigen groenen Boom/ de beste die wy bonden.

Op dit ober-lyden/ is dit versken gepast.

De doodt die volght ons over al,
En niemant weet den tijdt wanneer,
Noch waer, dat sy ons treffen sal,
't Zy Oost, of West, dan Godt den Heer,
Maer wie hem met Gods wil vernoecht,
Die is te vreen, hoe hy het voecht.

Onse

De
Com-
mandeur
Cornelis
Reyersz.
van der
Gouw
steet.

Onse Musquettiers schoten drie-mael af / ober de begraefenis / en upt het Schip woorden s schoten geschooten; namen doe onse affshept van het graf/trocken wederom aen't werck / om onse Scheeps-saken kilaer te maken. En alsoo het Volck dichthils upt-wegen en meerder wellust als werck socht/en ick wettende in wat staet wy waren/vermaende het Volck alle dagen met soete woorden: Mannen laten wy doch onse best doen/om kilaer te worden/op dat wy onsen tijt hier niet versupinen/want wy zijn maer vooz 8 maanden gebicualieert/en versupinen wy hier onsen tijdt / ende eten die virtualie op / soo moeten wy weer om na Baravia, en daer (wist ick wel) hadden sy gheen sin aen/spzack haer derhalven een moet aen/en in plaets van gebieden/moet ick sincken ghelijck in sulche gelegenthept meer-malen geschiet. Want wy hadden noch veel wercks te doen: Hier waest met wy ghelijck alst met Scipio Affricanus was/die (na ick wel gehoor heb) dichthils plagh te seggen: ick ben nimmermeer min ledigh/dan als ick ledigh ben / en nimmermeer min alleen / dan als ick alleenigh ben. Want ick hadde 's nachts ghenoech te doen met te practiseren / hoe wy 't des daeghs souden aenleggen met maken en toe-stellen/om met vzeede een peder op sijn werck te stellen / soo dat de Maets in't ernde als oبرتunght wierden in haer gheinoet / dat een pder sijn best dede tot den 22 April toe/ doen waren wy wederom kilaer/ en lagen met de Kees in't Crups/geret om onse repse te verbeteren; haelden onse water-baten vol Water/ en ons Volck kregen soo veel Appelen en Lemoenen/als een pder in sijn koop konde bergen.

Sch
wy der
kilaer om
te vers
trecken.

Inwoonders van die Lant/waren meest heel swart/sommige hadden het hant by 't Hoof hanghen/sommigen gekrult als Schaeps-wol; de Vrouwen hadden 't hant rondom't Hoof met klepne vlechtsiens geblucht/en dat sineerden sy met traen/dat het glom teghen de Son/'t welck de Mannen meest mede deden. De meesten-deel hadden gheen meer als een kileeren om de middel/om haer schaemte te bedecken/en sommige gingen heel naecht sonder schaemte.

Den 23 dito/besloten wy/om des anderdaeghs moggens met de Lant-wint 't zepl te gaē/maer in de selfde nacht zijnder twee van onse maets/die de wacht hadden/ met onse klepne Schurten aen Landt ghebaren/en liepen wegh by de Swarten / dat wy haer niet konden binden. Waren daer in heel verwondert/want sy hadden het gantsche Schip mede helpen kilaer maechen/en liepen juist den lesten nacht wegh / en dat by sulck Barbarisch Volck/ daer ick niet konde merken/datse van Godt of sijn gebodt wisten. Enen van dese wegh-loopers was genaemt Hilke Jopkis upt Vrieslant, en aen ander Gerrit Harmelsz. van Norden. Wy maechten gissing datse haer te veel vermenght hadden met de Vrouwen / die dooz schoon-schijnende beloften / haer herten ghetrocken hadden om daer te blijven/ want de Vrouwen krachtighe Instrumenten sijn om de Mannen te verleyden: Waer toe de exempelenoimodigh zijn op te halen. Siet alleen op Samson, David, en Salomon. Wy sagen alhier veel Kinderen loopen/die byhangs blanch waren/met blanchachtigh hant by 't Hoof hanghen/ maechten gissinge die van Hollander toe ghestelt te wesen / die vooz ons wel meer in die Bay ghelweest hadden. Die Vrouwen waren heel graegh om by ons Volck te conbrseren/want hadde op dese plaets/ soo wel Wijn ofte bier te hoop geweest alsser Vrouwen waren te krijghen/ wy hadden ons werck soo dza niet uptghe-recht: Maer nu als sy by die Vrouwen hadde geweest/quamen als Lanniere mach weerom aen haer werck. Dit segh ick van vele de bromen uptgesondert.

Dooz 't wegh-loopen van dese 2 Maets/ ts ons verterck noch een dagh langer ghetardeert/ want wy liepen die dagh noch aen Landt/om haer te soecken/

2 Maets
loopen
wegh by
de Swa
ren.

kregenſe wel in't gheſicht / maer ſp ons wijs wordende / liepen van ons af / ſoo dat wy haer daer moſten laten.

Wet.
boorden
haer
krenſe na
Hollant.

Doe ſijn wy den 25 April met de Landt-windt t'ſepl ghegaen / liepen om de Supt met rebelijck weer / tot den 10 May / met een Weſtelijcken wint / kregen veranderingh van wint en weer / met reghen / den wint heel onghesupmigh upt den 10. S.W. wendent als doen Noozdt-waert ober / vernamen dat wy noch ſoo veel dwangh van ſepl achter niet en hadden / dat wy acnde windt konden ober wenden / liepen dooz de windt om / en ſtaecten by de windt ober / om boven 't Eplant Madagaſcar te ſeplen. Het weer nam alle dagen aen met ſtercken W. S.W. windt / ſoo dat wy onſe Marſſeplen moſten in-nemen / en lieten't al deur ſtaen boven Madagaſcar heen / tot dat wy het baſte Landt den 28 May in't gheſicht kregen / ghenacmt Terra de Natal. By 't Landt komende / wierdt het moey weer / met een klare Lucht / maer de dijnningen heel hol / die bande Caep de Bonesperanſe quamien al ſchieten. Wendent als doen bande wal af / vernamen datter een harde ſtroom by de wal upt liep / die ons nae de Caep toe trock / was een wonder om ſien / dat het Landt ſoo hart vertierde / welck ons goede moey gaf / om boven de Caep te komen. Kregen 's nachts weder onſupmigh weder / met miſt en regen / waer dooz wy 3. a 4 dagen bande wal aſliepen / met Schobers-ſeplen / hadden den wint al Weſtelijck met holle dijnningen upt alle oozden / ſoo dattet Schip ſijn leden dichtwils verſette dat het kraechte. Hadt het geen ſterck Schip geweest / het hadt niet mogelijck geweest / om heel te bijden. Doen het weer wat bedarde / lepen wy 't weer Noozdt-waert ober nae de wal toe / konden dooz't onſupmigh weer gheen hooghte nemen / doch lieten't ſoo langh deurſtaen dat wy 't Landt ſaghen / doen klaerbent weder op / namen de hooghte / en bevonden 35 graden / waer upt wy ſaghen / dat het Landt van de Caep Augules was / die op de hooghte van 35 graden lept / wendent bande wal af / kregen een W. S.W. windt met regen / begon weder ſoo ſtijf te wapen / en de Zee liep ſoo teghen malkander aen / en sloegh in 't Schip / dat het ſcheen het Schip in de Zee ſoude verſinzen / doch dooz Godts ghenade woofelden wy daer noch deur / dat gheheel onghesien ſcheen.

Dit duerde 4 daghen / laghen nu met een ſepl / en dan met 2 Schobers-ſeplen by. Ons Schip was ſoo ſtijf / dat wy ſonder ſepl niet wel konden bijden.

Junij.

De Caep
de Bon-
ſperance
ghepaſ-
ſeent.

Den 6 Junij begon het water ſlecht te worden / en kregen heel goetd weer / namen de hooghte / bevonden 32 graden en 16 minuten / waer upt wy beboonden / dat wy boven of biinnen de Caep de Bonesperance waren / want de Caep lept op 34 en een halve graet. Doe wiert het handt ober handt ſulck baſt moey weer / dat het ſcheen dat wy inden Hemel waren / daer wy te bozen ſchenen inde Hel te weſen / en daer wy te bozen verſuft en ſchier hopenloos waren / om boven de Caep te komen / waren wy met de ſtroom tegen de wint aen / met dat breeſelijck weer / daer boven gedrongen / tot onſer aller verwonderinghe / en daer wy te bozen ſchier geen of wepnigh ſepl konden voeren / konden wy nu wel / alwaert 2. Marſſeplen hoogh voeren. Setten onſe koers na 't Eplant Sancte Helena, kregen een S.O. en O.S.O. windt / met moey koelte.

Komen
aen S.
Helena.

Den 14 Junij kregen wy het ſelfoe in't gheſicht / daer in wy al-to-famen ſeer verblijf waren. Liepen dicht by de wal langhs. Om de hoek komende / als men na de Kerck-vley toe komt / daer de water-plaets is / ſaghen wy een Spaenſche kraech reecht dooz de Kerck-vlev leggen / ſoo haest ſp ons ghewaert werden / brochten ſp een woep upt na 't Landt toe / en korten met het achter gat dicht aen Landt / met ſijn Anker t'Zee / en boerden dareljck eenigh geſchut met

de Boot den Lant / en maectten een Waterp op't Lant. Wy met het Schip
Hollandia, hem te met naeckende / hreghen een d'warrel wint / dewijl het Landt
seer hoogh is / en de winden ober't Lant d'warrelen / konden hem daerom niet
beseplen / of by hem komen / want ons boornemen was hem datelijck een boot
te legghen / sijn Touwen af te hacken / en met hem in Zee te gaen / hadden't ge-
noegh konnen doen / want sijn Geschut lagh soo hoogh dat wy met ons Schip
wel onder sijn Geschut konden legghen / hadde onse aenflagh ghelucht / wy
twijffelden niet of sonden hem vermeestert hebben / doch dooz de selfe d'warlin-
ge / quamen op een musquets schoot by hem. Wy manden onse Sloep / suerden
den Onder-Coopman Harmen de Koningh, (was uyt den Haegh van daen)
met een Dreedt-baentje naer toe / sp dat siende / manden haer Boot metter
haest / en quamen ons volck inde moet tusschen bey de Schepen. Derpzeuden
malkander. D'aeghden ons / waer wy van daen quamen. De onse ferden van
Java, en dat wy van ons Compagnie verdwaelt waren / die wy alle uren ver-
wachten. De onse d'aeghden waer sp van daen quamen / seuden van Goa.
D'aeghden bozder (alsoo sp de water-plaets in hadden) of sp wilden toe-laten
dat wy quamen en haelden water / 't welck wy noodigh van doen hadden / en
dat hebbende / soo wilden wy datelijck vertrecken. Waer op sp riepen anda Pe-
tro, anda Canaly, met veel sinadige woorden meer. Doe keerden ons volck met
de Sloep weder na't Schip / vertelden ons haer wederbaren. Daer op hebben
wy datelijck des scheeps-raet vergadert / overleggende wat ons hier in te doen
stont / bonden goet dat de Sloep datelijck weder na haer toe soude baren / om te
vraghen hoe of sp haer beraden hadden / of wy souben konnen water halen of
niet / en so sp als bozder dat niet wilden toe staen / so souden sp wederom t' Schep
konnen / en men soude haer noch soo veel tijds gheben om haer te bedencken / dat
men een glas soude om-keeren / en soo sp / eer 't uyt gheloopen was / quamen en
stonden ons verfoet toe / soo souben wy haer met vreden laten / en soo niet / sou-
den daer datelijck in b'zanden. Met dese resolutie is de Sloep weder met een
Dreedbaen naer haer toe geroept. Sp quamen ons volck weder met haer Boot
in't gemoet. Daer stont een Munnick met een Kap op't Hooft / in haer Boot
die ons volck verpzeude. Onsen Onder-Coopman de Coning sijn reden ghe-
daen hebbende / hreghel verkeert antwoorde als booren anda Petro, anda Cana,
wy willen jou hier niet sien / wegh van hier. Onse volck een boot konne-
de / hebben dit rappoort aen ons ghedaen. Doe lieten wy datelijck de kloek luy-
den / deden 't gebedt / setten een glas van een half uur op de Spil / en soo d'z liet
selfe glas uyt was gelopen / en wy haer niet saghen konnen / hebben wy date-
lijck byer op haer gegeven / met halve kaartouwen / daer van wyder elf hadden /
en schoten in de kraeck dat het rammelde / want hy goet te raecken was / sijn
voorzschip ofte kasteel was soo't scheen soo hoogh / als onse boot. Mar's / al-hoe-
wel wy een Schip hadden van vijf hondert lasten / wy schoten daer soo langh
op / tot dat sp wepnigh meer uyt de kraeck schoten / maer met het Geschut dat
sp uyt de kraeck op't lant hadden gehaelt / en op haer gemaecte Waterp had-
den gestelt / schoten sp gesadigh in ons Schip / of sneter met handen in-lepen /
want elcke schoot wasser een / dat raechte / 2. 3. a 4 voeten boven 't water / soo
dat wy vreesden / dat sp ons in de grondt souden schieten / hreghen oock eenige ge-
quetsten. Onder allen woorde onse Onder-timmerman ghenaemt Bockien van
Dort berde sijn beenen afghegeschoten / leefde noch een wepnigh tijds / maer storf
datelijck / waer dooz wy daer niet konden blijven leggen / resolbeerden een woyp
upt te v'zengen na de wal toe / daer eenige hilppen lagen / hozten achter die hilp-

En
kraeck
hout haer
van lant.

Schieten
teghen
ma'hama
der doch
mer wep-
nig voors
deel.

pen / tot dat wy by van haer schieten waren / van de Batery / wy laghen doen
 soo dicht aen't Landt / dat men met een steen konde op't Landt smacken : doen
 wert het nacht. Wy ontboden alle de Officieren in de Reijpt / met de Bottelier
 daer by / bzaeghden hem / hoe veel water wy noch hadden / en reekenden het
 ober / hoe veel water dat wy van doen hadden / wetende dat wy de Linie Equi-
 noctiael noch moesten passeren / en dan kond het noch lang dueren eer wy in Hol-
 land quamen. Verbonden derhalven dat wy niet meer als vier mutshens water
 daeghs konden geven ; ober sulcx bzaeghden wy de Officieren / en d' Officieren
 spraken met het Volck wat haer daer van docht / of sy wilden vechten / als den
 desperaten teghen de Vpand / om't water / die de water-plaets in hadde / dan of
 wy onse repse souden verborzderen nae 't Vaderlandt / en te vreden wesen met 4
 mutshens water 's daeghs. Dit aldus rondtom gebzaeght zijnde / soo wierder
 een-stemmigh met alle Officieren en Boots-volck goet gebonden / onse repse te
 verborzderen / te vreden wesende met 4 mutshens water 's daeghs. Uchten
 datelijck ons Ancker om 't zepl te gaen. Maer metten dagh alsoo wy doende
 waren om van't Lant te boeghsceerden / quamen de Specken boven op 't Landt
 met Musquetten / en schoten van boven neer in't Schip / en nae de Boot / dat
 men qualijck dueren kond' / doch raechten noch (met Godts hulpe) van de wal
 af / hadden wy daer een uur langer gebleven / het soudt sijn perijckel gheloopen
 hebben / of wy niet veel Volck verlozen souden hebben.

Verclaten
 s. Helena
 en ver-
 borzderen
 haer rep-
 se.

De
 Kreech
 gheson-
 ken.

Dese voorszgmelde Kreech is (so wy nader-hant onderrecht is) dooz dat wy
 hem soo getreft hadden / daer leggende / gefoncken : Want daer na quamender
 noch ses Hollantsche schepen aen / om te verberfchen / die sagen hem in de gront
 leggen / en de Portugijsen hadden het goet / soo veel sy konden / op't Landt ghe-
 bergt / nebens het gesclut / 't welcke sy op een Batery hadde gesfelt / die sy op ge-
 woypen hadden / daer schoten sy so gewelddigh van / na dese 6 schepen / dat sy niet
 landen koften / moesten daarom / gelijk als wy / sonder te verberfchen / verrecken.

Wy selden onse hoers N. W. aen / na het Eplandt Ascension toe / met een
 goede wint en stijbe booztgangh / doch sagen het niet / allen sagen wy / doe wy
 vermoeden daer ontrent te wesen / een groote menighte van Zee-ghebogelte /
 de wint begon al handt ober handt aen te nemen / soo veel als wy boeren moch-
 ten / met welcke stijbe wint wy de Linie Equinoctiael sonder hinder passeerden /
 daer wy op onse upt-repse wel ses wercken ober doende waren / eer wy die pas-
 seeren koften / meest met stilte / en dan al-te-met harde trabaden / soo dat het
 scheen dat het al stukken waepen en regenen sou wat om en aen was.

Wasser
 de Linie.

Den 12 Septemb. na dat wy 3 dagen min als drie maenden van St. Helena
 geweest waren / quam wy op de hooghte van 24 graden / 34 minuten benoozd'te
 de Lidie Equinoctiael. Hier kregen wy oock beter weer / dzeben doe in stilte / troe-
 ken 's morgens na 't schaffen van de bzoo-hof / te werck / gijden onse seplen op /
 schzaptten en boende onse Schip bupten om de groente af / want het was gewel-
 digh rupgh bewossen / hoopten dat het in 't seplen te beter beerd soude maechen.

Septemb.

Den 13 dito wast moop weer met een labber koelte upt den O. S. O. gin-
 ghen Boozd-Oost ten Boozden aen.

Den 15 dito S. S. W. Wint / de hoers als boozen / namen 's middaeghs
 hooghte / en bevonden 28 graden Boozd bzeete / sloeghen onse Forck af / en
 sloeghen een ander weder aen.

Den 16 dito veranderden wy oock van Booz-Marssepl / saghen veel Reen-
 kroos drijven / de hoers als boozen / met een moepe doozgaeude S. W. windt.

Den 17 dito namen wy de hooghte van 30 graden 48 minuten / veranderden
 oock

ook van groot Marszepl/ met variable winden/ des nachts liep de wint Noo^ost Oost en Oost/ met donder en blixem/ namen onse Marszeplen in.

Den 18 dito/ setten wy onse Marszeplen daer weder op/ met onse blind' / de cours N. O. was mistigh/ en somtijts regen/honden geen hooghte bekomen.

Den 19 dito/begon het soo stijf te waepen upt den S. S. W. en S. W. dat wy de Marszepls in-nemen/ en onse blinde waepde wegh/onse groote zepl/ 't welck wy oock wilden in-nemen / sloegh oock stucken / lietet met de Fock die nacht dooz-staen/ tegē den dag nam het weer af/ setten onse Marszepls daer weder by.

Den 20 dito / sloeghen wy een ander Groot-zepl aen en een blind' / namen hooghte/bevonden 35 graden/ 13 minuten Noor^oder bzeete.

Den 24 dito/wast een donkere Lucht/ met regen haken/namen onse bzam-sieng af. Den 26 dito/hadden wy de hooghte van 43 graden/ 12 minuten.

Den 27 dito / de windt S. W. de cours N. O. ten N. des boozmiddaeghs/ quammer een Dups op ons Schip bliegen/ doch booz dat het Volck soo begeerigh waren hem te krijghen/ is hy op- gheblogen/ en viel in 't water neer. Namen hooghte/ en bevonden 44 graden/ 53 minuten.

Den 1 October wast moop weer/ de wint O. S. O. de cours by de wint ober October, N. O ten N. aen / namen 's middaeghs de hooghte van 48 graden/ 30 minuten/ 't welck de hooghte is van Heylant.

Den 2 dito/'s mooghens/saghen wy een zepl Noozdt-West van ons ontrent 3 mijlen/ gijden onse zeplen op/ en wachten hem in/ recht op de middagh quam hy by ons/ verspaken hem / was een Engshels-man dicht by Pleymyden van daen/ quam een Terneuf, wy hochten twee dupsent Visschen van hem/ haelden de Schipper aen ons boozt/was genaemt Mr. Smal-water, Singhen O. en O. ten Zupen aen/ woerde regenachtigh mottigh weer.

Den 4 dito/quam de Engshl-man weer aen ons boozt / die wy na vermogen tracteerden/hadden de hooghte van 49 graden/ 46 minuten.

Den 5 dito/begon 't stijf te waepen/onse Fock waepde stucken/doe dwaelde de Engshl-man oock van ons. De windt was S. S. W.

Den 6 dito/sagen wy twee zeplen/een dwars van ons/en een achter upt/ginghen S. O. aen / om de Canael weder op te zeplen. Hadden de hooghte van 50 graden/ 20 minuten.

Den 7 dito/wast moop weer/ de windt Zupen/ de cours O. Z. O. sagen geen Schepen/ sloegen wederom een ander Zepl aen.

Den 8 dito/hadden wy de hooghte van 49 graden/ 42 minuten/ de windt als bozen/ doch liep wel haest West/ de cours stelden wy Z. O. ten O. woopen doe/ gelijk wy al eenige dagen te bozen gebaen hadden/ het loot/ maer konden geen gront bekomen/recht na de middagh sturf Capiteyn Strijcker, was Capiteyn ober de soldaten geweest/zijnde een broom en upnemeent persoon/wel geoeffent in de krijgs-handeling/was van de Rynkant van Wefel of daer ontrent van dae.

Den 10 dito/des abondts/ wierpen wy gront/ op ontrent 70 badem.

Den 11 dito/des mooghens/ wierpen wy wederom grondt/ op 70 badem/en des abondts op 60 badem/ met graeuw-achtigh sandt/hadden de hooghte van 49 graden en 55 minuten/ de windt Z. stelden de cours O. ten N. en N. O. aen.

Den 12 dito/wierpen wy op 50 badem gront/en continueerden alle vier glazen met het loot te werpen/ hadden doozgaens 50. 2. a 3 en vijftigh badem/ en des nachts wierpen wy 56. a 60/ badem/ al wit graeu en somtijts wat swarte sant-gront/sagen doe oock een Schip teghen ons ober homen / doch woerde soo mistigh dat wy hem weder verlozen.

Roepen
in tinn
faet in
Merlandt.

Des anderen daeghs was de wint Oost / met nebelachtigh mistigh weer en stillerjes. Een dagh 2. a 3 daer na sagen wy Lant / 't welck wy bevonden Yerlandt te wesen / liepen in Kinfael, daer een Engghels Coninghs Schip lagh / met twee lagen gheschut / en alsoo ick wist dat de Hollantsche Compagny / onse Heeren Meesters / met de Engelsche in geen goede vziendtschap stontd / soo was ick beducht het Volck soo overbloedigh aen Landt te laten gaen / vreesende booz eenigh ongemack van dit Conings Schip. Ick setten 't Zeewaert van hem / dacht soo hy eenigh spel maecte / so kommen wy de Zee hiefen / en soo hy ons daer verbolght / soo zijn wy hem getroost. Ick voer doe selfs aen boozdt / nooden de Overste in ons Schip / die quam / vzaeghde hem na alle gelegentheyt / onder anderen oock / of hy oock eenige last had / om ons eenig leet te doen / hy antwoortde van neen / was met ons vzielijck en wel. Ick was noch niet gherust / liet aen lant een maeltijt bereyden / nooden hem daer op / vroncken malkander eens toe / en onder de vzielijchheyt des maeltijts / her-vzaeghde ick of hy geen last had / om ons aen te tasten ; septe wederom van neen / verhaelde dat hy / terwijl wy daer gelegen hadden / na Engelant geschreven had / maer had geen last tot sulcken ghegheven / doch ick dozt daer op niet veel vertrouwen. Ondertusschen quamen daer by ons twee Conbopers die op ons krupten / die verstaen hadden dat wy daer lagen / die ene was Capiteyn Jacob Jansz. van Edam, en de ander was Pieter Gijsen van Rotterdam, doe was ons de rugk wat beter bewaert / of het ten quaetsten wilde afsloopen. Hier dus leggende / liep het Volck soo geweldigh aen Lant / dat ick niet veel kans sagh / om haer Scheep te krijghen / vermaende als ick by de sommighe was / dat sy doch Scheep souden komen / dat wy onse repse dienden te verborbere / dat het herfts dag was / dat de winter op handen quam / en dat wy een vuyt onbeniert Schip hadden / vertoonden haer de perijckel die daer was om met sulcken swaeren Schip soo laet in de tijdt booz 't Lant te komen / maer mochte weynigh helpen / het volck bleef aen Landt / 't scheen of sy al in 't Vaderlant waren / sy aten en vroncken daer op aen. Ick ging eyndelijck by den Meper van de Stadt / vzaeghden hem offer gheen raet soude wesen om ons Volck aen boozt te krijgen / hy septe neen / dat hy geen en wist / maer doe ick sijn Vrouw gesproken had / en die een stukje sijn Lijn-waet bereert had / doe septe hy / als ick hem ander-mael vzaeghde / dat hy daer toe raet schaffen sou. Hy liet datelijck een party Crommels de Stadt dooz-slae / en ober al upt roeyde / dat pder soude getwaerschout wesen / wie eenighe van de Hollanders van de Oost-indisch-vaerders meer als 7 schellingen bozge / die soude dat quijt wesen. Op dit roeyen wierden de meeste part (alsoo haer schult al meer beliep) ter deuren uptgestooten / quamen by ny / ick wilde se al na boozt hebben / maer sy souden daer liever noch wat gebleven hebbe. Ick liet daer op de Anchers op-winden / die zeple los maken en begoft het gar uptwaert aen te zeplen. Doe vielen sy in schuyten en ander Vaer-tuyg als Mieren / en quamen aen boozt : De Waerden en Waerdinnen quamen ooc aen boozt / spraken om haer gelt / 't welck ic haer dede geve / en op pders rekening te boeck aen tekenen. Daddē doe al ons volck weder scheep behalven 3. a 4 man / die haer met Vrouw-volck verlooft hadden / die sy daer nae Schip-Crouden / die lieten wy daer blijven / gingē nabens de twee Conbopers van daer t'zeple / en quamen met redelijcke spoet den 15 November Zeelant in. De Heere heb lof en danck / die wy tot dus berre iwt soo veel perijckelen ghelopen heeft / hebbende in 't geheel icht genceft / ontrent een maent minder als seven Jaer. Hier mede hadde ick genceft van schijven op te houden / dewijle mijn repse holtrocken was : Maer alsoo ick boozt verhaelt heb / dat het schip Middelburgh den

Twoe
Ruyters
komē by
haer.

Wyeens
de manier
om't volc
t'beheren
te krijge.
Oec wese
der t'zeple
konnen
in Zeelant.

Wen-
danghesel
waer in
verhaelt
wordt het
wederba-
ren van 't
Schip
Crouden
Middel-
burgh en-
de van
D. C.
Schou-
sen dan
boozt.

den 22. Meert 1625. seer schadeloos van ons schepden / met booznemen / mal-
kander in de Bay van S. Lofie te vinden / daer wy den 31. dito / quamen / en den 25
April weder van daen ginghen / sonder in die tijt / noch op onse gheheele t' hups
rens hem gesien noch van hem gehoozt te hebben / noch naderhant opt te recht
is gekomen / soo moet ich (hoe wel het juist niet noot saeckelijck aen mijn reyse be-
hoozt / doch ebenwel daer soo bzeemt niet van en is / dat den Leser my sal kunnen
verispen / mijn Journael met pets bzeemts / en onbetamelijckis ver groot te heb-
ben) den Leser mede-deelen / het gheene hem tsebert onse van een schepden is we-
der-baren / na de sekerste tijdingh en waer-schijnelijckste pzesumprie. Telieber
aenbeerb ich dese moepten / om dat ich daer dooz oozsake sal hebben / om den Na-
homelinghen / het epnde van onsen bp pder vermaerde *Hoorensse Willem Cornelisz*
Schouten mijnen bp-sonderen *Orient* / mede te deelen / dat tot pders ooren niet ge-
homen is / want hy als (geseyt is) op dit schip *Middelburgh* was gegaen. Desake
dan in sulcx. Terwijle wy in de Bay de S. Lofie laghen / hoozden wy van de *In-*
woonders / datter een schip in de Bay van *Antongiel* lag / doch wisten doe niet se-
ker of het *Middelburgh* was of niet. Wy daer van daen gaende / hoopten hem aen
S. *Helena* te vinden of te verachten / en daer dooz de *Spaensche Kraech* (als ver-
haelt) niet aen konnende horen / voeren wy voozt om onse reyse te verhozderen.
Nader-hant komt *Schipper Pieter Gerritsz Bieren*-broots-pot van *Hoorn* wpt *Oost-Indi-*
en aende *Caep de Bonesperance* / bindt daer bzeiben die t' *Schip Middelburgh* daer (na
gewoonte) gelaten hadde / waer in verhaelt stont / dat sy gemeent hadden de Bay
van S. Lofie te bezeplen / als tusschen ons besloten was / maer waren soo veel te
laegh gekomen / dat sy de Bay van *Antongiel* aen troffen en in-liepen / en haer daer
weder van alles pzeareerden dat noodigh was / en dat daer eenige bande hare
waren gestozben / onder anderen oock die boven-geoemde *Willem Cornelisz Schou-*
ten die sy daer begrorben.

Op welchs oberlijden dit volgende vers gemaect is.

t'Wijl *Schouten* in dees Wer'lt, daer hy was op-gevoedt,
Geen rust en vond, maer staegh door inn'ge drift en lust,
In d'and're Werelt was, met 't lijf of met 't gemoet;
'tIs billick dat Hy dan in d'and're werelt rust
Van al sijn woelery. Rust dan, vermaerde Ziel,
In vreed', tot saligheyt; doch soo u groote Gheeft
Niet kan beslooten zijn in d'enght van *Antongiel*
Soo reyst (ghelijck ghy hier in 't leven onbevreesd,
Van 't *Oost* na 't *Westen* zeyld' door een verborgen vaert
De Son, een dagh en nacht, verby in sijnen loop)
En stijght oock boven Hem ten hooghden Hemel-waert,
En rust in d'eeuwige rust by *Godt* en d'*Heylige hoop*.

Hier was het epnde van desen waerden Man. Dese bzeiben verhaelden boz-
der van haer weder-baren in 't particulier / hoe sy gheselt waren / daer homende /
daer leggende / en hoe / en wanneer sy daer weder van daen schepden. Nader-
hant

hant en isser upt haer noyt tjdinge gekome / soo dat het hier mede soude opge-
houden hebben / maer upt Portugijsen en upt Portugael, is noch jonger tjdingh
van haer ghekomen / te weten / hoe dat het Schip Middelburgh booznoemt / ho-
mende by het Eplant S. Helena van twee kraecken omcinghelt worde / waer te-
gen het wackier slaeghs was / en schoot epndelijck de eene kraeck in de bzant / de
ander dat siende quam sijn macher te hulp om de bzant te wyten / die sp / soo ver-
haelt wort / upt kregen / maer alsoo de Portugijsen bzeesde dooz dit krabbelen van
het Eplant verstecken te worden / en alsoo de nacht aen quam / raecten sp van
malhanderen / en lieten Middelburgh varen. Dit is de laerste tjdinge die van dit
schip gekomen is / vermoede sp onder wegen gebleven of dooz dese slagh met de
kraecken soo veel gekregen hadden / dat sp daer van gesoncken zijn : men soude
ooch wel konnen vermoeden / dat sp dooz gebzeck van victualie en berberfchinge
vergaen zijn / maer alsoo sp aen de Caep hadde aen gheweest en haer daer ber-
berst / soo kan ick hier geen gheloof in stellen. Het is hoe 't is / altjdt is 't een be-
klaghelijcke saecke dat sp niet te recht zijn gekomen / en verplicht my tot eeuwi-
ge danchbaerhepdt / om dat Godt my / te weten / met het schip Hollandia, soo ge-
nadelijck upt sulche oogen-schijnelycke perijckelijcken gered en geholpen heeft.
Bidde hem dat sijn goethepdt ober my mach continueren / van nu tot inder eeu-
wigheyt / Amen.

E Y N D E.

J O U R N A E L

O F T E

Beschrijvinghe / van de reyse

ghedaen by den Conmandeur Dirck Albertsz Raven, na Spitsberghen, in den Jare 1639. ten dienste vande
E. Heeren Belwindt-hebbers van de Groen-
landtsche Compagnie tot Hoorn.

Waer in verhaelt wort sijn droevige Schip-breuc-
ke/ sijne ellende op 't wack/en sijn blijde verlossinghe.

Met noch eenige gedenckwaerdige Geschiedenissen.

Alles waerdigh om te lesen.

t' A M S T E L R E D A M ,

Voor Joost Hartgers, Boeck-verkoper in de Gasthuys-Steegh/ bezij-
den het Stadt-huys / in de Boeck-winkel. 1648.

Beminde Leser/ hier woort u vertoont de Kiepe van Dirck Albertsz Raven nae Spitsbergen gedaen in het Jaer 1639. dooz hem selber beschreben/ aenmerckens waerdigh/ niet iust om de vzeemdigheyt van de Daert/ of dat hy eenige nopt gebonden Landen heeft opgedaen/ gelijck wel veel Kiepen daer dooz vermaert zijn/ noch oock om eenige boozspoet bukten gemeen hem bejeghent/ maer om dat hem in een gemeene daert/ onghemeene en wonderlijche saken zijn ontinoedt. Leest het selfs eens met opmercken dooz/ en oordeelt dan of het niet nebens veel andere repsen het lesen waerdigh is/ want ghelijck den eenen syn geluck en boozspoet des Menschen verwonderinghe uptlocht/ soo doet eens anders ongeluck het selfde; in beyde siet men de albestierende hant Godts/ als met groote letteren geschreben/ en geeft ons in den loop onses levens/ dappere sporten/ en vermaningen/ om ons nopt in boozspoet te verheffen/ of ons eenighs in te beelden dat wy wat zijn/ terwijl wy doch gants nietigh zijn/ so Godt onsen aenslagen en boozmenen niet en volmaect: noch ons oock in tegenspoet/ elende en armoede soo niet te verslaen/ dat wy van Godts hulpe en bywesen souden wanhopen. Hier toe han dit Journael ons een lebendigh boozbeeldt verstrecken. Dierstige Leser/ ghebruyck dit dese nutte tijdslootinghe tot u eppen selfs leer en sichringhe: Met een woozt Leest en leert yet.

WAerde Leser die dit leest,
Zijt ghy noyt in nootd geweest,
Is u ramp noch teghenspoet
Is uw's levens loop ontmoet:
Acht dat voor geen saligheydt.
Want de wijse Salom seydt:
Schoon men sich geluckigh roemt,
Niemandt mach soo zijn genoemt.
Voor hy is aen 's levens end',
Dan wordt eerst ons luck bekent:
Maer soo langh den mensche leeft
Hy geen uur verseeck' ringh heeft,
Dat hem niet een sware val
Hier met *Craesus* treffen sal.
Daerom denckt, wanneer ghy siet
Een'ghe menschen vol verdriet,
Dat ghy in ghelijcke pijn
Morgen kont ghedompelt zijn.
Daerom weest niet stout van Gheest,
Maer in alle voorspoet vreesht,
Leest daer toe dit kort verhael,
Van dees Schipbreuck, menighmael.

Of zijt ghy vol ramp en druck
Gants verichoven van 't geluck,
Of soo ghy met pijn en strijde
Swaerlijck overladen zijt,
En van hulp en troost ontbloomt,
Hopeloos wenscht om de doot;
Spiegelt u in dese bla'en;
Siet dees droeve Schip-breuck aen;
Siet haer swerven op het wrack,
Vol van ramp en ongemack,
Maer beschouwt voor al het end'
Hoe de Heer de saecke wendt,
Hoe hy somm'ge heeft bewaert
En gants buyten hoop gespaert.
Leert hier uyt dan hoe het quaedt
Onder Godts bestieringh staet,
Want als 't God den Heer begeert,
't Quaetste quaet in vreught verkeert,
't Welck in dees geschieden is
Klaer en waer gebleken is.
Dus in al wat u geschiedt,
Wantrouwt aen Godts hulpe niet.

't Welck u van herten toewenscht.

V.E. Dienstwillighe

Jan Iansz Deutel.

Jou

JOURNAL

Van de Reyse ghedaen by den Commandeur Dirck
Albertsz. Raven, naer Groen-landt / in den Jaer 1639.

En 7 Mey in't Jaer 1639. Ben ick Dirck Albertsz. Raven, booz
Commandeur met het Schip Spitsberghen booz de C. Heeren
Belwint-hebberen van de Groen-lantsche Compagnie / reside-
rende tot Hoorn, upt Tessel ghezept / in Compagnie van noch
2 Schepen van Hoorn. zijnde Zee-bisschers / en 2 Schepen van
de Kamer van Harlinghen, een Zee-Bisscher en een Capitael-
Schip de Oranje-boom, daer Commandeur op was Gale Hamkes, met een
Zupdelijche windt / stelden onse coers **N. N. W.** aen.

Den 12 dito / schepden onse twee Zee-Bisschers / met de Zee-Bisscher van
Harlingen, benoozden Hit-landt van ons af: sy hielden noch al **N. N. W.** aen/
en wy met ons twee Capitael-schepen / te weten / Gale Hamkes, en wy / stelden
onse coers **N. N. Oost** / nae de kust van Spitsbergen, de windt noch al Zupde-
lijch.

Den 21 dito 's morgens / sagen wy het Landt van Spitsbergen, liepen Oost-
waert over / hadden de windt Noozden. 's Nachtermiddaghs quamen wy tegen
het **Is** aen / wonden het wederom t'Zee van 't **Is** af / waren ontrent 12 mijlen
van 't Landt / hadden de hoogte van 78 graden.

's Avondts liep de windt Zupdelijch / setten onse coers doe **N. N. W.** aen / na
het Voot-landt toe / dat ontrent 18 mijlen van ons lagh / konden het effen sien.

Den 22 's morgens / de wint noch al Zupden / ginghen met malhander noch
al Noozt / Noozt West aen / sagen t'Zee-waert / en na 't Landt toe / noch al **Is** /
was goet weer / sagen twee Schepen van onderen op komen laberen / die wy on-
trent middagh bespaken / waren twee Deensche Schepen / seiden ons dat het
beneeden om de Noozt noch al vol **Is** lagh / soo datse gheen Water sien konden /
waer booz wy te werch trocken / om nevens dese twee Denen / en Gale Hamkes
weder upt het **Is** te laberen / de windt begon handt over handt aen te nemen /
soo dat wy met Schobers-zeplen moesten zeplen. Wepnigh na de middagh sa-
gen wy noch een Schip op ons af-komen / dat wy nader-handt vernamen / dat
de Kamer van Delft toe-behoorde / waren doe onder ons vijf Schepen by een /
en het begon een geheele strom te waeren / met hol Water.

's Avondts quamen wy op de bukten kant van 't **Is** / was een hard' weer /
met jacht-sneeuw vermengt / soo dat de Schepen niet aen de wint wilden wen-
den / en booz de windt om konden wy niet komen / booz de kleyne spatie tusschen
ons en het **Is** / want wy de Yphaertste waeren van onse inachters / de twee
Deensche Schepen waren een stuk achter upt / dieht op de soom van 't **Is** / waer
teghen de Zee soo geweldigh stozte en brande / dat wy dickwils het water en de
soom van 't **Is** / niet en konden onderschepden met snee-jacht / liepen by de wint
over **W. Z. W.** in Zee. Het Water gingh soo hol / en het waerde soo / dat het
Galioen dickwils in Zee schoot / en het Plecht-ancher in't Water sleepte / soo
geweldigh lagh het Schip op zijd. Wy hadden het schip (om te beter van ach-
teren

teren tot boozen te komen) boven met zout bestroopt; het Schip was anders dooz de groote gladdigheyt niet wel te gebruyken. Hier waren wy (als op een lagher wal) op het *W*s beset / en dooz de groote snee-jacht was het ghesicht soo goet nter als wy wel waeren / elck deed' eventwel sijn best met upfien / eenighe stonden booz / andere waren by de zeplen / die wy dooz de harde windt niet wel regeeren konden / al-te-niet waft loef an/dan/ hou dragent.

Ten laetsten saghen wy een schos *W*s recht booz upt/daer wy niet boven konden zeplen/ en noch een ander in *W* booz upt/ daer wy niet beneden om konden eensdeels om dat de Soom van't *W*s ons soo nae was/daer een ghemeligh hof water tegen aenstont : Anderdeels om dat het Schip so hoort niet en soude konnen vallen / dooz dien de schossen soo dicht aen waren / hoopten derhalven tussechen verben dooz te loopen. Het Schip sagh/als verhaelt/geheel op zijd/ en het roer te loef waert aen boort/ de achter zeplen lagen los aen de windt/ 't stont geweligh dzeffelijch/want het scheen onmogelijch dat het Schip soo hoort soude draepen/en de schos scheen of *W* al booz de Boegh was/ want daer was gheen klaer gesicht/eventwel draepde het Schip noch soo veel/dat de loefwaertse schos achter de Focke rust onder water raechten/daer op dzeben wy datelijch teghet de *W*waertse schos aen. Ich keech terstont ober boort/achter upt/maer in al dit stooten sagen wy geen spaenderen drijven/hoopten daerom dat het noch so veel noot niet en had' / maer het openbaerden hem wel haest heel anders/ want het Schip begon datelijch booz te sincken/'t welck een groote verbaestheyt verdoozsaecte onder ons/wy hielden terstont met bijlen in de Maets/ hactten die om bard/het Volck setten de Sloepen ober boort/daer/ dooz de groote benaueheyde geparst/soo veel Volck inviel/dat sy genootsaecht waren af te steechen/ en eben achter 't Schip komende/sloegen de Sloepen om/en verdooncken al-te-mael.

Het scheen als of het Schip met een veerd' na de grotte soude geschoten hebben/ so haelden het sijn neus booz onder : En hoewelder geen upkomst scheen/ soo socht men eventwel de dootd soo lang te ontbluchten als men kon/ want veele die liepen na achteren toe na de Companjen/en eenige klonnen op de Besaeng-mast/die oogensehijnelijch langst scheen te sullen boven blijven ; maer alsoo het ghetal aen de Besaeng-mast sich vermeerderde/soo brach de selfde/en viel met het Volck in Zee/de welcke datelijch oock verdooncken.

Het water verspreyden sich ober 't gheheele Schip / doe quam het met het Dooz-schip weer wat op/maer het viel stracks om / bleef met het loef-boozdt ontrent 4 voet boven water leggen.

In dit op 't *W* ballen/verdooncken noch vele van die Maets/die na de *W* toe vielen en met de Zee befolpt werden/ouder anderen een Man die lang met my gebaren had'/*W* quam by my/gaf my de handt/seyde/Commandeur heb ich u pets in eenige dingen misdaen/wilt ghy my dat wel vergeben ? Ich antwoorde/ Ghy hebt my niet misdaen/en sooder pets is/ gaern vergeef ic het u/gelijck ich wil dat my oock ghedaen word. Daer op schepden *W* van my / en seyde : Ander eubwigheyt moeten wy malhander weer sien/ want het omballen van't Schip brach onse propoosten. *W* verdoonck als verhaelt/en ich raechte nebens veele op de *W* van't Schip. De meeste part die doe noch leefden / stonden booz by de Anckers op de *W* van't Schip/en ich stont by de groote Ruft. Ich hond' het daer niet langh harden / begaf my daerom oock booz by de Anckers. De Zee liep te loef-waert soo gheweligh ober het Schip heen / met sulchen snee-jacht en houde/ dat het nae Menschen begriyp onmogelijch scheen / om op het

Schip!

Schip/in't leven te kommen blijven; elke Zee die daer over quam nam eenige menschen wegh / nu 2. dan 3. somtijds 4. a 6. te ghelijck / die datelijck dooz de Zee verston den werden / welck een doebich aensien was / te mer / om dat wy die noch lefsden / oot niet beter en verbaachten : hoe wel den mensch nimmer meer dooz de doot versiekt is / soo kan men in sulcken gelegentheijt zijnde / sien hoe gedwoe / hoe nietigh den mensch is / en welck een nautoe vierschaer sich in de herten openbaeret / het bidden dat dickwils (sinde bukten nootd) niet wijder als vande lippen komt / quam hier al een kennigh dieper van daen / wy saghen malkander met bedroefde oogen aen / gaben God de saecke op. De twee Deensche Schepen seplden doe verby ons / ontrent anderhalf musquets schoot boven ons heen / maer kostten ons niet helpen.

Hier een wepnich gefete hebbede / sepde de Stierman tegen my / daer draept het Schip booz wint om / t welck geheel te verwonderen was / want het draep de soo hoort met de geheele bleet van masten / seplen en ander turg / t welck noch aen't Schip vast was / dat een Schip met al sijn booz-seplen / in't seplen niet hoort en eerder honde draepen / was een merckelijke bestieringe Gods / wilende noch eenige by het leven behouden / want sonder dese omdraepinge van't Schip / soude het mogelijk geen twee uren geduert hebben / oft soudent altemael van't Schip ghespoelt gheweest hebben. Hoewel wy in't geheel gantsch geen upkomst en sagen / soo gaf het ons ebenwel noch al eenige vertroostinge / want wy konden booz het ober spoelen vande Zee nu wat beter op het Schip blijven / om dat de Zee eenighsins gebroken wierde / op de kisten en ander goet dat onder't Boevenet van daen quam spoelen / als oock op de afghelouwen masten / rees en seplen. Waren doen noch ontrent met ons dertigen op het wack.

De andere vier Schepen sagen wy wel / maer sy konden ons niet helpen / hadden met haer selben genoege te doen om het verijckel te ontkomen. Sy liepen W. Z. W. in Zee / met een Zupen windt / met jacht-snee / waren by de hooghte van 78 graden 40 minuten / ontrent 9 mijlen byten Landt.

Des nachts scheen het weer noch al aen te nemen / waepden en stormden gheweldigh. Wy hielden ons aen de touwen vast / hadden soo quaedt alst diende / om ons op't Schip te houden / want het water bloogh ons gheweldigh over't Hooft / en was soo hout dat het niet te segghen is. Ider han wel afmeten wat een Mensch is met een nat lijf in sulcken Dozst en sacht-snee / en sonder schuyl of verschul / en sonder eenighe aparentie van te sullen behouden worden. Wy achten die gene geluchig die de doot gesmaect hadden / baden den Heere / dat hy ons doch een korte doot wilde gheben / seplen tegens malkander : onse andere Maets sijn booz / haer strijdt is gestreden / hoe sullen wy noch aende dootd komen. Als de Zee somtijds ons wat meer als gemeen over't Hooft stozte / seplen wy : nu komt de Heer / t sal haest ghedaen sijn / hy sal't eeneynde maeken / en meer sulcke reden.

Den 23 dito's morgens begon het weer wat af te nemen / konden doe gheen Schepen sien / wy stonden en satē doe op de sijd van de foryuningh van't Campane / de zee spoelden ons gestadigh om de beenen / wy trappelden en beweegden het lijf so veel wy konden om ons wat inde warmte te houde / maer't scheen onmogelijck / het vooz dat ons de voeten sekenen af te vriesen. Eenighe begaben haer / dooz dien het soo lange duerde / of dat de naturelliche warmte in haer uptgingh / tot leggen / maer hadden beele geen uer gelegen / of waren al doot / die schoben wy dan by ons van daen. Ick sepde tegen een dat hy soo stil niet soude

wesen/ maer dat hy wat heen en weer soude loopen / hy antwoorde : Waer sal ick loopen/ wy konnen de doot doch niet ontgaen / wy moeten hier immer al blijven/ ick seide wederom: Of Godt het noch versagt/ doe seide hy : Ja God kan wel / maer (of hy segghen wilde) waer sijn de middelen daer doot het te weegh kan ghebracht worden. 't Was een bedroefde sake / de Heer ist bekent hoe bangh en benauwt dat wy waren / want na upthomst van gebergh te woorden te hooopen/ scheen een dwaefheyt en een hope sonder hope.

Wepnigh tijds daer na/ wierde de man daer ick de reden mede hadde/ oock van 't Schip afgewoopen; sommige in de welcke noch eenigh leven was/ maer het belul niet hadden haer vast te houden / wierden al mee bande Zee van 't Schip afghesmeten/ als sy van in 't water laghen/ saghen wy dat sy haer noch verroerden.

Ich stont en hadde de groote schoot in de handt / en wierde doot een Zee-water mede van 't Schip gesmeten. Doe seiden de maets/ daer repst de Commandeur oock heen. Maer het liefde de Heer noch niet / hieldt my vast / lagh maer met het halve lijf in 't water / hadt noch soo veel kracht en couragie dat ick (met Godts hulp) weder by onse maets quam/ sonder dat sy my hielpen.

Des middaeghs beterden het weer hoe langher hoe meer/ de windt noch als voozen/al-te-met quammer een schots Ps by ons langhs drijven.

Da de middagh scheen het Schip noch lager te sincken/gingen daerom heen en sneden een grof tou dat te loef-waert in een Anchor stach met groote moeyten stucken/ en stieten dat Anchor neven het boegh-Anchor ober boort/ sochten het Schip daer doot weer wat te doen rijzen/ ghelijck het oock eenighsins dede.

De Blinde Na/ met de Blind / hingh noch aen de Boegh-schiet/ die sneden wy van boven neer/ en haelden hem op de sijd van 't Schip/ reytet de Blinde Na ober end' met noch een ander end van een balck / tot twee masten/ konden die bequaem setten/ also op verscheyden plaetsen de bullingen tusschen de Berchouten waren uptghespoelt / maechten van de Blind twee seplen / stelden die schijp/meenden dat het daer doot wat ober soude schieten na Landt toe/ maer en dede gheen voordeel.

Twee bande maets seiden tegen my / laet ons een blot maken/ daer mee sal 't wat beter kommen gaen/ om Landt te krijghen ; waer ick seide teghen haer/ wilt gy dat doen gy mooght/ ick blijf daer ick ben. Wy waren doe wel 12 a 13 mijlen van 't Landt. Sy trocken eventwel met haer tweente werck / om een blotjen te maken/ namen de Besaens roed' / en ick meen noch een stuch van een oude Stengh / en noch wat ander hout-werck / 't welck sy met tou-werck meenden t'famen te binden/ doch het ontbreef haer tot haer groot geluck/want soudens anders wel haest een hoort epnde ghehad hebben.

Hoe wel het nu wat beter weer was / soo waren wy noch in grooter droefheyt als opt; want wy hadden noch eten noch dioncken / en waren wel ghene ghen tot slapen / maer en konden noch en doosten ons niet neer legghen / want vrozen strax doot; dioncken ons eeghen water. Eene van ons maets quam by my/ en badt of hy wat van mijn water mochte hebben om sijn hert te laven. Ich gaf hem wat/ en hy dionck het. Een ander quam by my en badt of hy de bochtigheyt die in mijn baert hingh / die bedrosen was / mocht assichen/ 'c welck ick hem toe-liet. Het herte brack my schier als ick het Dolck ober sag/ soegh mijn oogen dickwils ten Hemel / hoopte noch al dat de Heer het versien sou/ hoe wel daer gheen hope toe en scheen.

Den 24 dito des moezghens/ was het heel goet weer/ wy saten en waren ghe-
bed

heel macht en moedeloos/waren geheel verwoorden/door dat het knielde/dreben te niet verder van Land af. Dachte niet anders of zouden daer soo sittende/niet malkander gestorven hebben.

Ontrent de middagh siet onse Stierman op/en riep/een zepl/een zepl! was beneden windt van ons/ontrent 2 mijlen/wendende af en aen/om door het *W*s te hornen/willende na Land toe. Hier scheen onse hope wederom te leven/om eenmael gheberght te worden/daer toe (soo het scheen) dat Godt oock de sake bestierde/want hadt hy daer door het *W*s hornen hornen/soo zouden sy by ons niet ghekomen hebben/maer sagh daer gheen kans. De Commandeur in de *M*ars wesenbe/om na opening te sien/sagh te wint-waert op/en sagh ons drijven/merende dat het een doode Walvis was: riep om de berre-hijcker/die wiert hem gebrocht. Doe sagh hy stracks dat het geen Walvis was: riep het is gewis onse Admirael/die twee dagen te boozen by ons verongeluchte. Daer op klonnen de *M*arts by hoopen aen de Stengh. Doe saghen sy dat wy twee zepljes op 't wack hadden opgherecht. Sy setten dadelijck de *M*arssejls in 't top/labeerden opwaert aen/met alle blijt na ons toe.

Wy niet malkanderen op het wack sittende/sagen soo ons dochte aen alle tekenen/dat die van 't Schip ons moesten in 't gesicht hebben/wy trochen te werck/en haelden het ene zepljen op en neer/op dat sy zouden sien datter noch levendige menschen op het wack waren/'t welck sy in 't Schip met groote verwonderinge sagen/wy slozen doe met ons allen onse gebet tot God/met sulcke blijtschap en ernst dat het mijn herte noch doozsijte als ich daer aē gedencke/dankten en loofde hem voor sijn groote genade/'t was of wy niet Daniel upt de *C*upl der Leentwen/en met de drie Jongelingen upt den byertigen Oven verlost waren.

Het Schip ons naderende/saghen wy dat het de Oranje Boom van Harlingen was/daer Gale Hamkes Commandeur op waer. Sy by ons komende/setten drie Sloepen upt/haelden ons niet ons twintigen van 't wack aen boozde/soo veel waren wy noch in 't leven van 86 Man/die wy te boozen sterck hadden geweest/het kon niet lang geduert hebben/want wy hadden ontrent 3. a 44 uren op 't wack geseten/in sulchen bitteren koude/en hadden niet een droogen draet aen 't lijf/sonder eten of drincken/als ons eyghen water als verhaelt/en sonder te konnen slapen. Sy setten ons dadelijck met de boeten in warme pekel/want die waren gheheel doof gebrosen/en als in de pekel het leven weer in de beenen begon te werchen/leden wy sulcke viemente pijn/dat het onlijdelijck scheen/daer op byachten sy ons te Looop om wat te rusten.

Onse Hooghbootsman, doe wy in de warme pekel geset worden/hadde gheen geboel in sijn beenen/want het leven was daer upt/'t welck doezigh was.

Den 25 dito quamden de andere drie Schepen die mede by ons waren/doen wy ons Schip verlozen/by ons waren al te-mael op het hooghste verwondert/als sy ons oberblijven verfonten/datter noch peimande in 't leven was.

Gale Hamkes dede de andere Commandeur's elck met sijn Barbier aen sijn boort hornen/want hy was niet wel versien van een goede Barbier. De Barbier's aen boort hornende/bisteerden ons ter hont/en verbonden onse boeten/onse Hooghbootsman, alsoo sijn boeten doot waren/sieden sy tot ontrent half weeg de knien/daer begon hy wat levens te voelen/want deed hem min of meer seet/de Meesters resolveerden om hem 's anderen daeghs sijn beenen beneden de knien af te setten/doch meenden dat het wel eer met hem veranderen sou/geelijck het oock dede: want 's anderen daeghs/zijnde den 26 dito sachter-middaghs is hy gestorven/spack niet een woort/stof al snijvende ende snoziende

als of hy lagh en sliep / even ghelijck als de maets die te bozen op 't wraack van groote koude gestorven waren.

Den 27 dito hebben sy onse Hooghbootsman ober boort gheset / dicht boort de West-bay, die noch vol ys lagh / mosten daerom weder Zee kiesen. Onder tusschen beterden het met ons handt ober handt / quamen boort Godts genaden wederom tot onse boortzige gesontheydt / alleen dat een van de Maets een stuck van sijn groote toon verloor.

Den 4 Julij quamen wy in de West-bay, doe brachten de Sloepen van Gale Hamkes ons aen onse Tenten / daer wy terstont te werck trocken / en maechten onse drie Sloepen ghereet / die wy het voorgaende Jaer daer ghelaten hadden / met al haer toe-behooren / daer mede wy nader hant noch drie Disschen vingten.

Den 26 dito quam onse eene Zee-Disschier by ons / in de Bay, met een goede partij Speck.

Den 22 Augustus / is onse tweede Zee-Disscher oock by ons in de Bay ghescomen / met het Schip vol Speck / daer ober wy seer verblijdt waren / verbeelden doe ons Volck op beyde Schepen / en maechten ghereedschap om weder te vertrecken.

Den 30 dito / sijn wy van daer ghezept nae 't Vaderlandt.

Den 23 September / quamen in 't Vlic.

Den 24 dito / quamen wy boort Hoorn, de Heere sy ghelooft ende gheseyzen / boort sijn genade / die hy ober ons in sulchen ooghen-schynelijcken perijckel beswefen heeft. De Heere geef dat wy dit voortaen met een heyligh leven danckbaerlijck erkennen: **A M E N.**

E Y N D E.

Volghen noch eenighe Avontuerlijke en gedenckwaerdighe gheschiedenissen.

Kort verhael uyt het Journael van de Persoonen die op Spitsbergen in't overwinteren ghestorven sijn, Anno 1634.

NA dat in 't jaer 1633. op Spitsbergen, als oock aen't Eplandt Mauritius, om te overwinteren waren ghelaten op pder 7 Man / soo hadden de Schepen het nabolghende Jaer van 1634. wederom last van Ed. Heeren van de Groenlant sche Compagnie / om wederom de oude afghelost hebbende / 7 Man op pder te laten / te weten bywillighe / waer toe haer gewilligh verscheppen Persoonen presenteerden. Siende dat de 7 op Spitsbergen waren in goede gesontheyt overgebleven / so hebben de Commandeurs daer weder 7 andere uptgehosen / om aldaer weder te overwinteren / met namen: Andries Iansz van Middelburg, Cornelis Thijlsz van Rotterdam, Jeroen Carcoen van Delft-haven, clebbe Jellis uyt Vrielant Clae

Claes Florisz. van Hoon, Adriaen Iansz. van Delft, Petje Ottes uyt Vrieslandt. Welcke personen (na dat 3p nae't behooren van alles versien waren/ wat tot het overwinteren noodigh was/ van spijs / dyanck en Medicinale dyancken en krupden) aen Landt zijn ghelaten / en hebben van al haer wederbaren Daghs register ghehouden / 't welck ick om veel onnoodighe reden te vermijden van weer en winden/niet int' gheheel wil volgen/maer alleen het doornaemste daer uyt nemen/tot die tijdt toe dat 3p hebben opgehouden te schrijden of haer overlijden.

Den 11 September 1634 gingen de schepen van daer na Patria, die 3p geluck op de Kieps wenschten. Daer blijvende/ saghen verscheppen Walvisfischen/waeren oock dichtwils doende om die te schieten/maer honden niet bangen; sochten oock blijt na groente/ Keen/Dossen of Beeren/maer honden niet bekomen.

Den 20 of 21 October verliet haer de Son.

Den 24 November begoft de Scheurbupck sich onder haer te openbaren / waer dooz 3p blijtigh uyt sagen na verberfinge van groente/ Beeren of Dossen / maer honden niet opdoen / tot haerder groote droefsheyt / dan 3p troosten haer onder malkander / dat Godt haer groente en verberfinghe wesen sou/ en dat hy't versien sou.

Den 2 December nam Claes Florisz een dyanck in teghen de Scheurbupck/ en 3p setten een bal om Dossen te vangen.

Den 11 dito nam Ieroen Carcoen oock een dyanck in booz de Scheurbupck / en begonnen elck apart te eten en te dzynden / om dat de eene meer met de Scheurbupck ghequelt was dan de andere ; sochten alle dagen na verberfingh dan vonden niet. Bevalen haer alsoo in Godts handt.

Den 12 dito nam Cornelis Thijsz. oock een dyanck in booz de Scheurbupck.

Den 23 December sagen 3p de eerste Beer/soo de Kioch water uyt goot stont hy dooz't Venster / maer gerucht hoorende steldt op de loop / 3p hem siende / waren soo blijd / als of 3p hem al in haer tent hadden / 3p volgden hem na met twee Lantaernen/ maer honden hem niet krijgen/hoewel 3p hem wel van noodden hadden/ om van de siecken / ja van haer alle ge-eten te worden tot verberfingh/want niemant van haer allen was sonder pijn. Schreeven/wilt niet beter worden/soo zijn wy altemael doot eer de Schepen hier komen/dan God weet wat ons van noodden is.

Den 25 December nam Cornelis Thijsz. noch een dyanck in booz de scheurbupck/want het was niet hem heel qualijck gestelt.

Den 14 Januati 1635. sturf Adriaen Iansz. van Delft. zijnde de eerste van haer sebenen/doch de andere waren doe oock altemael vol pijn en heel sieck.

Den 15 dito sturf Petje Ottes.

Den 17 dito sturf Cornelis Thijsz. op welke 3p haer meeste hoop wel ghestelt hadden naest Godt / booz welke drie overledenen maechten 3p noch hiffen/daer 3p haer in leyden/hoewel 3p qualijck de macht hadden/ en wierden alle daghen noch erger.

Den 28 Januarij sagen 3p de eerste Vos/ doch honden hem niet krijgen.

Des 29 dito dooden 3p haer roode Vlingher Hondt / daer van 3p's avondes aen.

Den 7 februarij vinghen 3p de eerste Vos / daer in 3p seer verblijdt waren/maer mochte weynigh helpen / waeren al-te-seer verwoeden. Sagen doe oock veel Beeren/ ja somtijds wel 3.4.6.10. a 12 teffens / maer 3p hadden de macht

niet om een Roer af te schieten/ en of sp al ghetrefst hadden / om haer na te loopen/ want honden de eene boer dooz den ander niet setten / noch gheen Voodt bijten / hadden bzeesselijke pijn inde lenden en 't lijf / en hoe quader weer hoe slimmer ; de eene spoogh bloedt ; de ander loofde bloedt dooz de stoelgangh/ le-roen Carcoen was de sterchtste noch / die haelden altemet noch wat helen om byer aen te legghen.

Den 23 dito laghen sp meest plat te Ktop/ gaden het op in Godes handt.

Den 24 saghen sp de Sonne weder/ daer ober sp Godt loofden/ want sp hem 't sedert den 20 of 21 October des voorszede Jaers niet ghesien hadden.

Den 26 sijnde de laetste dagh dat sp gheschreben hebben / waer na sp na ooghmercken niet laugh geleest hebben/ schrijven wy aldus : Wy legghen met ons bieren / die noch in 't leven sijn / plat te Ktop/ wy souden wel eten / wasser een soo kloecht dat hy upr sijn Kloop hornen kon om byer aen te leggen / wy hornen ons niet roeren van pijn/ wy bidden Godt met gheboulwen handen / dat hy ons upr dese benaude Werelt verlossen wil / alst hem beliest soo sijn wy gereet/ want wy mogen 't dus niet langher harden sonder eten of byer / en wy konnen malkander niet helpen/ elck moet sijn epgen last dragen.

De Scheyen het nabolghende jaer 1635. daer weder komende / vonden sp haer altemael doot legghen / haer Tent hadden sp van bumen wel vast toe ghemaeckt / om booz Weeren of anders bebjdt te sijn / en alsoo 't de Tent van Middelburgh was / soo bzaechen sp die booz ons aen Landt quamen de achterdeur/ en een Bacher klom daer in/ liep ober de Soldert/ daer noch eenige stucken bande booznoemde Hondt te dzooghen hinghen/ en klom de trap in het bieuuali vertreck weer neer : en alsoo 't doncker was tradt hy op een doode Hondt (want sp hadden twee honden gehadt) die daer booz de trap leggende/ gestorven was. Doe deed hy de binne-deur op en liep by duyfter na de booz-deur toe om die op te doen / maer onder weghen liep hy tegen de dooden aen. De deur gheopent wesende/ saghen sp haer daer legghen/die stonden in kisten/ Claes Florisz en noch een/ laghen elck in een kieb doot / en de andere twee laghen midden op de bloer op eenighe seplen en ander goet / hadden de knien by na tegen de kni ghetrocken/ soo krom waren sp ghestorven / sp maechten kisten tot de vier/ en begroeben haer nebens de andere drie in 't snee / alsoo daer noch dooz de groote houd' gheen andere gheleghentheyt was ; maer naderhandt doe het snee begon te smelten/ en het Landt begost bloot te komen / begroeben spse niet Herde het best dat sp honden/ alle seben aen malkanders sijde / leyden steenen op haer kisten/ om dat sp van 't Wildt niet verscheurt souden worden / naderhandt en isser gheen meer volck op Spitsberghen ghebleven om te overwinteren.

E E N D E.

Een Ander.

In 't Jaer 1633. alsoo den Commandeur Dirck Aelbersz Raven. doe met een Schip nebens andere booz de E. E. Heeren Bewinthebbers van de Groenlandtsche Compagnie/ aen Mauritius of Jan Mayen Eplandt lagh/ om Walvissen te vangen / soo geschieden daer een saetie aenmerckens waerdigh/ en was als volghet : Den 17 Junij is daer een van de boozsz. Commandeurs Sloepen by 't Landt langhs varende / dooz een schielijke grijp-windt die ober 't Landt quam ballen / omgheslaghen met 6 Man / den eenen sijnde een Bootsz.

Bootsman ghenaeint Thijs Syvertsz van Enchuyfen, also hy wel swemmen kon, nam het eynde bande lijn en swom daer mede na Landt toe / dat omtrent een kleine Musquets-schoot ver was / de andere souden hem bot bieren / en de lijn onder de Sloep van daen redden / maer hy ontrent ter halver weegh gheswoommen wesende / kon niet doozthomen met de Lijn, alsoo die niet en wilde schaken / swom daarom wederom aende Sloep, die te met t'Zeewaert in dreef / doe verdoonck nu den een / dan de ander / onder anderen ooc een gau Harponier Claes Leurer ghenaeint / was van Schaghen, Thijs Syvertsz. hiel het allen op de Sloep / soude doe wel na lant toe gewilt hebbē / maer was te ver om dat in sulken houde alst daer was te beswemmen / dreef / als verhaelt van't Eplandt af / t' Zeewaert in. Hy liep en trappelden om de warmte op de Sloep / maer en doofte noch kost niet slapen. Des anderen daeghs zijnde den 18 dito / is den Commandeur Adriaen Minnen van Rotterdam met een Sloep upt de Bap gheroep / om pets te halen of te soecken. Bupten komende / saghy hy t' Zee- waters pets drijven / soo hem dochte / ghelijck het oock was / roepde daer een mensck te sien / docht hem een droom te wesen / quamen daer by / saghen hem op de Sloep heen en weer wandelen / sijn ghesicht was al ghebzoken / het hooft scheen hem licht te wesen / want doe sy hem daer af wilden halen / saghy hy seer wilt / en septe: Wat wilt ghy my quacet doen? Sy namen hem in haer Sloep / hadde ontrent 7. a 8. uren op de Sloep gheweest / nat en houdt / sonder eten / sonder dzincken of slapen / en hadde de andere bijf man booz sijn oogē sien sterben / sijn boeten waren seer bezofen ofte bekleumt / sy brachten hem by den Commandeur Dirck Albertsz Raven inde Tent / ten sou (oogghenschijnelyck) niet langh met hem geduert hebben. Daer woerden een groot byer aenghselept / en setten hem daer booz / den Commandeur trock hem een seljoon hembt en andere dzooghe kleeeren aen / en ontrent een uer daer na gaben sy hem een wepnigh te dzincken en te eten / leyden hem doe warm te liof / daer hy een wijltjts ruste / en naderhandt quam hy weder tot sijn bozige gesontheyt.

E N D E.

Een Ander.

En seker Schipper van Hoorn, ghenaeint Pieter Iansz Pickman. (nu eenige Jaeren overleden / sijn vaert meest hebbende op Yerlant, Schorlant en die ghewesten / by vielen wel bekent dooz sijn practijck van t' gheschut te Dischen op de kust van Yerlant vande gebleven Spaensche Schepen van't Jaer 1588.) ist ghebeurt soo hy met een Schip vol Deelen van Dronten upt Noorweghen quam in't Jaer 1616. dat hy in sijn Vaer-water na Yerlant varende met een groote Calmitte of stijte verbiel by een groote Clip of kleyn Eplandte / en alsoo sy dooz de stroom vast na de Klip toe dreeben / breefden sy daer op te drijven / waren derhalven ghenootsaecht de Boot upt te setten / en het Schip boozt te boeghseeren / om alsoo de selbe mis te drijven. Voeren oock aen de selde Klip om Eperen / maer daer aē komende / hoimt daer een Man booz den dag / waer dooz sy altemael seer verbaest inde boot vielen / en al schoon de Man gheweldigh riep en wenchte / roepden weder na boozdt / setten de boot weder in't Schip / breefden dat daer eenighe banditen of roovers op waren / verlanghden seer

seer na windt / ondertusschen setten haer de stroom soo gheweldigh na de klip toe / dat sy de Boot weder moesten upsetten / en boeghsceerden het Schip bande klip af / de Man die sy op de klip ghesien hadden / stont vast en woefde en wenchte / bewijssende dooz waerscheijnelijc tie teykenen / verlegen te wesen / viel op sijn knien / de handen te samē naer haer toe. Sy onder malkander beractsaegden wat sy souden doen / of sy daer na toe souden baren of niet / ende also sy verschepden swarigheden breefden / waren naest van boornemen daer niet heen te roepen / ondertusschen woefde / wenchte en bad de selfde Man / en dee al wat mogelijck was / om hulpe. Sy epndelijck dooz de groote waerscheijnelijckheyt en mededoogen oberwonnen sijnde / roepden daer na toe / quamen by de klip / maer kosten dooz de groote sterfte daer niet aen komen / den Man wenchte en sep / dat sy aen de andere kant souden roepen / daer was het lager / t welch sy deden / quamen daer aē / en by hem / hy viel dooz haer neer / daer dacht haer het herte te breeken dooz medelijden / siende daer een Mensch so ruigh en onghedaen / dat het schier geen mensch en geleecht / was by na swart van honger / houd' en ongemac / was soo ingeballen en maget / dat tusschen hem en de doot niet veel onderschept en was. Sy saghen daer geen of weynigh schuyl-plaets om een Mensch booz regen / houd' of hitte te beschermen / daer en was lof noch gras op / was enchel steen / daer waren eenige boztjes of stucken van Lupken tegen malkander aengeset / daer hy tusschen kroop als hy hadde willen slapen. Sy namen hem in de Boot / voeren met hem aen boozt / zijnde in't ondergaen van de Son / en dadelijck quammer een doozgaende koelte / daer verschyctte elck ober de ongedaenherdt van desen Man / was een Schots of Engelsman / sy bzaeghden hem / hoe hy daer op gehomen was / en hoe / en hoe langh hy hem daer op onthouden hadde ? Doe begost hy haer sijn ellende te verhalen / en seyde : Het is ontrent een jaer geleden dat ick met een Deer-berck van Engeland na Dublin in Yerland soude baren / dat een Fransche Zeeroober ons nam en plunderden / en liet ons eenige dagen by hem / wy baden ende versochten met alle beleeftheyt onse ontslaginge / maer kost daer toe niet resolberen / epndelijc stachter geweldige storm en ont weder op / en alsoo die lang aenhiel / soo liet hy ons epndelijc baren / of veel liever drijven / dewijl het gheen vaerbaer weer en was / sagen gestadigh de doot booz onse oogen / hadden doe liever in sijn Scheepken geweest / als so met onse Bercke het gewelt des Zees overghesheven te wesen / dreeven allenghs tusschen Schotland en Yerland dooz / na de rupine Zee / op Gods genade / qualijck versien van alle nootdruft / epndelijc (geen reekening gemaecht hebbende / als t' samen dooz de Zee verslonden te worden) geraeckten wy aen dese klip / onse Berck of scheepken stiet stucken / wy gheraecten met ons beyden / alsoo wy maer met ons twee waren / te land / en de plaets oversiende / oock om dat wy niet geberght hadden / dachten dat wy geluchlijc souden geweest hebben / so wy dooz de Zee ons leven gecyndigt hadden. Hier was goede raedt met ons dier / stonden en sagen malkander bedroeft aen / hadde te dincen noch te eten / noch sagen geen middel om eenmael daer van te komen / eventwel haelden wy noch eenige planckjes en stucken houten van ons gebroochen Schippen op de klip / selben die tegen malkander aen / gelijck ghy die nu noch ghesien hebt om een schuyl te hebben. Wy vinggen eenige Mientwen / die pluckten wy / en mijn Macher hadd' een Mes daer wilden wy die mede dzooghden die wat inde Son of Windt / en aten die so raec op. Met de dzanck hadden wy t' quaetst / hadden dickwils in verschepden dagen geen vers Water / maer alst reghende / soo bleef het water inde kuylen en gruppels bande klip staen / en dat was onse dzanck : maer alsoo de klip kien

was

was/ ghebeurden het haerck/ alst wat stonnde of waepde/ dat het water over de gantsche Icip heen stooft/ welck het water dat in de grippels stondt/ soo brack maechte/ dat het onbequaem om te dincen was. Daer quamen altemet eenige Zee Kobbren op de Icip/ deden groote blijt om een of eenige daer van te dooden/ om soo wat vooz- raet tegen de winter te hebben/ maer alsoo wy geen weer of gereetschap hadden/ moesten wy dickwils daer van vooz- loopen/ soo geweldigh quamen de ouden op ons toe setten/ epndelijck sloegen wy daer noch eenige van dootd/ die wy oock wilden en niet onse Mes ontweyden / en lieten die van gelijcken in de Wint of Son wat dzooghen/ om die wat te sparen/ en oock om dat het ons beter te eten was. Hoewel wy daer in sulcken dzoefsheyt waren/ dat het ons verdroot langer te leben / soo was het doe noch blijtschap en Buijloft/ hebbende doe noch geselschap/ heul en troost aē malhanderē / by dattet daer na niet my wterdt/ want doe wy ontrent ses weechen daer op gheweest waren/ doe verlooz ick mijn Macher/ 't welck mijn dzoefsheyt en pijn soo verdubbelde/ dat ick van weemoedighheyt en verbaestheyt meende te sterben. Hier stondt ick alleen/ yder kan wel dencken (al en seyd' ick niet) hoe ick te moed' waer/ dooz wanhoop en vertwijffelinghe my in Zee te werpen/ dat en leet mijn gemoet niet/ en mijn kruys my van den Hemel opgelept te dragen/ scheen onmogelijck/ nu schreyden ick dat ick in tranen dacht te smelten/ dan suchten ick/ dat my de ziele scheen wpt het lijf te baren/ maer wat waest/ niemandt en hoorde my / maer nu bebind' ick dat Godt my verhoort heeft. De Schipper bzaeghden hem onder alle/ hoe hy sijn Macher verlooz/ ja/ seide hy/ dat en weet ick niet/ dooz siechte is hy niet gestorben/ des Avondts waren wy noch by malhanderen/ en des Moorgens mist ick hem/ en heb hem noyt meer ghesien/ of hy dooz mismoedighheyt hem selben als hopeloos verdroonchen heeft/ dan of hy/ dzoomende / of anders onnoosel verongeluckt is/ en weet ick niet/ maer mijn naeste vermoeden is/ dat hy was ghegaen om Eperen te soecken/ die aen de septe van de Icippen in reeten en selveuren van de Meulwen worden ghelept/ en dat hy onberhoets van boden neer is gheballen. Het Mes hadt hy by hem/ doe was ick geheel verlegen/ want ick hou geen Kobbren (dat mijn meeste kost was) noch Meulwen toemaeken om te eten. Armoede sepdmen soecht list / ick slopte een Spijcher wpt een van de gheberghde houten/ en die sleep ick dooz beel en meenighbuldigh sijpen seherp / waer mede ick my doe kost behelpen. Op die maniere heb ick van die tijdt af geleest/ met beel kommer/ hertseer en lijden ruym elf maenden langh. Vergangen Winter hadt ick het soo quaedt alst diende/ om 't leben te houden/ want de meesten tijt lagh ick op de Icip/ als oock een groot deel van mijn tentje/ met sner bedeckt/ waer dooz ick belet worde om Kobbren en Meulwen te bangen/ ick stach na beel lijden en yactiseerens een stockjen boden wpt mijn tentje/ met een stuckjen speck van de Kobbren/ daer aen vast gebonden/ daer op gingen de Meulwen sitten/ en ick stach mijn hant van anderen/ onder de sner van daen/ greep haer / plucktense / en atse/ hreegh ter nautwer nootd soo beel/ dat ick het leben behouden heb. Dooz desen hadde ick noch wel eenige hope ghehadt / dat Godt noch wel middel soude schaffen / om my daer af te helpen / maer beviel 't soo lang duerde/ gaf ick de hoop op/ maechte rekening om daer mijn leben te epndighen/ en nu heeft Godt u hier gheboert om my te verlossen/ waer vooz ick hem ewigh loben en prijsen sal.

In't Schip wofende/ spijden sy hem een wepnigh tseffens / breefden dat hy anders eten sou / dat het hem qualyck bequam / was gheweldigh Zee sieck/ 't scheen of de Man sterpen sou/ brachten hem te Derij in Yerlandt aen Landt/

daer hy/na dat de saecke ruchtbaer was ghewozden/veel schenckagien kreegh/
en alsoo de Schipper sijn waeren daer niet wel en wilden ghelden/ soo zepide hy
na Dubling, daer legghende/ quam de Man van Derij tot Dubling ober Landt
reysen/ sprach de Schipper daer noch aen/ en na dupsent bedancktinghe schep-
den hy van hem/en reysden na hups/was een Man van ontrent tusschen de der-
tigh en veertigh Jaeren.

Aen den Leser.

Beminde Leser, dese Historie had ick in de voorgaende drucken in eenige deelen wat anders ghe-
steelt, 't welck om dat ick op die tijt geen beier onderrichtinge van de saeck en hadde, maer al-
soo ick naderhandt een persoon ghesproken heb. woonende tot Hoorn. ghenamt Dirck Claesz die
dese Man selfs mede van de Klip heeft helpen halen, soo heb ick niet konnen na laten sijne vertelling
hier in oock meest te volghen, alles tot liefde der waerheyt,

Een Ander.

TIs eenighe Jaeren geleden/ ghebeurt (soo eenige Schepen van de Oost-
Indische Compagnie upt Oost-Indien homende/ en legghende aen't
Eplandt S. Helena, waer onder oock een Schip was van Hoorn.) dat
een Man om sijn quade fauten in't afschepden van de Schepen aen 't Landt
wozde gheset/ en detwijl daer gheen volck op en woont/ scheent (als aen sijn
navolghende daet blijkt) dat hy daer niet doozste blijven/ want hy siende dat
de Schepen t'zepl ginghen/ bestaet een sake die mijns oordeels niet een van de
minste is/waer ober de verwondering der menschen dickwils wert uptgesocht)
gaet en graeft een graf/ van een vers begraven lijck/ op/ die van een van de
Schepen gestozden en aldaer begraven was/ breecht de hift op/haelter het tijck
upt/neemt de hift en brengh hem te water/gater in sitten/en roept met een schep
of een ander stuck hout/de Schepen na; maer soude wepnigh gheholpen heb-
ben/'t en waer dat een groote stilte waer gekomen/ die de Schepen hy na dede
stil legghen/ ondertusschen scheyt hy al aen wat hy kon/ achter-haelt de Sche-
pen ontrent anderhalf mijl van't Eplandt/die van de Schepen hem siende/ver-
wonderden haer alle/ van dit stout bestaen van desen Man/ te meer alsoo hy
noch niet seker kan zijn/of hy (als hy al aen de Schepen waer ghekomen) in
genaden soude aen ghenomen wozden; men pleeghe raedt wat men met hem
doen sou/ hem weder om senden/ of hem weer in't Schip te nemen/ en dooz
dooz-bidden en andere beweegh-reden wierden hy weder overghenomen in't
Schip van Hoorn, upt het welcke hy was geset/ dooz/waer een gheluckige upt-
koomst van sulche reuckeloos bestaen. Dese gheschiedenis is nu dooz een van
de Hoofst-participanten van de Oost-Indische Compagnie verhaelt/ die dese
Man heel wel gekent/ en hem daer na tot Hoorn dickwils gesproken heeft.

Een Ander.

In't Jaer 1645. ist ghebeurt dat 4 Slaven/ varende op een Turckse roober
van Alier, met malkander beraetslaegghden hoe sy op de een of ander manier
haer vryheyt mochten verkrijghen met de blucht/ en nae veel overleggh
soo resolbeerden sy een Schuytjen te maken/ als sy tot Alier weder souden ghe-
komen zijn/ en alsoo eene van haer een Timmerman was/ die van Hoorn
was/ ghenamt Pieter Claessen, maechten hy in Zee wesende/ daer al eenighe
dooz-bereydingh toe/ van knietjes en andere steundertjes om de selfde in't
maecken van't Schuytjen dan veerdigh te hebben/ den Turcksen Capitain
vreeghden

braeghden hem dickwils wat hy maechten / en wat hy daer mee wilde doen/
 waer op hy hem beynsde als of hy die tot behoef van de scheyps-boot maechte/
 op booz-raet/maer was wel op booz-raet/maer tot een geheel ander eynde/ als
 de Capiteyn hem dooz haer reden liet onderrechten/ nu tot Alier ghekomen we-
 sende / begonnen sy op een nacht haer booznemen in't werck te stellen/sloopten
 5 deelen van de bzoot-hamer/waer van sy twee tot de bodem leyden / en aen elc-
 ke zijd een deel op sijn kant/ tot de boozden/ en aen de enden van gelijcken/waer
 dooz sy een schuypjen in maniere als een troch vierkant te samen stelden/ met de
 knietjes en ander goet (dat sy als verhaelt gereet hadden gemaecht/) daer in
 de een wernde pich/ de ander sneet de bult-sack aen riemen/ die voeghden sy in
 plaets van werck/ tusschen de naeden/ en daer op ghepeecht/ waer dooz het ten
 naesten- by dicht waer / byachteu het te Water / en als sijder souden in treden
 lagh het soo diep van twee Man/ dat de ander twee daer niet in en doozsten/ ont
 daer mede in soo een hol Water te steken/ waer op de boozdoemde timmerman
 van Hooru, met noch een Engelsman, haer met haer twee in Zee begaben/ ver-
 trouwende op Godts ghenaden/ onder wiens bescherminghe sy haer stelden/ al
 die werck hadden sy ghedaen / eer dat het dagh wierdt / sy hadden twee rie-
 men by haer/ en een kleyn seyljen/ met eenigh bzoot en water/ doch geen Com-
 pas noch boogh/ in Zee wesende/ liep haer een storm/ waer dooz sy gheheel ver-
 legen waren/ want de boozden waren soo laegh/ dat het water daer ghestadigh
 over- heen bloogh/ waer dooz sy in groot perijckel waren om te sincken/ hoosden
 soo veel upt als sy konden / lietent dooz windt heen gaen / niet wetende waer
 het perijckel gheparft wesende/ want saten met de beenen ghestaegh in't water/
 haer bzoot wierdt oock heel nat/ waer dooz het na't eten/ grooten doozst verwech-
 ten/ en sy waren van vers Water niet wel versien/ eyndelijck quamen sy op een
 nacht by Lant/ waer tegen de Zee geweldigh aen bzande/ bzeefden daer te blij-
 ven dooz schijpzeuck/ doch quamen noch behouden aen lant/ wesende noch aen-
 de Barbarische Kust / sochten daer met der haest eenighe houtjes / voeghden die
 by de boozden op/ met eenighe stukken van de bultsack daer tusschen/ om de Zee
 wat beter upt te keeren. De Mooren wierden haer ten laetsten wijs/ en hadden
 sy niet op haer hoede geweest/ en waren van 't Landt af gesteken/ souden van de
 Mooren gebangen of doodt geslagen zyn gheweest/ maer sy staken weer 't Zee/
 deden soo veel als sy konden om weg te spoeden/ om eenmael in't Christen lant
 te komen / doch windt en weer en was haer soo dienstigh niet / of sy leden noch
 veel armoedt/ want haer water raechten op/ leden grooten doozst/ de Engelsman
 was geweldigh slaen en kleynmoedigh/ scheen niet langher aen te moghen/ des
 nachts was het ghestaegh of sy met haer dzien waren/ seiden dickwils teghen
 malhander wy zyn immers maer met ons twee/ en wy schijnen gestadig met
 ons dzien te zyn/ wy sien immer niemant/ troosten haer gestadigh onder mal-
 hander dat Godt alles noch wel ten besten sou schieken/ namen dese inbeelding
 van een derde niet booz quaet/ dachten aen den gelyder van Tobias/ waer van
 sy de zuchten eyndelijck noch vermanen/ want op 't tijt wesende van de doozst
 niet langher te kommen lijdē/ quamen zy dooz een groote meentigh Zee schile-
 padden/ waer van zy eenige grepen/ daer van sy het bloet droncken en het blees
 aten / doch meest quelden haer de doozst / soo dat sy hier dooz ten deele verquicht
 wierden/ gestadig het bloer van de schilt-padden drinckende/ quamen eyndelijck
 na veel gheleden ongemack en gebaer te Lande/ by de Caep de S. Martijn in een
 Stadtjen by Alicanten, hebbende onder weegh gheweest thien etmael / doch

eer sp noch aen Landt quammen/ en die van 't Landt haer in't ghesicht kregghen/ roepden die van 't Landt haer te ghemaect/ namen haer ober in haer Schuyt/ sleepten dit wonderlijke Scheephen / soo het anders een Scheeppen mach genaemt zijn / achter aen/ brachten haer in de Stadt / spijdsen haer met Wijn en Broodt/ met een groote toeloop van menschen/ een pber sich op't looghste verwonderende/ ober dit haer bestaen/ het Schuytjen wierde tot een eeuwige gedachtenisse in de Kerk op ghehanghen / en sp danckten en loofden Godt / met hart en mondt/ booz sijn Daderlijke goedighepdt/ ober haer gepleeght/ reysden met bzoijlichhepdt nae hups / Pieter Claesz. quam in de Map maent 1645. tot Hoorn t' hups/ tot groote bzeught van alle sijn bzienden.

Een Ander.

T Is by veel wel bekient/ dat alle Somers veel Schepen / soo van Engelsche, Hollanders, Deenen en andere / na Gr enlandt, Spitsberghen en die ghewesten varen om Walvisschen te vanghen/ en alsoo het onder een onaenghe naem Climaeet gheschiet / soo ist oock veel rampen / swarigheden en ongheluckien onderwoozpen / ghelijck de erbarenthepdt dat meer als al te veel te hemen gheeft; onder veel andere (om gheen oude saken op te halen) kan dese nabolgende gheschiedenis daer vorkomen blijck van gheven: Want het is in't Jaer 1646 ghebeurt / dat onder andere oock eenighe Schepen van Hoorn derwaerts voeren / waer by oock een Galjoet was/ daer eenen Jan Cornelisz van Munnicky Commandeur op was / weghens de Heeren Belwint-hebbers van de Groenlandtsche Compagnie tot Hoorn residierende; Dit Galjoet is in gheselschap van Jacob Stevensz. Commandeur op't Capitael-schip van Hoorn, den 6 Map uyt Cessel ghebaren / het Galjoet quam den 3 Junij by 't Landt van Spitsbergen, meenden/ nevens een Amsterdammer Bootje/ de Bay in te loopen/ maer het *Us* dreef soo ghewelddigh by 't Landt af/ en aen/ dat sy genootsaecht waren Zee te houden/ eyndelijck na dat sy veereghien daghen dooz 't *Us* af en aen gheswurven hadden/ hebbende ondertusschen twee Visschen gebangen/ quamen sy in de Bay, doch de ghebangen Visschen laghen noch buyten de Bay in Zee/ en alsoo sy breesden de Visschen te sullen verliezen dooz den schielijcken *Us* gang/ die sy gewaer wierden/ souden sy de Sloep na buyten/ om met alle mogelijke blyt de Visschen te berghen / en terwyle sy hier mede besigh waren en vaste heen en weer roepden/ soo sien sy verre van haer t'Zee op een schos *Us* eenige wittighepdt blincken en beweghen / maectender onder mallander eer Beer af (die daer meest wit zijn) eenen Harponier Ellert Janisz. van Ooster-blocher / mede in de sloep wesende stemt daer na toe te roepen / 't welck gebolght wierde/ maer naderende sien sy dat die wittighepdt een witte Bolckbangher was / daer en Man mede stondt en wepde / een teeken van hulpsoeckingh / roepden daer op aen de booznoemde schos *Us* / waer op sy/ tot haer alder verwonderinghe/ bier lebendige menschen vonden/ en een doode/ waren Engelse, vielen booz de Hollanders uyt de Sloep op haer knien neer/ niet wetende van groote blytschap wat sy tot danckbaerhepdt aen haer betoonen souden/ sy wierden in de Sloep genomen en na de Bay ghebracht/ die van 't Galjoet vzaegghden haer hoe sy daer op ghekomen waren/ doch eer ick verhael wat sy tot antwoozdt gaben/ soo moet ick eerst een wernigh segghen wat lijf-berging sy op het *Us* ghemaecht hadden / want bloot op het *Us* te staen/ soude onmogelijck ghetweest hebben om soo langh te leven/ ten aenien van de houd' / hagel en snee/ die alle dagen daer seer streng en ober:

oerbloedigh) was/ sp hadden met een hyl/ een groote kuyt/ int' **Is** gehouwen/ en de stucken en spzanchien / die sp uyt hientwen/ stapelden sp condrom de kant van de kuyt als een boot/ om de wint en jacht- sine een weynigh te beter te ontschuylen / op die maniere hadden sp haer in die kuyt by malkanderen onthouden. Sp senden dat sp den derden Junij/ zijnde de dagh dat wy eerst booz de Bay quamen/ veertien of vijftien dagen gheleden wefende/ haer schip hadden verlossen/ en waren met haer twee-en-veertigh Mannen op de schos geweest/ hadden eenige virtualt by haer uyt het Schip gebergh/ met een Sloep/ en eenigh ander gereetschap/ haer Commandeur siende dat het daer op het **Is** booz haer niet te harden en was/ resolbeerde om/ waert mogelijk/ op't landt te sien te komen/ voer daer op met noch 17 Man tot hem met de Sloep na lant/ om die aen Lant ghebracht hebbende/ haer oock te halen / maer alsoo 't hardt waerde met selchickelijcke **Is**gang/ te meer om dat sp sebert van de Sloep geen meer vernamen/ soo vermoeden sp dat hy met volck en al gebleven of verongeluckt is/ waren doe noch met haer 24 Mannen op't **Is**/ waer van eenige/ siende dat de sloep niet weer quam/ haer op andere schossen ps begaben/ dichtter na lant toe/ hopen de soo te met op't landt te gheraecken/ maer sp wisten niet dat yemant te Lant waren ghekomen/ noch hebben daer na/ doe dese al gebergh waren/ daer gants geen blyck van konnen vernemen/ vertrouden/ die mede dooz houdt/ honger/ of andere ongelucken/ gestooven waren/ eyndelijck bleven sp noch met haer achten eenighe daghen by malkander/ maer alsoo haer eten op was/ en alreede grooten honger leden/ en niet anders als de doot booz ooghen was/ soo begraven haer noch drie van haer op andere schossen / terwyl sp by 't Landt langhs dzeben/ maer hebben daer oock noyt van vernomen of sp aen Landt quamen / of van eenighe Schepen ghebergh sij. Hier saten sp doe noch met haer vijben by malkander/ hadden te eten noch te breecken/ sagen malkander bedroeft aen/ sagen gheen kans om eenmael gebergh te worden/ of het van honger/ bukten de grubelijcke houdt/ langer te harden. Den eenen die hadt een leeren riem om 't lijf/ die deelden sp onder malkander/ en aten die/ 't hielc soo veel alst kon/ een oemael booz dat sp gebergh wierden/ als verhaelt is/ soo gaf een van haer in de kuyt sittende de gheest/ soude met de andere oock niet lang ghebuerd hebben. Doe dese vier Man aen het Galjoot quamen / was de Commandeur Jan Cornelisz. booznoemt gheweldigh verlegghen/ want hy hadt ghien Barbier/ en dese luyden waren soo ghesiet/ als of haer beenen doot waren dooz de hou/ gaffer een van de beste ober aen een Galjoot van Delft, die viel dadelijck aen't arbeiden/ en verquam met der haest/ soo dat men geen letsel aen hem konde bespeuren/ de andere drie was het soo wel niet mede / haelden daerom een Barbier uyt een Deens Schip dat ontreit twee mijlen van daer lagh/ die wies haer beenen met werm butter bier/ gaf haer werm bier en broodt te eten/ en va dat hy twee daghen op't Galjoot gheweest was / vertrock hy weder nae sijn Schip/ en nam twee van de periculouse mede / om in sijn Schip te cureren/ doe bleeff een in't Galjoot, welcke persoon wel soo veel noodt niet scheen aen de beenen te hebben/ maer hy wierde als licht-hoofdigh/ honden hem niet wel in de koop houden / sturf den 27 Junij/ en naderhandt verstonden sp dat de twee in het Deensche Schip oock ghesturben waren/ soo datter niemant van de 42 Mannen/ te recht is gekomen/ of by 't leven is ghebleven/ als een Man/ die met sijn Galjoot van Delft in September 1646. behouden in de Mats is overgekomen/ en vzoelijck na hys gerepft/ waer booz hy Godt op het hooghste heeft te danken.

In 't Jaer 1646. in October ist ghebeurt dat Schipper Dirck Willemsz. van Woggenum met het Schip S. Pieter, of anders de oude Pilgrom ghe-naemt/ komende van S. Lucas heel kostelijck gheladen/ dooz 't Olie/also sp Tessel dooz-hp waren gheraecht/ stelden haer dat selfe in te loopen / maer met dat sp binnen de eerste of tweede ton quamen/ quam haer schielijck de windt van booren met seelijcke lucht en aennemende windt / de seilen bielen al-te-mael op de mast / waerom sp datelijck te werck trocken en lieten het Ancher vellen/maer het Ancher en was noch soo drae niet in de gront of het schip dreef een groot stuck ober stuer/ alwaer het soo ondiep was/ dat/ doe het laegh water wiert/ sp aende gront saten/ de windt nam hoe langhs hoe meer aen/ het Schip stiet/ zijnde een ongeluck/ daer niet anders als een seker schipbraeck en de doodt dooz al het volck upt te verwahten stont/ de Zee stozten daer soo geweldig in/ dat niemant op't schip blijven kon/ eenige die haer met de boot meenden te sal-veren/ raechten datelijck om den hals/ beele spoelden oberboozdt/ de Stierman Jan Pieterz. Black van de Nontwendijck / klom achter op het Compasse en be-ginnende sijn kleeberen upt te trecken tot op't hemdt/ sepe de de Schipper teghen hem/ hoe Stierman i meent ghy hier noch af te komen? Daer is immer geen hang toe / de Stierman sepe wat weet ich wat Godt gheben sal / en terwijl sp stonden en spraken/ soo komter een stozing en neemt het geheele achter-schip wegh/ en dooz't stooten sloopt het schip t' eenemael van malkander/ daer wier-den de maets dooz de Zee verslonden/ de Schipper/ Stierman en sijn Broeders Soon geraechten elck op een stuck houts en wierden dooz de barmighen vast om en wederom ghesmeten/ de Stierman was een verlijbigh sterck Man/ hadt sijn sene arm dooz de strop van de besaens schoot/ die aen't hachie bozt vast was geslagen/ t'scheen altemet of hem dooz het omtupmelen en dooz het stozten van de Zee/ de arm van't lijf soude draeyen/ altemet was hyder afgeslagen en dooz geluck en kloetkmoedigheyt raechten hy daer elckemael wederom aen/ dus la-gen sp met haer dzien tot een groot stuck in de nacht en woostelden tegen de ba-ren/ en dien volghens met de doodt/ riepen malkander altemet (alst' hooft boven quam) eens toe/ spraeken malkander moet aen/ maer recht booz dat de Stier-man te lande quam / verspraeken sp malkander noch / doch des Stiermans Broeders Soon sepe/ dat hy't niet langer houden kondt/ obermidts sijn beyde armen stucken waren geworpen en met quammer een psselijcke stozingh/ die haer alle drie sechen te sullen verslinden/ en soo drae de Stierman't hooft weder bovenstact / riep hy weder aen de andere / maer hoozde doe niemandt/ hadden beyde haer leven gelaten/ wepnigh tijdes daer na boelt de Stierman grondt/ en met veel wra: selingen en op en af spoelinge/ geraechten hy te lant op der Schel-lingh. hy terstont duynwaert ober/ komt hy een hups/ klopt daer aen/ wozt inge-laten/ beschaffen hem kleeeren/ want hy had niet als een hemdt aen/ vertelt haer sijn wederbaren/ en also hy dooz de groote houde/ schier verkleumt was/ leyden een byer aen/ en wesen hem eyndelijck te bedt. Des anderen daeghs liep hy na strant toe/ daer hy oozde selde/ op het bergen van het aen drijvende goetd van't Schip en last/ trecht boozts na hups / Godt booz so groote genade danchende/ want was daer allen maer af ghekomen.

